

YRIKE

FAGBLAD OM YRKESOPPLÆRING/61. ÅRGANG

BESØKER ÅL

FAGSKOLENE OM
FAGSKOLEMELDINGEN

FRA SLUMMEN
TIL JOBB
SOM KOKK

#1
2017

Sånn forholder vi oss
til hverandre

innhold

Faste spalter

- 4 Nytt fra Yrke
- 18 Fotoreportasjen
- 26 Lærlingen
- 34 Yrke-profilen
- 36 Yrke i Kenya
- 41 Debatt
- 54 Yrke besøker
- 63 Forbundscommentaren
- 67 Bøker om yrke

Tema

- 6 Relasjoner
- 8 Opinion-undersøkelse
- 10 Opptatt av profesjonalitet
- 15 Fem blader – en idé

42 **STARTER NORSK
RESTAURANTSKOLE**

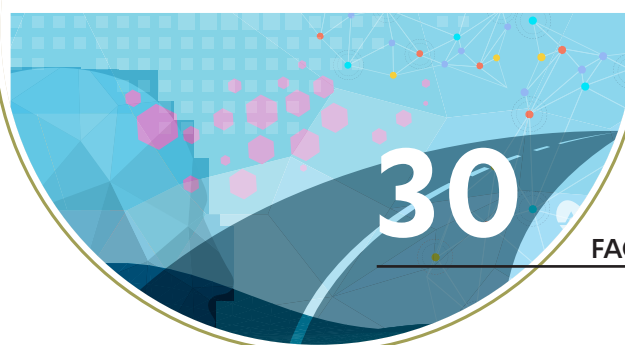
Meld. St. 9

(2016–2017)

Melding til Stortinget

Fagfolk for fremtiden

Fagskoleutdanning

SLUTT PÅ
FAGSKOLEPOENG

Reportasjer

- 22 Fra Lofoten til London
- 28 Fra studiespesialisering til yrkesfag
- 30 Fagskolemeldingen
- 33 Rektor blogger
- 42 Privat restaurantskole
- 44 Livet på internat
- 48 Oslo satser på yrkesveien
- 50 Jakter på lærlingdrømmen
- 52 Velger yrkesfag på for tynt grunnlag
- 62 Dette motiverer

Fagartikler

- 64 Yrkesfaglig løft med Erasmus+
- 69 Mat og vin

YRKE

Ansvarlig redaktør:
Wenche Helene Schjønberg
Telefon: 24 14 23 49
Mobil: 911 913 15
ws@utdanningsnytt.no
www.udf.no/Hovedmeny/Medlemsfordeler/
Publikasjoner/Yrke

Abonnement og annonser:

Hilde Aalborg
Tlf.: 911 99 989
ha@utdanningsnytt.no

Ann-Kristin Valby
Tlf.: 901 19 121
kikki@salgsfabrikken.no

Abonnement kr 275,- pr år.
Gratis for medlemmer av Utdanningsforbundet

Utgiver:

Utdanningsforbundet,
Hausmannsgate 17
Boks 9191 Grønland, 0134 Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Layout:

Melkeveien Designkontor
www.melkeveien.no

Trykk:

07 Aurskog AS
Telefon: 63 86 44 00

Opplag:

7 806 ifølge Fagpressens opplagskontroll

ISSN 1504-1905

YRKE 1 • 2017 / 61. årgang

leder

Bladsamarbeid om relasjoner

For første gang samarbeider Utdanningsforbundets fagblader både om tema og forsider. Denne utgaven av Yrke er derfor i stor grad viet emnet relasjoner. Det som handler om kjemi og individuelle oppfatninger, men som likevel til en viss grad kan styres dersom vi har klare strategier for hvordan vi skal forholde oss til hverandre. Yrke bringer også en Opinion-undersøkelse der lærere svarer på om de har kjent på å ha mislikt eller hatt favoritter blant elevene. Svarene tyder på at de spurte lærerne er svært ærlige, og at de også setter profesjonsfanen sin høyt. Selv om de misliker, ønsker de ikke å vise dette, og de henvender seg også til profesjonsfelleskapet når de trenger råd.

Til dette nummeret har Yrke besøkt blant annet Aust-Lofoten videregående som har relasjoner høyt oppe på agendaen og også arbeider med vennsapsprosjekt til fagutdanning i England. Vi har også vært i Ål i Hallingdal, der tema relasjonsbygging er en av grunnpilarene i skolens satsingsområder.

Men relasjoner er mer enn bare forholdet lærer-elev. Les for eksempel om hvordan elevene på Hvam videregående har det når de må bo på internat for å fullføre sin utdanning.

Flytte på internat måtte også den nyutdannede kokken Yrke møte i Nairobi. Takket være SOS barnebyer fikk hun bistand til å gjennomføre en fagutdanning, men hun måtte også kjempe for det selv. Hjelpen hun fikk handler i full grad om relasjoner. Basert på bistand fra blant andre norske givere bidrar SOS barnebyer til at ungdom fra slummen får fagutdanning så de kan forsørge seg selv i et land preget av fattigdom og høy arbeidsledighet.

Et annet viktig tema i Yrke er fagskolemeldingen der regjeringen går inn for at fagskolepoeng skal byttes ut med studiepoeng slik fagskolene selv har bedt om i årevis. Yrke støtter dette forslaget som vi mener vil bidra til å heve fagskolenes anseelse selv om det er en lang vei å gå for å finne løsninger på hvor mye studiepoengene skal telle i et studium, enten i en bachelor eller master. Her trengs det langt mer konkret tenkning og forslag til konkrete løsninger, slik blant annet Fagskolen Innlandet er inne på i dette nummeret av Yrke.

Wenche H. Schjønberg

Kombinerer hockey og yrkesfag

HAMAR I Hedmark blir det nå mulig å kombinere yrkesfag med toppidrettsfag.

Kombinasjonen studiespesialisering og toppidrett er kjent for lengst. Men nå vil klubben Storhamar at også elever på yrkesfag skal få mulighet til å ta toppidrettsfag i skoletiden, skriver Hamar Arbeiderblad.

– Jeg synes vi er forpliktet til å gi de som velger yrkesfag et tilbud og en mulighet til å satse på idrett. Dette er et pilotprosjekt med Storhamar ishockey, sier fylkesråd Aasta Gjestvang som roser Kjetil Sveen i Storhamar yngres for ståpåvilje.

Målet er å få til trening to ganger i uka. Med teoridel vil da toppidrettsfaget utgjøre fem skoletimer hver uke.

– Her gir vi et tilbud til utøvere som ser for seg en framtid innen et håndverk, sier utdanningsleder ved Hamar katedralskole, Ingrid Løvseth.

Vil ha yrkeslinje for idrettsutøvere

OSLO Den tidligere skihopperen Anders Jacobsen mener det bør være en yrkeslinje for idrettsutøvere på videregående skole.

Jacobsen ble en av Idretts-Norge store stjerner med seier i den tysk-østerrikske hoppuka i debutsesongen. Etter endt karriere ble han ekspert i NRK, men i bunn har han en yrkesfaglig utdanning.

– Jeg skulle ønske det fantes en idrettslinje for dem som vil gå videre som tømrere, rørleggere, elektrikere eller andre praktiske yrker. Jeg kan ikke begripe hvorfor det ikke finnes et slikt tilbud allerede, sier Jacobsen til Byggeindustrien.

Vil gjøre det lettere å bytte til yrkesfag

OSLO Aftenposten skriver i sin lederartikkel 28. februar at det må bli lettere å bytte til yrkesfag i Norge. I lederen viser avisen til at regjeringen ønsker å gjøre dette lettere.

Modellen fra Utdanningsdirektoratet gjør det mulig å bytte fra fullført første år på studiespesialisering rett til andre år på yrkesfag. Modellen er ute på høring, og får altså Aftenpostens støtte, selv om avisen tror det vil gjelde få elever.

– Likevel er dette et viktig tilbud for dem det gjelder. Det er også et viktig tiltak for å hindre at frafall er den mest nærliggende løsningen hvis man på studiespesialisering har valgt feil, skriver avisen.

Nesten fulltegnet til skole-NM

TRONDHEIM I slutten av april arrangeres Norges første skole-NM. Det er fulltegnet til nesten alle konkurranser.

NM arrangeres på skoler i Trondheim, Lillehammer, Hamar, Dovre og Våler i Solør. Det konkurreres i fagene elektriker, automatisering, industrimekaniker, manuell maskinering, sveising, barne- og ungdomsarbeider, helsefagarbeider, tømrer, møbelsnekker, treskjærer, smed, baker, butikkslakter, industriell matproduksjon, kokk, servitør, bilmekaniker lette kjøretøy, billakkering / bilskade, logistikk, salgsfaget, søm og design, frisør, mediografiker, anleggsmaskinfører.

Til sammen er det 235 som er påmeldt som konkurrenter og 141 som ledsagere, opplyser Espen Lynne Amundsen, prosjektleder for WorldSkills Norway som arrangerer NM.

Det er konkurrenter fra samtlige av landets fylker. Disse er tatt ut fra konkurranser på egen skole og fylkeskonkurranser.

NOKUT skal også godkjenne utenlandsk fagopplæring

OSLO NOKUT får nå også ansvar for å godkjenne utenlandsk fag- og yrkesopplæring, samt fagskoleutdanninger.

Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT) har fra før ansvaret for å godkjenne høyere utdanning fra andre land. Bortsett fra Oslo har alle fylker karriereveiledningssentre i regi av Kompetanse Norge. Hit kommer det blant annet fagfolk med utenlands bakgrunn. Nå vil NOKUT samarbeide med sentrene slik at personer som har fagutdanning fra andre land fortst mulig kan henvises til dem for å få utdanningen sin vurdert for godkjenning.

– Vi kan bidra blant annet med kursing av personalet som skal jobbe med karriereveiledning. Om integreringsmottakene fører til økt press på godkjenningsordningene, vil blant annet være avhengig av kvaliteten på karriereveiledningen, sier Stig Arne Skjervén, direktør for utenlandsk utdanning i NOKUT til Utdanning.

NHO redd dårlig veiledning skader yrkesfagene

OSLO NHO ønsker en nasjonal plan for å sikre at alle elever får samme kvalitet på veiledningen når de skal søke seg til videregående.

Ifølge NHOs kompetansebarometer fra 2016 melder seks av ti medlemsbedrifter at de har behov for fagarbeidere. NHO mener at veiledningen i dag er for dårlig og for fragmentert, noe som spesielt går utover rekrutteringen til yrkesfag, melder NTB.

– Noe veiledning skjer på skolen, noe skjer i NAV-regi. NHO ønsker en nasjonal plan for å sikre at alle får samme kvalitet på veiledningen. Derfor

ber vi regjeringen vurdere en egen utdanning i karriereveiledning, med kompetanse og erfaring fra regionalt arbeidsliv som en forutsetning, sier Kristina Jullum Hagen, NHO-direktør for arbeidsliv og kompetanse.

Byggfag på Svalbard

LONGYEARBYEN Det blir byggfag på Svalbard fra skoleåret 2017/18.

Dette er klart etter at Longyearbyen lokalstyre har vedtatt at skolen kan tilby Vg1 bygg- og anleggsgfag i kommende skoleår.

Anleggsgfag som er Vg2 kommer først i gang høsten 2018.

Av 14 elever i tiende klasse ved Longyearbyen skole, er det fire gutter som ønsker å gå på byggfag til høsten, skriver Svalbardposten.

Elev- og lærlingombud på plass i Hordaland

BERGEN Som siste fylkeskommune i landet har Hordaland fått eget elev- og verneombud.

Sigrud Isdal gleder seg til å ta fatt på oppgavene, og sier at hun tror et godt læringsmiljø er avgjørende for den videre veien inn i arbeidslivet.

– Hovedfokuset blir å arbeide for at elever og lærlinger får oppfylt rettighetene sine med tanke på de lover og forskrifter vi har. Jeg ønsker å få kontakt med både elever og lærere for å få vite mer om hva de er opptatt av, sier hun til Hardanger Folkeblad.

Leder for utvalg for opplæring og helse i Hordaland, Emil Gadolin, sier at fylkeskommunen er opptatt av at alle skal ha et godt læringsmiljø:

– Dette har vi arbeidet for å flere år, og nå får Hordaland endelig på plass et elev- og lærlingombud. Med dette viser vi at vi tar lærlingene og elevene på alvor.

Fraværet går ned

HAMMERFEST Fraværet i Finnmark har gått ned med 38 prosent etter at fraværsgrensen ble innført, skriver Dagsavisen.

Blant skolene der fraværet har gått betraktelig ned, er Hammerfest videregående.

– Fraværsprosenten på yrkesfag har hatt en nedgang fra 9 prosent til 5,8 prosent, mens på studieforberedende har den gått ned fra 8 til 3,8 prosent, sier konstituert rektor, Daniel Packard Randolph.

Gutter på yrkesfag faller fra

SVOLVÆR Mobbing, annerledeshet og sosial utrygghet rammer angivelig guttene hardere enn jentene, ifølge en ny rapport fra Nordlandsforskning.

At flere elever bor på hybel, og sliter med blant annet søvnvaner, anslås også som en viktig grunn til frafallet.

Forskerne har på vegne av barnevernstjenesten i Vågan og Vestvågøy sett på frafall i videregående skole. Blant annet peker de på feilvalg som årsak til frafall.

– Når man velger noe man egentlig ikke ønsker, kan det føre til frafall, sier prosjektleder Karin Marie Antonsen i Nordlandsforskning.

Frafallet fra yrkesvalg er stort nasjonalt, større i Nordland og enda større i Lofoten. For kullet fra Lofoten som begynte på yrkesfag i 2010 var det i løpet av en fem år bare 49 prosent som hadde bestått eller avlagt fagprøve, mot 58 prosent nasjonalt og 52 prosent i Nordland.

Blant forslagene for å kutte i frafallet er bemannede hybelhus, tilbud om sosiale møtesteder på kveldstid og tilbud om besøksfamilier.

Ny utdanning i lafting og tradisjonsbygging

HJERLEID Handverksskolen på Hjerleid, Dovre åpner for å ta imot full klasse – 15 elever – i ny klasse på Vg2 byggtteknikk fra høsten.

– Faget skal være for dem som velger en yrkeskarriere innen restaurering, istandsetting, ombygging av eksisterende bygninger. Om lag 60 prosent av alle byggeoppdrag i dag er på eldre bygg. Det er ingen formelle utdanningsløp på videregående skoles nivå som har dette markedet som mål. Vi mener at det er viktig å skape interesse og rekruttere til dette markedet allerede på Vg2 nivå, sier skolen i en pressemelding.

Handverksskolen er lokalisert på Hjerleid, Dovre.

– Skolen ønsker å utvikle et bredt fagmiljø på basis av utdanningstilbudene vi har i dag i treskjæring, møbelsnekking og smedfaget. På Hjerleid er det i dag lærebedrift med 8 lærlinger, og videre planer om fagskoletilbud og høgskoletilbud ligger i utviklingsstrategien som skal utvikle Hjerleid som et kompetansesenter innen tradisjonshåndverk og bygningvern.

Støre vil ha nasjonal yrkessatsing

OSLO Byggenæringens Landsforening vil ha en nasjonal satsing på yrkesfag, og får støtte fra Arbeiderpartileder Jonas Gahr Støre, skriver Byggeindustrien.

– Vi ønsker at flere ungdom søker seg til byggebransjen. Vårt klare budskap er at dette er et framtidig yrke, både når det gjelder innhold og hvordan landet vårt utvikler seg, sier Støre. – Vi skal bygge nytt, vi skal bygge på og vi skal bygge om. Vi skal skape god eldreomsorg i gode bygg, god kultur i gode bygg og godt miljø i gode bygg. Det får vi bare til med dyktige fagfolk, legger han til.

Liker - Liker ikke

Du har sikkert opplevd det. Noen har du nettopp møtt, men likevel føler du at du har kjent dem hele livet. Andre kan du bare ikke utstå. Du vet ikke helt hvorfor, men du bare liker dem ikke. Andre igjen sier deg veldig lite, vi har ikke helt kjemi, konkluderer du kanskje. Men hva skjer når denne gode og dårlige kjemien flytter inn på klasserommene? Går det an å like alle elevene? Og må vi egentlig like hverandre?

Opinion-undersøkelse:

Halvparten av alle lærere har mislikt en elev

OSLO Én av to lærere har mislikt en av elevene sine, mens fire av ti har hatt en yndlingselev. Samtidig svarer et stort flertall at de mener de behandler elevene likt - enten de liker dem spesielt dårlig eller spesielt godt.

TEKST WENCHE SCHJØNBERG

Tallene går fram i en undersøkelse Opinion har gjort på vegne av bladene Yrke, Første Steg og Utdanning.

– Det er ikke akseptabelt at lærere viser elever at de ikke liker dem, sier kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H) til Yrke.

– Dette er problemstillinger som lærerne skal være bevisste på, og som bør kunne drøftes i profesjonsfelleskapet, sier han.

– Det er ikke akseptabelt at lærere viser barn og elever at de ikke «liker» dem, sier kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen.

Foto: Marte Garmann

HALVPARTEN På spørsmålet «Har du noen gang opplevd at du ikke liker en elev du har ansvar for i jobben din?», svarer halvparten av alle spurte ja.

Nesten hver fjerde svarer nei på spørsmålet (38 prosent), mens 12 prosent svarer vet ikke / ikke aktuelt / eller vil ikke svare.

YNDLINGSELEV Tilsvarende svarer 39 prosent at de har opplevd å ha en «yndlingselev». Halvparten svarer nei på dette spørsmålet, mens 11 prosent vet ikke.

Fordelt på kjønn er det flere menn enn kvinner som sier de ikke har likt en elev, 52 prosent av de mannlige lærerne svarer ja på dette, mot 47 prosent av de kvinnelige. Tilsvarende svarer 37 prosent av mennene at de ikke har opplevd dette, mot 39 prosent av kvinnene.

LIKE MYE Men hvordan håndterer lærerne det å ikke like en elev? Bare 14 prosent svarer at de takler dette ved å snakke mindre med denne eleven enn andre elever. Et stort flertall – nesten hver sjettede lærer er uenig i at de snakker mindre med eleven de ikke liker.

Lærerne er heller ikke enige i at de irrettesetter «mislikte» elever mer enn

andre. Nesten hver fjerde er helt uenig, rundt hver fjerde svarer verken eller, mens to av ti mener de irrettesetter elever de ikke liker så godt, mer enn andre.

IKKE FORSKJELL Et overveldende flertall – åtte av ti – svarer at de mener at de ikke behandler elever de misliker på en annen måte enn andre. Et stort flertall, 77 prosent, svarer dessuten ja på at de snakker fortrolig med kollegaer når de opplever at det er elever de ikke liker.

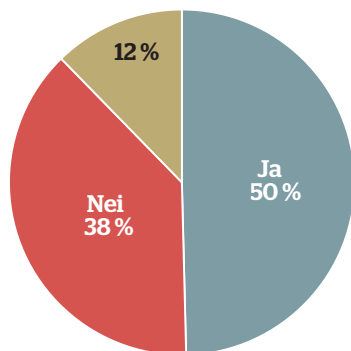
Lærerne bruker altså profesjonsfelleskapet.

Når det gjelder såkalte yndlings elever, oppgir omtrent hver fjerde lærer at de snakker mer med «yndlingen», mens 35 prosent svarer verken eller. Rundt en firedel er helt uenig i at de snakker mer med en elev de liker svært godt.

FACEBOOK Lærerne er også spurt om de er venn med noen av foreldrene på Facebook. Her svarer to av ti at de er venn med foreldre til elever i klassen. Blant dem som er venn med noen av foreldrene, arbeider 23 prosent i grunnskolen, mens 6 prosent arbeider i videregående opplæring. Ingen av lærerne

Annenhver lærer har opplevd å mislike en elev

? Har du noen gang opplevd at du ikke liker en elev du har ansvar for i jobben din?

er spurt om de er venn med egne elever på Facebook.

ENGASJEMENT Lærerne er også spurt om hvilke områder de mener er de viktigste som sosial kompetanse i læreryrket. De spurte har fått anledning til å velge inntil tre kategorier. Et stort flertall av lærerne, 85 prosent, mener at engasjement er det aller viktigste i yrkesutøvelsen. Dernest følger positive holdninger (64 prosent), empati (59 prosent), autoritet (36 prosent), ydmykhet (19) prosent, selvkontroll (13 prosent og ikke-verbal kommunikasjon (10 prosent).

Lærerundersøkelsen er gjort i perioden 20. til 30. desember og bygger på intervjuer med 252 lærere.

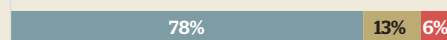
FLEST MENN 48 prosent av de spurte er kvinner, mens 52 prosent er menn.

67 prosent oppgir av de arbeider i grunnskolen, 28 prosent i videregående opplæring og 4 prosent arbeider både i grunnskolen og videregående skole.

Kunnskapsministeren viser til formålsparagrafen i både barnehageloven og opplæringsloven, når han kommenterer undersøkelsen.

Hvordan takler man å mislike en av elevene sine?

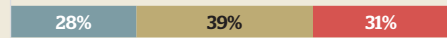
Jeg behandler denne eleven på samme måte som andre elever

Jeg snakker fortrolig med kollegaer om opplevelsen/situasjonen

Jeg snakker mer med denne eleven enn med andre elever

Jeg irretsetter denne eleven mer enn andre elever

Jeg forsøker å unngå denne eleven mer enn jeg ellers ville gjort

Jeg snakker mindre med denne eleven enn med andre elever

■ Enig ■ Verken eller ■ Uenig ■ Vet ikke/ikke aktuelt

TILLIT OG RESPEKT Der står det at alle barn og elever skal møtes med tillit og respekt. Det står også at opplæringen skal bygge på verdier som nestekjærlighet, likeverd og solidaritet.

– De voksne må være forbilder for barna og elevene. Det betyr at alle barn og elever skal møte lærere som vil dem vel, som respekterer dem, som bryr seg om dem og som lytter og viser forståelse, sier kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen.

Han viser til at det å arbeide med mennesker, krever profesjonalitet.

– Det er klart at lærere vil kunne møte barn og elever de må jobbe ekstra med for å finne ut av hvordan de skal håndtere – eller at barn har en atferd man ikke liker. Men det er ikke akseptabelt at lærere viser barn og elever at de ikke «liker» dem, sier kunnskapsministeren.

Opptatt av profesjonalitet

- Tar lærer-hatten på

SVOLVÆR Profesjonalitet må være styrende, mener lærere i Svolvær om lærerundersøkelsen. Også i relasjon til elever som i utgangspunktet kan være vanskelig å like.

TEKST OG BILDER **WENCHE SCHJØNBERG**

Henning Tveito og Ane Mjelva er krysstallklare. Det fins en lærer-Henning og en lærer-Ane som er atskilt fra den private Henning og den private Ane.

Profesjonalitet, beskriver de det som. Og mener det er essensielt for mulighet til å ivareta lærerrollen.

– Vennlig, men ikke en venn, sier medie- og kommunikasjonslærer Henning om hvordan han mener lærere skal være mot elever.

Dermed blir det også lettere i situasjoner som er krevende.

– En undersøkelse Opinion har gjort for blant annet Yrke viser at annenhver lærer har opplevd at de ikke har likt en

elev de har ansvar for. Har dere noen gang opplevd dette?

– Ja, jeg må innrømme det. Men jeg har ikke vist det, og det er viktig. I en slik situasjon er det viktig å lage strategier for hvordan du som lærer fremstår, og å bygge relasjoner til eleven, ikke ta vanskelige ting i klasserommet foran andre. Ta det på tomannshånd. Og alltid se eleven, sier Ane Mjelva som er engelsk- og naturfaglærer og kontaktlærer på helse- og oppvekstfag.

IKKE PERSONLIG – Det har vært perioder med uenighet, konflikter som vi har måttet rydde opp i. Da er det viktig

å ha fokus på å ordne opp. Ikke bære nag. Ikke ta konflikter personlig, svarer Henning Tveito.

– *Hvordan kan dere være sikre på at elevene mener dere ser dem og ikke føler eventuell motvilje?*

– Jeg har aldri tenkt: for en tulling. Jeg har heller tenkt at det er noen som har fått utdelt dårlige kort, og har da følt mer på bekymring over hvordan det skal gå med denne eleven, enn irritasjon, sier Ane.

– Hvis en elev går ut og føler seg ikke sett. Det ville være bare trist, fortsetter hun.

Både hun og Henning Tveito snakker om at det er viktig å ha strategier,

Ane Mjelva og Henning Tveito mener det er viktig å være profesjonelle i læרגjærningen.

å få eleven som tydelig har problemer til å føle seg sett som person.

Samtidig snakker begge om å være tydelige på å sette grenser. Også for hvor langt det er mulig for en lærer å hjelpe en elev. Er problemene for store er det viktig å trekke inn andre i støtteapparatet, som elevtjenesten de har på Aust-Lofoten videregående.

BYR PÅ SEG SELV Ikke ta noe personlig, er også et stikkord som går igjen i samtalen om relasjoner. Det som skjer på skolen skjer kanskje fordi noen elever har dårligere bagasje enn andre, sier de to lærerne flere ganger.

Både hun og Henning Tveito er opptatt av at alle elever skal ha den samme oppmerksomheten. Men derfra til vennskap er veien lang.

– Jeg tar selvsagt med min egen personlighet inn i klasserommet. Og byr på meg selv. Men en venn er jeg ikke, sier Ane.

– Hva med Facebook-venner?

– Helt uaktuelt, svarer de to lærerne på Aust-Lofoten videregående skole omtrent tostemt.

IGNORERER – Får jeg en vennefore-spørsmål fra en elev, ignorerer jeg den, eller forklarer for eleven at jeg ikke kan bli venn, og hvorfor. Det er ikke aktuelt å blande privatlivet med lærerrollen.

– Hvorfor?

– Fordi på Facebook er vi private. Jeg mener det er viktig å sette en grense mellom oss som privatpersoner og oss som lærere, svarer Henning.

– Hva med foreldre? Er dere venner med noen av dem på sosiale medier?

– Det må i så fall være fordi det er naturlig på grunn av andre relasjoner. Dette er et lite samfunn. Å bli venn med foreldre på Facebook fordi vi kjenner dem som foreldre til en i klassen, er uaktuelt, sier Ane Mjelva.

YNDLING Ifølge Opinion-undersøkelsen har fire av ti lærere hatt en yndlingslev.

– Lyder kjent?

– Det prøver jeg ikke å tillate meg selv. Det er klart, det er noen man har bedre relasjon med enn andre, vi er mennesker vi og. Men det er viktig å stille krav til seg selv og sin rolle slik at

man ikke favoriserer noen elever fremfor andre. Spørsmålet er om elevene klarer å skille mellom tilrettelegging og favorisering, svarer Henning Tveito.

Ane Mjelva mener dette er noe hun er blitt tydeligere på med årene. Dess flere verktøy som kommer i lærerverk-tøykassa, dess mer observant er hun på å se alle like mye.

– Hvis rammene er tydelig rundt lærgjærningen, er det ikke rom for favorisering. Det kan man ikke tillate seg. Man må forholde seg nøytralt i lærgjærningen, hvis ikke er ikke skoleverden rettferdig og mulighetene ikke de samme for alle elevene, sier hun.

Begge opplever at de kan gå til profesjonsfelleskapet når det blir problemer i relasjonen til elever eller foreldre.

– Det er bare tiden som eventuelt er for liten, vi har klasselærerråd der alle som er lærere i en klasse er inne. Der kan vi ta opp utfordringer. Og det er viktig å ta dem tidlig opp, mener Svolvær-lærerne.

Bjørn Magnus Vian,
Camilla Kjellbergvik og
Rikke Kristiansen Larssen
forventer at lærerne er
profesjonelle.

– Forventer at lærerne er profesjonelle

SVOLVÆR Det gjør inntrykk, å se en elev bli mobbet av en lærer, sier elever Yrke snakker med i Lofoten. Gjennom skolegangen har alle opplevd ting de ikke har likt i klasserommet.

– Men lærere skal forholde seg profesjonelt til elevene. Det forventer vi, sier Bjørn Magnus Vian, elev på Vg2 Medier og kommunikasjon på Aust-Lofoten videregående skole.

I en samtale om lærerundersøkelsen Opinion har gjort for blant annet Yrke, sier de tre elevene at de alle har opplevd situasjoner de ikke har likt, ikke nødvendigvis mot seg selv, men mot andre elever.

STÅR IKKE OPP – Vi har alle veldig ulik personlighet. Noen mangler evnen til å stå opp for seg selv. Jeg er helt sikker på at mange har opplevd mobbing, både fra lærere og elever, sier Camilla Kjellbergvik, som går i samme klasse som Bjørn Magnus Vian, siste kull med MK på yrkesfag etter at faget ble stu-

diespesialiserende. Begge har valgt å gå påbygg.

– Men er dette noe dere har opplevd og sett selv, eller bare hørt om?

– Vi har opplevd og sett det, ja, svarer Bjørn Magnus Vian.

– Gjennom skolegangen har vi jo sett lærere som hakker på de samme elevene. Mobber. Det er noe man tenker over når man ser det. Det gjør inntrykk, sier Camilla og Bjørn Magnus.

Også Rikke Kristiansen Larssen, som går helsefagarbeider på Vg2, sier hun har opplevd gufne situasjoner. Men at dette er enkelthendelser, mer unntaket enn regelen.

SELVTILLIT Elevene har også personlig opplevelser som er vanskelig å omtale i Yrke fordi de går mange år tilbake

i tid, og fordi det er vanskelig å få kommentar fra lærerne som blir beskrevet.

Generelt beskriver de situasjoner der de har sett eller opplevd selv at samme elever er blitt hakket på, gjerne har dette vært elever som enten har manglet evnen til å stå opp for seg selv, eller som har blitt hakkekyllinger fordi de har sagt fra for mye og dermed irritert læreren.

– Hva tror dere dette gjør med elever?

– Det kan gjøre at eleven mister selvtilliten. Det kjenner vi til, sier de tre.

Svolvær-elevene har også opplevd enten selv å være favorittelev eller at andre blir favorisert, men sier at dette er noe de forventer at lærerne ikke skal gjøre.

– De må være profesjonelle, sier de.

– Vi forventer at lærerne er ordentlige mot alle.

– Og hva kan de forvente av dere?

– Det samme. Men det må ikke stilles krav til enveis-høflighet. Lærere må også tåle konstruktiv kritikk. Det får vi hver dag, svarer elevene.

- Dårlige relasjoner får store ringvirkninger

SVOLVÆR – Kjefte kan jeg gjøre hjemme. Men ikke på skolen, sier rådgiver Terje Knutzen.

Han og Marit Arnøy, begge lærere på Aust-Lofoten videregående skole, er enige om at det er viktig å legge privatpersonene Terje og Marit igjen hjemme før de går på jobb.

– Det finnes ikke dårlige elever. Men det finnes dårlige lærere. Men øvelse gjør mester. Og det handler om profesjonalitet og det å legge de personlige følelsene igjen hjemme, oppsummerer de to sammen.

– Jeg kan ikke tillate meg å bli fornærmet over noe en elev sier til meg, jeg må tenke at jeg er ikke mer enn en parentes i en elevs liv. Elevene går ikke rundt og tenker på oss 24/7 og hvordan de skal la ting gå utover oss. Mange har det vanskelig. Det går ikke an å ta det som skjer på skolen personlig, selvfølgelig setter jeg grenser, men det viktigste er å bygge en god relasjon til eleven, sier Marit Arnøy.

GODE LÆRERE Terje Knutzen mener det handler om å være den gode læreren.

– Jeg kjefter ikke på elevene. Hvorfor skulle jeg det? Jeg har vært lærer siden 1994, men mener jeg aldri har opptrådt sint. Hvis en elev for eksempel ikke gjør lekser, skal jeg da ta det personlig? Jeg vet det er lærere som gjør det, som tar det personlig hvis ambisjonene de har på vegne av elevene ikke blir innfridd. Er det riktig? Nei, vi skal støtte elevene, ha gjensidig respekt, men ikke la personlige følelser styre.

– *Men hva gjør dere hvis det er en elev dere rett og slett ikke kan like?*

Marit Arnøy og Terje Knutzen mener det handler om å finne perlen i den enkelte elev.

– Hvis jeg kjenner at det skurrer i relasjonen spør jeg eleven om hva det er jeg gjør som er feil? Jeg lar eleven få si fra hva han eller hun reagerer på. Selvsagt er det sånn at relasjonen mellom lærer og elev ikke alltid stemmer, så dønn ærlige må vi være. Men da går det ikke an å gå ned i skyttergravene, og gå rundt og klage på at eleven er sånn eller sånn. Hvis du ikke liker barn og ungdom og jobber på skole, må du spørre deg selv, hva inspirerer deg? Hvorfor er du lærer? Er svaret for eksempel at lærere har lang ferie, ja så må du finne deg noe annet å gjøre. Det mener jeg, sier Knutzen.

PERLEN Marit Arnøy som også har bakgrunn fra arbeid i barnevernkol-

lektiv, mener det handler om å finne perlen inni enhver elev.

– Det at det er noe som ikke fungerer, trigger meg egentlig mer enn at alt bare glir. Det å finne perlen som er et sted der inne. Det er en trigger.

– *Men det finnes vel dårlige lærere som gode lærere?*

– Ja, og noen er gode for noen og andre for andre. Derfor er det viktig med mangfold. Og at det går an å snakke med hverandre, at det er rom for å ta opp vanskelige temaer i profesjonsfellesskapet, også når du som lærer ser at det ikke fungerer mellom elever og en annen lærer. Det er viktig, sier Terje Knutzen.

- Vi velger de som er lik oss selv

OSLO Det er lettere å like en som er lik deg selv. Det kan forklare hvorfor det er noen vi ikke liker, sier psykolog.

TEKST OG FOTO
LINE FREDHEIM STORVIK

- Mennesker har behov for liket og tilhørighet. Det er lettere å identifisere seg med og like en person som er like deg selv, sier Margareta Öhman. Hun er svensk psykolog, familieterapeut, forfatter og en populær foredragsholder om relasjoner for barnehageansatte i hele Norden.

Hun sier det også er lettere å like en person som er snill og imøtekommende, enn en som er annerledes, utfordrende eller aggressiv.

- En utfordrende person kan true min oppfatning av meg selv, og jeg kan bli skremt av mine egne reaksjoner. Jeg vil jo ikke være utrivelig, jeg vil jo like alle, forklarer psykologen.

Ifølge nevrovitenskapelig forskning har sjefer av samme grunn en tendens til å rekruttere medarbeidere som ligner dem selv. I barne- og ungdomsgruppen kan det være på samme måte.

LIGNER - Pedagogene har lettere for å knytte til seg barn eller ungdom som tilsvarer sine forventninger om hvordan et barn skal være. Det kan være at barnet har foreldre som ligner pedagogene, har lik sosial bakgrunn eller tanker om oppdragelse, forklarer psykologen.

Psykologen mener det er stor for-

- Pedagogen har lettere for å knytte til seg barn eller ungdom som tilsvarer sine forventninger om hvordan et barn skal være, forklarer psykolog Margareta Öhman.

skjell på å ha en favoritt som du forstår deg bedre på, og å *favorisere* noen fremfor andre.

-Jeg elsket bråkete og utagerende barn da jeg jobbet i barnehagen. Jeg ble ikke provosert, men inspirert av dem og forsto deres uttrykk. Det betydde ikke at jeg behandlet andre barn dårligere, sier Öhman. Hun sier, spør deg selv: Hva har barna du ikke liker å lære deg?

ALVOR -Hva gjør vi når vi ikke liker et barn?

- Det er viktig å ta følelsene på alvor. Hvorfor føler du som du gjør? Er det barnets eller ungdommens væremåte, utseende, eller at han eller hun oppfører seg som avviker fra det du oppfatter som normalt? Det er ingen

kunst å jobbe med barn eller ungdom i medvind, altså når barna oppfyller våre forventninger, er glade og positive. Men når barna ikke fyller våre forventninger utfordres vår pedagogiske kompetanse, svarer psykologen. Da mener hun vi bør se barnets eller ungdommens perspektiv, fordi det kan gjøre at vi får et annet syn på hva det behøver.

- Pedagogene bør forholde seg profesjonelt til følelsene som oppstår i møtet med et barn, slik at hun ikke kidnappes av sterke følelser, og lar det påvirke forholdet, sier psykologen.

Denne artikkelen har stått på trykk i Første Steg som en del av samarbeidsprosjektet *Relasjoner*.

Fem blader – en idé

OSLO For første gang samarbeider fem fagblader om samme tema.

Resultatet leser du blant annet i dette Yrke.

Fem blader en idé. Utdanning, Yrke, Første steg, Spesialpedagogikk og Bedre Skole. Alle blader gis ut av Utdanningsforbundet. Samtlige skriver om temaer knyttet til opplæring og utdanning.

RELASJONER Denne gangen er relasjoner felles tema for samtlige blader. Dessuten samarbeider bladene om forsiden. Hvert magasin har sin unike forside. Men legger du samtlige bladets forsider sammen, vil du se at bildene henger sammen. Akkurat slik sammenhengen ideelt sett skal være mellom utdanningsinstitusjonene bladene skriver om, fra barnehage til grunnskole til videregående opplæring til universitets- og høyskole.

OFTE TO BLADER Knut Hovland, som foruten å være redaktør for Utdanning

også leder avdelingen for tidsskrift og medlemsblader i Utdanningsforbundet, håper og tror leserne vil merke samarbeidet.

– De aller fleste leserne av Utdanning får som regel også minst ett av de andre bladene vi utgir. Leserne vil merke at vi tar opp et stort tema med betydning for hele sektoren vi dekker. Vi både håper og tror at leserne vil sette pris på dette, sier Hovland.

STYRKE SAMARBEIDET – Det blir ikke høy kvalitet og trivsel uten gode relasjoner mellom både barn og voksne. Vi ønsker også å styrke samarbeidet mellom de ulike redaksjonene i de fem bladene Utdanningsforbundet utgir. Vi håper dette også er til det beste for leserne. Noe lignende er aldri gjort i fagbladsammenheng før, så vidt vi vet, sier Knut Hovland. De fem bladene har

ulik målgruppe, men alle henvender seg til lærere og ledere i barnehage og skole.

– Temaet er felles, men innholdet i bladene kommer til å bli ganske ulikt. Dette blir spennende og morsomt – forhåpentlig også for leserne, sier Hovland.

DESIGN Selve forsiden er inspirert av et gammelt, men kjent fotografi. I tillegg til Utdannings egen designer og presentasjonsjournalist, har også Melkeveien Designkontor som designer Yrke og Bedre Skole, og Tank Design som designer Første steg og Spesialpedagogikk, samarbeidet om prosessen.

– For Melkeveien Designkontor har det vært en spennende utfordring å være med i prosessen rundt et felles bilde og uttrykk for Utdanningsforbundets magasinomslag i forbindelse med

felles tema om relasjoner, sier designer og partner Stian Berger.

NEW YORK Han viser til at det var mange ideer til forsidefoto. Til slutt falt ideen på å spille på et klassisk bilde fra byggingen av en skyskraper i New York fra 1932.

– Målet var å gjenskape samholdet og fellesskapet disse 11 arbeiderne delte på en stålbom 250 meter over bakken – men i en ramme som bringer det mer inn i vår tid, sier Berger.

Det er frilansfotograf Geir Dokken

som har tatt forsidebildene og fellesbildet, mens Melkeveien Designkontor står for bildemontasjen.

OPINION Tre av bladene har også samarbeidet om en Opinion-undersøkelse om tabubelagte emner som det å ikke like, eller like noen barn og elever bedre enn andre.

– Å ha et favorittbarn er tabu å snakke om for mange, og derfor viktig å sette på dagsordenen, sier ansvarlig redaktør Line Fredheim Storvik i Første steg.

Både Storvik og ansvarlig redaktør Wenche Schjønberg i Yrke sier det har vært spennende og utfordrende å samarbeide tett med de andre fagbladene.

DET MER DIFFUSE – Relasjoner er alt det som skjer mellom mennesker som ikke nødvendigvis forankres i en læreplan. Det kan være læreren som ser og hjelper eleven gjennom en vanskelig fase, eller hva som skjer dersom lærere og elever ikke liker hverandre. Noe av dette prøver vi å få frem i utgaven av Yrke, sier Schjønberg.

Redaktør Ellen Ruud i Spesialpedagogikk sier utgaven vil ha artikler om positive og negative sider ved relasjonene, og hva som skal til for at det skal fungere bra.

Her er originalbildet og bildet som er grunnlaget for forsiden til alle bladene. Foto: Geir Dokken. Fotomontasje: Melkeveien Designkontor

Les Yrke på nett

... mens du venter på neste utgave av tidsskriftet!

Yrke har fått nye nettsider:

Utdanningsnytt.no/
yrke

Foto: Shutterstock

UTDANNINGSNYTT.NO

Følg Yrke på Facebook; facebook.com/tidsskriftetyrke

Nå er det over

680

... som liker **Yrke** på Facebook.
Blir vi over 1000 innen neste utgave?

Her får du nyheter om yrkesopplæring, aktuelle og utdypende intervjuer, reportasjer og artikler fra bedrifter, skoler og andre opplæringsinstitusjoner.

Bli med og følg oss du også!
facebook.com/tidsskriftetyrke

YRKE

Foto: Fotolia

Vennskapet blomstrer i klasserommet

ÅS Camilla og Veronica har kjent hverandre siden barnehagealder, mens Christine og Klaudia møttes dette skoleåret på videregående. Nå trives de side om side.

TEKST OG BILDER **KARI KLØVSTAD**

1 Denne vennegjengen finner ofte noe de vil dele, og da blir det liv og latter. Det er fra venstre Julie Karoline Glosli, Mali Sandbæk, Ebon Marie Krohn Dahlstrøm og Emily Drewes Høgåsen.
 2 Veronica Karlsen (til venstre) og Camilla Berg har kjent hverandre siden de var fem år og sitter ved siden av hverandre 3 Her er de fleste elevene i klassen samlet rundt arbeidsbordet. Kontaktlærer Kirsti Findsen står i midten bakerst.

Helt frem til Klaudia Puchala var 16 år, bodde hun på et lite sted i Polen der alle kjente hverandre. Men så flyttet moren til Norge, og etter et år ble savnet for stort. Da ungjenta kom til Ås kunne hun ikke et ord norsk, og hun kjente ingen på sin egen alder. To år senere sitter hun ved siden av Christine Ottersen i klasserommet og småprater. Det kommer mer om de to, men først tilbake til utgangspunktet.

SAMARBEIDER Denne fotoreportasjen handler om vennskap, og under første besøk i klasserommet er bordet

til Christine og Klaudia fylt med papirblomster og en stor, hvit snegle som troner på en bjørkesokkel. De har også med seg klassevenninnen Egle Budrikyte i gruppen. Jentene går Vg2 interiør og utstillingsdesign på Ås videregående skole, og nå har klassen i oppgave å dekorere et butikkvindu. Stikkordet er trendy. Det har vært snakket om stil og farger, og kontaktlærer Kirsti Findsen har tatt med en del ferske interiørblader. Nå blir teorien forvandlet til dyprøde roser, en trekantet klokke og mye annet det kanskje blir bruk for. De 14 elevene skal løse oppgaven sammen.

VELDIG LIKE Klassen er ikke en stor vennegjeng, men stemningen er god og det er mange som har hverandre. Camilla Berg og Veronica Karlsen sitter side om side. De to Drøbak-jentene har kjent hverandre siden de var fem år og har alltid gått på samme skole.

– Vi er veldig like og har aldri kranglet, sier de nesten i kor.

– Hva skal til for at vennskapet skal spekke?

De to jentene ser på hverandre, men ingen av dem finner noe svar.

– Tror dere det kan skje hvis den ene tar kjæresten til den andre?

1 I stilhistorie har elevene laget små, naturtro modeller fra ulike epoker, som de har presentert for hverandre. Her er vi fremme ved vår tid. 2 Kontaktlærer Kirsti Finsden følger opp elevene. Klassen er i gang med stilhistorie og Redita Martinkenaite får råd år hun skal lage en modell. 3 Oppgaven er å dekorere et butikkvindu og Klaudia Puchala (til venstre) og Christine Ottersen samarbeider. 4 Rosene farges røde i lakkrommet. Christine Ottersen sprayer, Klaudia Puchala holder og Egle Budrikyte henger opp. 5 Elevene har hatt i oppgave å redesigne rommene til hverandre. Julie Karoline Glosli (til venstre) og Emily Drewes Høgåsen har helt ulik smak, og da gjelder det å lytte når de har «kundemøter». 6 Det er pause og tur til nærbutikken sammen for Egle Budrikyte (til venstre), Klaudia Puchala og Christine Ottersen.

Camilla og Veronica spontanler på likt.
 – Nei, når det gjelder gutter har vi ulik smak, og vi stoler på hverandre.

ET LITE STEG UNNA Klassestyrer Kirsti Finsden beveger seg rundt i klasserommet og gir råd og veiledning der det er behov for det. Denne dagen skal det lages små, naturtro interiørmodeller fra ulike stilepoker.

– Spiller det noen rolle om elevene i klassen er gode venner?

– Det betyr mye å ha en hyggelig stemning, og et godt miljø må bygges opp fra starten av skoleåret. Elevene bor spredt rundt i Follo-regionen, og det er viktig at de finner sine grupper i klassen. Jeg tillater ingen spydigheter, og merker jeg tilløp til skurring, må jeg ordne opp, sier kontaktlæreren, som har sin utdanning fra London.

– Hvor nært mener du det skal være mellom lærer og elever?

– I fjor var vi en liten klasse på bare

sju elever, og da ble vi nesten for mye venner. Du må holde deg et lite steg unna, så det ikke blir for personlig, sier Kirsti Finsden, Hun har en lavmælt og god tone med elevene, og er alltid parat til å finne løsninger.

FANT HVERANDRE Det er matpause, og Christine, Klaudia og Egle skynder seg over til butikken, som ligger rett over veien for skolen. De taster på telefonene, ler og lurar på hva de skal kjøpe.

– Kanskje vi ble så gode venner fordi jeg er en åttendedel polsk. Oldefar måtte rømme fra Polen til Norge under krigen, og der traff han oldemor, sier Christine Ottersen, litt på fleip. Hun kommer fra Vestby og kjente ingen i klassen da hun begynte sist høst.

For Klaudia Puchala har veien vært enda lengre. Hun vokste opp som enebarn på et lite sted i Polen med venner og kjente på alle kanter. Da hun var 15 år, flyttet moren sammen med kjæres-

ten, som bodde og jobbet i Norge.

– Jeg ble igjen sammen med morfaren min et ett år, men savnet mamma veldig og bestemte meg for å flytte til henne da jeg var ferdig med ungdomsskolen, forteller 18-åringen.

Klaudia kunne ikke et norsk ord og startet i en innføringsklasse. Nå snakker Klaudia så godt som flytende norsk, med lett aksent.

– Det går greit å prate, for jeg er trygg i klassen.

– Hva kjennetegner et godt vennskap?

– Du kan stole på den andre og snakke om alt. Hvis en har en dårlig dag og sier noe stygt, blir ikke den andre sur. Du vet også når det bare er tull, sier Klaudia og Christine nikker.

– Hvordan holder du kontakt med vennene dine i Polen?

– Mest via Facebook. Jeg vet at jeg har dem der og skal tilbake til sommeren, sier jenta, som har planer om å fortsette med interiørstudier.

Da de tre jentene kommer inn igjen etter pausen, tar de med seg en stor bukkett hvite papirroser og en sprayboks med rød maling til lakkrommet.

MÅ FORSTÅ HVERANDRE Oppgavene skifter fra uke til uke hos elevene som går interiør og utstilling. Nå skal to og to ha hverandre som kunder. Duoene er satt sammen ved loddtrekningen, og de jobber med å redesigne rommene til hverandre. Alle har målt opp og skissert hvordan de har det hjemme, og så bytter to og to tegninger. Kundemøter hører også med.

– Der må de fortelle om ønsker og behov og tolke stilen til hverandre. Oppgaven er ikke løst før elevene har funnet frem til konkrete produkter som passer inn, så det hjelper ikke hvis drømmesofaen er 30 centimeter for lang til rommet, sier kontaktlærer Kirsti Findsen.

Julie Karoline Glosli og Emily

Drewes Høgåsen skal lage rom for hverandre, og de synes det er moro å se hvordan det hele utvikler seg. Smaken til de to jentene er helt ulik, så her gjelder det å lytte til hva den andre har å si.

– Jeg liker det koselig i varme toner, forklarer Emely. Som også har tenkt å ta det tredje året innen faget.

– Og så har du sagt du vil ha grå eller blå vegger og lyse tremøbler som en motvekt, oppsummerer Julie, som har en helt annen stil.

– Jeg er veldig glad i mosegrønt og

leser masse. Det må derfor være hyl-ler til bøker og mye annet. Og vi har faktisk funnet løsningen på noe jeg har slitt med. Det er blitt plass til en TV, sier Julie.

Hun skal bygge på utdanningen for å få studiekompetanse, og målet er å bli animatør eller spilldesigner.

Når elevene samarbeider om en så konkret oppgave, lærer de også mye om hverandre. Men foreldrene kan ta det med ro. Det er ikke noe krav om å pusse opp alle ungdomsrommene der ute.

Fra Lofoten til London

SVOLVÆR Det var en lang vei for Åge Aleksandersen til Royal Albert Hall. For elevene fra Lofoten er veien til London kanskje like lang.

TEKST OG BILDER **WENCHE SCHJØNBERG**

Noen har aldri vært i utlandet før. Andre har ikke vært utenfor Nordland fylke. Men til England skal de. Takket være Erasmus+-midler.

På Aust-Lofoten videregående skole er Marte Lundberg, lektor med tilleggstudning og internasjonal koordinator, i gang med å søke om midler til neste år. Samtidig er hun og blant andre Grethe Malnes, kontaktlærer på helsefag og Marit Arnøy, kontakt-

lærer på barne- og ungdomsarbeider, i sluttinnspurten med å forberede årets elever på hva som venter dem i London.

– Regn med andre boforhold enn hjemme. Regn med andre krav i arbeidslivet, sier Marte Lundberg til elevene.

INTERVJUET De har alle måttet søke om å få bli med på England-turen. Og deretter stilt til intervju om hvorfor akkurat de skal til London. Gulroten i andre enden er tre uker hos vertsfamilie i London. Muligheten til arbeidspraksis i et annet land. Et ukers innføringskurs om Storbritannia. Kulturopplevelser i verdensmetropolen London. Og selvsagt muligheten til shopping, til å føle på det

å lengte hjem, til å se at borte kanskje er bra, men hjemme så uendelig mye bedre.

– Til å bli en spirende verdensborger, oppsummerer Marte Lundberg.

Det er det hun vil gi elevene en smakebit på. Den store verden som er der ute. Hvor mye er annerledes, men andre ting veldig likt. Hvor de fleste beskriver en bratt læringskurve, men likevel kommer hjem som litt nye elever, rike på erfaring, en annen erfaring.

MOTIVASJON Marit Arnøy legger ikke skjul på at hensikten med turen først og fremst er å motivere. Og derfor er det ikke sånn at dette er et tilbud øremerket elever som fra før har profilert seg som skolesterke.

– Dette er et tilbud som er ment å være en trigger i skolehverdagen. Vi tilbyr plasser til de elevene vi ser og antar at vil ha utbytte av å dra, som har et vekstpotensial i engelsk og som kanskje fordi de

Marte Lundberg er internasjonal koordinator ved Aust-Lofoten videregående skole.

Lærerne Grethe Malnes og Marit Arnøy mener hver krone som brukes på prosjektet å få elevene til England, er verdt det.

vet at de kan få en plass, tar seg sammen og jobber med eget fravær og motivasjon for egen utdanning, sier Arnøy.

– Det er altså ikke et tilbud tilrettelagt for dem som allerede er «superelever», sier hun.

ENGELSK Ettersom alt i England foregår på engelsk, skjer selvfølgelig også intervjuet om å få komme med på prosjektet, på engelsk.

– Da snakker vi med den engelsken vi har, både elever og lærere, sier Grethe Malnes.

I år er det elever på medier- og kommunikasjon, helsefag, barne- og ungdomsarbeider og service og samferdsel som får tilbud om å dra. I fjor ble tilbudet gitt til en hel klasse på service- og samferdsel. Det gjør Aust-Lofoten videregående ikke igjen.

– Det viste seg å være uheldig, da flere elever ikke var selvmotivert. Selv om vi mener at et praksisopphold i London er svært lærerikt for alle, så er det viktig at elevene har egen motivasjon og er klare for utfordringene som kommer, sier de tre.

– Tvert om er hensikten med Erasmus+-midlene at de skal motivere elevene, bidra til at færre slutter og løfte yrkesfagene, sier Marte Lundberg.

BARNEHAGE Skolen i Svolvær har vært med på det de mener er Erasmus+-eventyret i fire år nå, elever har vært i praksis i blant annet engelske barnehager, på helsestasjoner og eldresentre. Lærerne forteller om krevende møter med en annen kultur – for eksempel i barnehager med et ganske annerledes syn på barneoppdragelse enn det som er rådende i Norge, og at det også går andre veien, at elevene får innblikk i et samfunn der folk har lite, men i langt større grad trenger hverandre og fellesskapet enn det vi er vant til.

– Samfunnet elevene møter er dessuten stort sett multikulturelt, helt ulikt det de er vant til i Lofoten. De fleste av vertsfamiliene har annen etnisk bakgrunn. Dette gir elevene nye erfaringer. Hver krone som brukes på prosjektet er verdt det, sier Marit Arnøy.

JUNGELTELEGRAFEN Verdt det, mener de også Erasmus+ er for rekruttering til skolen.

– Elever som har vært med snakker om England. Foreldrene snakker. Så går jungeltelegrafene om at det er mulighet til Englands-opphold for våre elever. Det gjør at flere søker seg hit, mener Marte Lundberg.

Dannelsesreise, er også et begrep hun og de to andre lærerne bruker om hva de tilbyr elevene når de får komme seg til utlandet.

– Vi har vært på The Tower Of London, tatt dem med i London Zoo. Dette er noe vi har utbytte av både elever og lærere, sier Malnes.

FAKTA OM ERASMUS+

- Samler EUs tidligere programmer for utdanning, ungdom og idrett i et integrert program.
- Er verdens største utdanningsprogram med et budsjett på 14,7 milliarder euro.
- Mer enn 4 millioner personer mottar støtte til utdanning, opplæring, praksis eller frivillig arbeid i utlandet fra programmet.

Kristian Valberg Johns, Silje Ingebrigtsen, Maria Andersen og Mia Enoksen har enten vært eller skal til London takket være Erasmus+. En ny erfaring for dem alle.

Erasmus+-opplevelser:

Annerledes, men spennende

SVOLVÆR Svært annerledes. Men absolutt spennende. For Svolvær-elevene ble blant annet møtet med London en lekse i at ikke alle jobber er like morsomme.

To av elevene som var med på London-turen fra Svolvær i fjor, beskriver møtet med storbyen som noe de absolutt ikke angrer på å ha vært med på.

– Folk var hyggeligere enn her. Veldig hyggelige, sier Maria Andersen fra Svolvær som har gått helsefag Vg2 og nå går påbygg. Hun skildrer levende hvordan hun hadde det da hun reiste, hun var litt engstelig, det var første gang hun reiste hjemmefra på egenhånd. Bortsett fra en tur til Spania hadde hun aldri vært utenfor Norge da hun dro til England.

– Men jeg kjente også spenning, sier

hun.

Maria arbeidet på senter som drev veldedighetsarbeid og ble sjokkert over hvor mye fattigdom hun så.

NY VESKE – Det var veldig trist. Der dro jeg og kjøpte meg ny veske. Så sto folk i kø med barna sine for å få seg mat, beskriver hun.

Også Silje Ingebrigtsen fra Svolvær er glad hun ble med på reisen. Selv om hun kjedet seg en del på jobb, og synes hun fikk for få arbeidsoppgaver, skjedde det også mye morsomt i de to ukene hun hadde praksis på et it-senter.

DRITTOPPGAVER – Jeg synes jeg ble satt til mange drittoppgaver, sier hun på klingende nordnorsk.

– Og det var kanskje noe av det beste, jeg lærte hvordan det er å ha en drittjobb, samtidig var det mye morsomt, sier hun.

Silje bodde hos en vertsfamilie som besto av en enke fra Karibia.

– Det gikk i mye kylling og fish and chips, sier hun om maten.

Noe som imidlertid var svært morsomt, var å handle, fant hun ut, på selveste handlegata Oxford Street.

– Den gikk jeg aldri lei av, sier Silje Ingebrigtsen som nå er elev på MK3.

«STÅ HAN AV» Hun forsøkte å klage på arbeidsoppgavene til AD College, partnerorganisasjon i London som deler ut

jobbene til Erasmus+-elevne, men det førte ikke fram. Nå tenker hun at hun lærte av det, at ikke alle arbeidsoppgaver er like morsomme eller givende.

– Jeg lærte at man må bare stå han av, sier hun.

– *Hva var det mest nyttige dere lærte?*

– Å bo alene, reise alene, ha ansvaret for egne penger og få prøvd litt selv, også å kjenne på hjemlengsel, sier de to jentene.

NY ERFARING Nå er det blant andre Kristian Valberg Johnsen fra Vestvågøy og som går Vg2 medier og kommunikasjon og Mia Enoksen fra Vesterålen og som går Vg2 reiseliv, som er klare for Englands-tur. Begge har søkt og vært på intervju og blitt tatt ut. Begge gleder seg.

– Jeg vet ikke helt hva jeg tenker, jeg tenker det skal gå greit, har aldri vært i England så London blir en ny erfaring, sier Kristian.

Han bor allerede på hybel, det samme gjør Mia, så begge er vant til å bo hjemmefra.

– Jeg har begynt å grue meg litt, men tenker at det gode veier opp for det dårlige. Jeg har aldri vært i utlandet, så det kan bli rart, men sikkert også veldig gøy, sier Mia Enoksen om reisen.

Modahl Mek. Verksted

Jan Waaler Modahl

modahlmekaniske.no

Jobber med enkeltprodukter, konstruksjoner & prosjekter.

Som ny produsent av mekaniske produkter, verktøy og utstyr, satser jeg på å produsere mest mulig miljøvennlig utstyr som bergverktøy og lafteverktøy. Håper at en del av dette kan være til nytte og bruk i den Videregående skole, Byggfag. Alle som er interessert i lafting er velkomne til å handle på dette tilbudet, se også andre produkter på: modahlmekaniske.no

I denne sammenheng ønsker jeg å tilby spesielt tømmer og lafteverktøy, berg, stein-kiler til en god pris.

Eks:

Lafte/tømmerbile kr 1500,-

smal lafte-øks kr 800,-

Bandkniv kr 800,-

Bergkiler for 22-24mm

hull kr 170,- stk.

Alle verktøy er Norskprodusert med høykvalitet Svensk verktøystål.

Kontakt: Jan Waaler Modahl, tlf. +47 911 27 564,
Email: post@modahlmekaniske.no og Email: mmverk.no
Dere finner meg på: **modahlmekaniske.no**

Les Yrke digitalt

Nå kan du på en enkel måte få hele bladet digitalt.

Gå inn på udf.no og logg inn på **Min side**.
Velg Yrke som eblad.

Har du spørsmål om ordningen?

Kontakt oss på marked@utdanningsnytt.no eller telefon 24 14 23 30

YRKE
utdanningsnytt.no/yrke

Foto: Shutterstock

lærlingen Abdifatah Farah Ali

Nede på trykkeriet får Abdifatah Farah Ali opplæring i kontoroppgaver av Bente Nerheim Paulsen som er veilederen hans.

Fra Somalia til Utdanningsforbundet

Drømmene fikk gro på Drømtorp

OSLO Allerede da han var liten gutt i Somalia visste Abdifatah Farah Ali hva han ville bli. Kontor- og administrasjonsmedarbeider. – Det beste yrket, sier han.

TEKST OG BILDER **WENCHE SCHJØNBERG**

Nå er 25-åringen på god vei til å oppfylle drømmen. Han er lærling i Utdanningsforbundet. Stortrives. Og kjeder seg aldri.

– Jeg har varierte arbeidsoppgaver. Møter hjelpsomme ansatte. Og opplever å bli satt pris på, sier Abdifatah om hvorfor han er så fornøyd med lærlingplassen.

Du ser ham på forsiden av denne ut-

gaven av Yrke. Med en iPhone i hånda, 25-åringen er et produkt av sin tid. Men reisen hans til jobben i Hausmanns gate 17 i Oslo startet ikke i Norge, men i Somalia.

– Faren min var kontormedarbeider. Hver dag dro han av gårde på arbeid, pen i tøyet, med papirer i kontorkofferten, og alt på stell. Jeg tenkte at jeg også ville jobbe på kontor. Jeg lurte

veldig på hva han gjorde på kontoret og tenkte at kontor var best, beskriver lærlingen.

FLYKTET Men da han var 20 måtte han flykte fra Somalia fordi familien var involvert i politisk arbeid som gjorde situasjonen svært krevende. Etter en strabasøs og farlig reise kom Abdifatah Farah Ali alene til Norge i 2011. Med

seg i bagasjen hadde han en utdanning fra business school i Somalia. Men nå var denne utdanningen ingenting verdt.

– *Var ikke det litt bittert? At kompetansen din ikke lenger kunne brukes til noe?*

– Nei, for alternativet var å gjøre ingenting. Da var valget lett. Det var bare å starte om igjen, sier Abdifatah.

NORSK Unggutten endte opp på Ski i Akershus og gikk først på et tre måneders norskkurs i regi av voksenopplæringen. Deretter begynte han i vanlig klasse på service- og samferdsel på Drømtorp videregående skole.

– Jeg var 22 år og resten var vel sånn 16–17 år. Det er klart det var forskjell på meg og dem. Jeg var jo eldst. Men sånn var det. Jeg var jo egentlig litt ferdig med skole, men hva var alternativet? Å ikke gjøre noe? Uaktuelt, sier han.

Abdifatah beskriver at han de to første månedene av skoleåret omtrent ikke forsto noe av hva de andre sa. Han kom splittet alene til et annet land, med et annet språk og en annen kultur.

– Skummelt, oppsummerer han det som.

MOTIVERTE – I begynnelsen var det vanskelig å ha kontakt med medelevene, for jeg forsto jo ikke hva de sa. Men flere var veldig hyggelige. Blant andre kontaktlæreren min, Annika Wold som jeg hadde på Vg1. Husker det var en gang jeg forsto ett ord, og hun skrøt og sa at det var veldig bra. Det var bare ett ord, men det motiverte meg, sier han.

– *Var du flink på skolen i Somalia?*

– Ja, jeg var skoleflink og veldig opptatt av skolen i barndommen. Og jeg var god i engelsk. Men det hjalp ikke på Drømtorp hvor alt gikk på norsk, sier han.

Abdifatahs oppskrift for å klare seg

Abdifatah Farah Ali trives i Utdanningsforbundet. Siden han var liten har han ønsket å arbeide på kontor.

ble at han tvang seg selv til ikke å ta ting for alvorlig eller personlig.

IKKE PERSONLIG – Om det for eksempel var en som ikke ville snakke med meg i klassen, trengte jeg ikke å tenke at det hadde med meg å gjøre. Det kunne like gjerne være den eleven som hadde en vanskelig dag, som hadde et vanskelig liv som 16-åring. Jeg måtte si til meg selv, «Det er ikke deg de hater fordi ikke snakker med deg, Abdifatah. Dette må du ikke ta så alvorlig.», skildrer han.

Men språket kom, takket være blant annet hjelp fra lærer Annika. Abdifatah mener gode lærere med gode holdninger var til god hjelp da han kom inn i klassen både som eldst og nesten uten norskkunnskaper.

Vg2 gikk han på Vestby videregående der han også hadde to gode lærere, Steinar Dehli og Kristin Marie Morthen Sandvik som han gjerne fullroser.

Så gikk turen til Utdanningsforbundet.

– Jeg søkte lærlingplass her, og kom inn på intervju. Heldigvis fikk jeg lærlingkontrakt her, her føler jeg at jeg passer inn. Jeg har ingen familie i Norge, men Bente Nerheim Paulsen som er veilederen min, og de andre her, som Kari Dovran og resten, er blitt som en familie for meg, sier 25-åringen.

– *Hva er det som er så bra?*

– Jeg har varierte dager, er for eksempel litt i resepsjonen, går postrunden og arbeider litt i arkivet. Jeg lærer både om HR og HMS. Og kjenner hele Utdanningsforbundet, sier han. Selv om det er vanskelig å få læreplass i salg- service og sikkerhetsfaget, så hadde faktisk Abdifatah to tilbud om lærlingplass på hånda da han fikk jobben i Utdanningsforbundet.

– Jeg fikk også tilbud om lærlingplass på kemnerkontoret i Oslo, men valgte plassen her fordi Utdanningsforbundet presenterte seg så godt på intervjuet, sier han.

Målet nå er å ta fagbrev som kontor- og administrasjonsarbeider.

– *Og deretter?*

– Fortsette her. Det håper jeg, svarer 25-åringen og avleverer et stort smil.

Nede på trykkeriet kan ikke veileder Bente Nerheim Paulsen love fast jobb, men at hun gjerne vil at han fortsetter, legger hun ikke skjul på.

– Allerede under intervjuet merket jeg at dette er en person som skiller seg ut som kunnskapsrik og reflektert. Han har opplevd mer i sitt liv enn de fleste av oss vil oppleve. Han passer her, sier hun og smiler hun også.

Forslag ute på høring:

Elever fra studiespesialisering skal få bytte til yrkesfag

OSLO Det bør bli mulig å gå fra studiespesialisering til yrkesfag uten å måtte gå Vg1 om igjen, mener regjeringen. Utdanningsforbundet støtter intensjonen i forslaget.

TEKST WENCHE SCHJØNBERG

Foto: © fotolia.com

– Det er naturlig at en del angrer seg og ønsker å bytte utdanningsprogram. Da må vi sørge for at slike bytter blir lettere å gjennomføre, sier kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H) som viser til at ikke alle er vet hva de vil når de er ferdig med ungdomsskolen.

– Vi vet at vi vil ha behov for mange fagarbeidere i fremtiden, så det er viktig å legge til rette for at flere velger yrkesfag, også blant dem som startet på studiespesialisering, sier kunnskapsministeren om bakgrunnen for forslaget som er ute på høring.

Utdanningsforbundets nestleder Terje Skyvulstad sier til Yrke at det er ønskelig at flere velger yrkesfag.

– Derfor støtter Utdanningsforbundet intensjonen i regjeringens forslag om å gjøre det enklere for elever å bytte fra studiespesialisering til yrkesfag. Nå er dette er høringsforslag fra regjeringen. Vi ønsker å se hvilke erfaringer som er gjort – og å få innspill fra videregående skoler og våre fylkeslag før vi gir vårt endelige svar, sier han.

MODELL Utdanningsdirektoratet har på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet laget modellen som sendes på høring. Den tar utgangspunkt i at eleven har fullført det første året på videregående på studiespesialisering. Slik det er i dag må eleven dersom han eller hun ønsker å bytte, gå Vg1 på nytt på yrkesfag.

Den nye modellen legger opp til at fellesfagene fra Vg1 skal telle som fellesfag både på Vg1 og Vg2. Dermed åpnes det for at eleven får frigjort timer på Vg2 til å ta igjen det yrkesfaglige han eller hun mangler fra Vg1.

– På ett år har eleven i praksis lært det samme som yrkesfagelevne skal lære på to år i disse fagene, heter det i pressemeldingen fra departementet.

REN STUDSPES Ordningen foreslås bare for elever som er ferdige med Vg1 på studiespesialisering og ikke fra de andre studieforberedende programmene som musikk, dans og drama, medier og kommunikasjon, idrettsfag og kunst og design og arkitektur. Dette skyldes at disse elevene ikke har så mange timer i fellesfag på Vg1.

– Dette er en ordning som må tilpasses den enkelte elev. Det vil være skolene og partene i arbeidslivet som utarbeider lokale læreplaner. Derfor ser vi spesielt frem til å få innspill fra alle de som i praksis vil arbeide med denne ordningen, sier Røe Isaksen.

FARER Utdanningsforbundets nestleder ser noen farer i forslaget selv om intensjonene er gode.

– Det må tas hensyn til at yrkesfagene er praktiske utdanninger som gir kompetanse til å utøve et yrke. Det betyr at elever som bytter fra studiespesialisering til yrkesfag må få tilført den praktiske og yrkesrettede kompetanse de mangler. Slik tilrettelegging er avgjørende for at elever skal få god nok kompetanse for å utøve et yrke etter fullført yrkesfaglig utdanning. Dette stiller store krav både til den enkelte skole og elev, sier han.

Han mener god tilrettelegging er avgjørende.

– Vi ser også en fare for at yrkesfagene utvannes dersom elever som bytter fra studiespesialisering ikke får

god nok tilrettelegging og får tilført den praktiske og yrkesrettede opplæringen de mangler. På sikt kan dette bidra svekke yrkesfagene status og anseelse i arbeidslivet. Det vil være svært uheldig, sier forbundets nestleder.

Også Øystein Spetalen som underviser kommende yrkesfaglærere som førstelektor ved Høgskolen i Oslo og Akershus, er opptatt av riktige forutsetninger dersom intensjonen skal kunne gjennomføres.

MÅ HA BESTÅTT – Alle vi som arbeider med yrkesfag og yrkesopplæring må være glade for alle forslag som kan bidra til å øke rekrutteringen til yrkesfag. En løsning der elever i studiespesialisering kan velge yrkesfag etter det første studieåret gir mange muligheter, men også noen utfordringer. Det bør derfor legges inn noen forutsetninger for at en slik overgang skal bli vellykket, sier Spetalen til Yrke.

For det første mener han det er viktig at elevene som søker overgang har bestått alle fellesfagene.

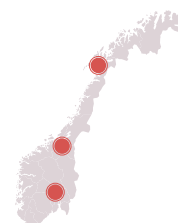
– Ellers risikerer vi at disse elevene må følge fellesfagundervisning og ikke får gjennomført nok programfagpraksis. Det må også være et organisert samarbeid mellom skolen og det lokale arbeidsliv slik at elevene dette gjelder kan bruke tiden til praksis når resten av klassen har fellesfag i Vg2. Til slutt må det også være gode muligheter for lærlingplass i bedrifter knyttet til det yrkesfaglige utdanningsprogrammet som tar opp disse elevene. Ellers kan et slikt tiltak bare føre til at flere elever må gjennomføre læretiden i skole, sier Spetalen.

Høringsfristen er 24. mai.

Unison fagskoleglede over studiepoeng

GJØVIK/TRONDHEIM/SVOLVÆR Fagskolene tar med glede imot nyheten om at fagskolepoeng skal skiftes ut med studiepoeng. Men regjeringen kunne vært enda mer konkret, mener landets største, Fagskolen Innlandet.

TEKST OG BILDER **WENCHE SCHJØNBERG**

– De burde vært mer konkrete om hvordan studiepoeng skal regnes ut. Her mangler vi klare retningslinjer, sier skolens rektor, Kari Nordskogen til Yrke.

Hun og informasjonskonsulent Thor Åge Bergan sier de i hovedsak er fornøyd med fagskolemeldingen som de mener vil bidra til å sikre satsing på yrkesrettet høyere utdanning. Spesielt er de fornøyd med å bli hørt om studiepoeng. Det samme er studierektor Unni Myklevoll ved Lofoten reiselivsfagskole og Arne Brenden som leder Trondheim fagskole.

– Studiepoeng er svært viktig i markedsføringen av skolen. Dessuten er det selvfølgelig viktig for studentene våre, sier Brenden til Yrke.

– Det er helt klart en fordel for vår anseelse og status, sier Myklevoll til Yrke.

– Men hvordan skal det beregnes hva et studium hos dere er verdt i studiepoeng?

– Det legges opp til sømløse overganger, som det heter i meldingen.

Dette er jeg helt sikker på at vi skal finne ut av i samarbeid med høyskole- og universitetssektoren. Et år på høyskole tilsvarer 60 studiepoeng. Da bør det vel tilsvare det hos oss også, men det må selvfølgelig ses på innholdet i utdanningen for å kunne bruke den for eksempel i en bachelor, sier hun.

Det er blant annet her ledelsen på Fagskolen Innlandet mener meldingen burde vært mer konkret.

MANGLER FØRINGER – Her mangler vi klare føringer. Nå blir det litt for mye opp til hver enkelt institusjon på universitets- eller høyskolenivå å avgjøre, sier Kari Nordskogen og Thor Åge Bergan..

– *Hvordan kunne dette vært løst?*

– En løsning kunne for eksempel vært at det ble stilt krav om kurs i realfag ved overgang fra fagskole til universitet- og høyskole. I hvert fall er det ikke nok å pålegge universitet- og høyskolesektoren å finne smidige løsninger, sier hun.

I forslaget som kommer opp i Stortinget 2. mai, har regjeringen tatt til følge kravet fra både fagskolene og fagskolestudentenes interesseorganisasjon (ONF) om at fagskolestudentene bør få studiepoeng for å synliggjøre at fagskolen er en formell høyere utdanningsinstitusjon.

UENIGHET Dette er det imidlertid ikke enighet om i utdanningssektoren. Høyskolene og universitetssektoren er negative og viser til at studiepoeng er knyttet til det europeiske systemet ECTS. Det samme gjør Forskerforbundet. Også Utdanningsforbundet er enig og begrunner i sitt høringssvar til fagskolemeldingen og begrunner dette med at fagskolen skal «være en tydelig karrierevei for fag- og yrkesopplæringen som utvikles på yrkesfagenes og arbeidslivets premisser med en klar plass i utdanningssystemet. Vi vurderer betegnelsen *fagskolepoeng* som best egnet måleenhet og et bedre verktøy for å ivareta fagskolens

Engasjement preger informasjonskonsulent Thor Åge Bergan og rektor Kari Nordskogen når kommenterer fagskolemeldingen.

mandat og funksjon.»), heter det i høringssvaret.

ANERKJENNELSE Kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H) sier til Yrke at det viktigste i fagskolemeldingen er å gi fagskoleutdanningen et løft gjennom tiltak som forbedrer kvaliteten i utdanningen, gir fagskolestudentene mer anerkjennelse og flere rettigheter.

– *Storingsflertallet støtter nå regjeringen i at fagskolepoeng må gjøres om til utdanningspoeng, mens for eksempel Forskerforbundet og Utdanningsforbundet ønsker å beholde ordningen med fagskolepoeng? Hvor viktig er det for statsråden å få gjennomført skifte fra fagskole- til utdanningspoeng?*

– Både i politisk ledelse og departementet har vi lenge vært klar over at det er delte holdninger til spørsmålet om fagskolepoeng skulle døpes om til studiepoeng. Regjeringens forslag er begrunnet i at fagskolestudentene, fagskolene og flere av de andre partene i arbeidslivet ser dette som viktig for

at fagskoleutdanningen skal få bedre anerkjennelse og anseelse. Det betyr med andre ord mye for attraktiviteten, sier Røe Isaksen.

Han legger samtidig til at han vil gjøre oppmerksom på at en navneendring av poengene i seg selv, ikke vil ha noen konsekvens for muligheten til fritak i universitets- og høyskoleutdanning.

– Det er fordi det er læringsutbyttet som skal ligge til grunn for slike vurderinger, sier han.

SAMSKIPNADEN Som kunnskapsministeren, peker også skoleledelsen i Gjøvik på at det er viktig at studentene nå får tilgang på medlemskap i Student-samskipnaden.

– Det har våre studenter allerede ettersom vi samarbeider med Campus Gjøvik. Klart det er viktig med mulighet til bolig og barnehage og andre goder, sier Bergan.

Studierektor i Lofoten er fornøyd med at det legges opp til at det er fylkeskommunene som fortsatt skal stå

for driften av fagskolen. Som rektor er hun selvsagt også spent på hva slags finansieringsordning som blir endelig vedtatt for fagskolene.

Skolen er vedtatt sammenslått med øvrige fagskoler i Nordland og blir en del av Nordland fagskole.

– Dette skjer etter et ønske om mer samarbeid. Men vi kommer fortsatt til å holde til her i Svolvær. Jeg tror ikke det får en så stor praktisk betydning for oss, sier Myklevoll.

Hun er fornøyd med samarbeid med Aust-Lofoten videregående skole som har service og samferdselsfag.

– *Dere er lokalisert på den videregående skolen og deler administrasjon med Aust-Lofoten videregående? Er ikke det et problem når dere skal markere dere som en høyere utdanning?*

– Det er viktig at vi har et faglig samarbeid. Vi er ikke så store. Vi samarbeider også om lærerressurser og det fungerer bra, sier hun.

FÆRRE SKOLER Fagskolen Innlandet

Arne Brenden og John Erling Moen ved Trondheim fagskole mener meldingen byr på mye godt, men er spent på fremtidig finansieringsmodell.

ligger på Campus Gjøvik og er godt fornøyd med lokaliseringen. Både Bergan og Nordskogen mener det er viktig med store fagskoler og mener regjeringen kunne vært mer tydelige på behovet for færre fagskoler i meldingen.

Dette er ledelsen ved Trondheim fagskole enige i. Arne Brenden som er avdelingsleder og John Erling Moen som er kvalitetsleder på Byåsen videregående skole som fagskolen deler administrasjon med, sier de gjerne samarbeider mer med øvrige fagskoler i regionen og mener det er viktig å være store for å kunne gi et godt tilbud, også på utstyrssiden.

– Vi er inne i en god utvikling og har gode lokaler, sier Arne Brenden.

– *Og hva er målet for fremtiden?*

– Ja, den som kunne se inn i krystallkulen. Vi har ambisjoner om å fordoble antall studenter innen 2020, sier Moen som mener fagskolene stadig blir viktigere.

PRAKTISKE TEORETIKERE – Arbeidslivet vil ha fagfolk som både behersker teori og praksis, sier de to.

– *Hva er negativt med meldingen?*

– Fortsatt er det for mye usikkerhet knyttet til finansieringen av fagskolene. Her ønsker vi oss større forutsigbarhet. Finansieringen vår bygger på årets studenttall. Da er det vanskelig å sette i gang nye utdanninger før vi vet hvor mange studenter som søker seg til kurset, sier Brenden.

Både han og Moen sier det er et dilemma, at de gjerne vil snu seg raskt og tilby fag i tråd med næringslivets ønsker, men at det tar tid å starte nye utdanninger og at inntektssystemet for mye hviler på fortid og nåtid og ikke fremtid.

Basert på finansieringsordningene som foreslås i meldingen, går Trondheim fagskole inn for modell tre, som går inn for et fast grunntilskudd basert på den nåværende fordelingen av tilskudd mellom regionene, og et regelstyrt resultatbasert tilskudd likt det som brukes i finansieringsordningen for universitet og høyskoler.

– Dette vil gjøre rammene våre mer forutsigbare, sier Brenden.

IKKE KANDIDAT Forutsigbarhet er også ledelsen på Fagskolen Innlandet

opptatt av. De er blant annet svært fornøyd med at det nå foreslås at fagskolestudiet skal kunne bli treårig, noe som passer bra med at de arbeider for treårig fagskolebachelor på Gjøvik.

Men like fornøyd er de ikke med at meldingen foreslår at fagskolestudenter etter endt studium skal få tittelen fagskolekandidat.

– Fagskolekandidat. Hva er det, sier Bergan oppgitt.

– Kandidat er jo en som ikke er ferdig, sier Nordskogen.

– Nei, det må være mulig å finne en annen tittel, som fagskoleingeniør, sier Bergan som poengterer at kandidat ikke er et kjent begrep i norsk arbeidsliv.

– Vi har henvendt oss til stortingspolitikere i fylkene vi dekker og har bedt dem gi oss en tittel arbeidslivet forstår, sier Nordskogen. Fagskolens studenter er spesialister når de er ferdige. Ikke kandidater.

FAKTA

- Fagskolemeldingen «Fagfolk for fremtiden» inneholder 48 tiltak.
- Litt over 15.000 studenter studerer i dag på de 94 fagskolene som ligger spredt i landet.
- Regjeringen vil styrke fagskolene med 58 millioner kroner i 2017 og har satt av en pott på 35 millioner kroner for å utvikle kvaliteten på utdanningene.
- Tall fra NHO viser at fire av ti bedrifter mangler fagutdannet arbeidskraft.
- Regjeringen sier målet med meldingen er å gjøre fagskolene mer attraktive som et fullverdig yrkesrettet alternativ til universitets- og høyskoleutdanninger.
- Meldingen har vært ute på høring og skal opp til behandling i Stortinget 2. mai.

Blogger om vårens vakreste eventyr

OSLO Kuben-rector Kjell Ove Hauge snakker ungdommens språk når han blogger om jakten på læreplass – eller vårens vakreste eventyr, som han kaller det.

TEKST WENCHE SCHJØNBERG

Hauge har sin egen blogg, Rektor Kubens blogg, der han blogger gode råd og fremsnakker yrkesfag.

– Hvorfor startet du bloggen?

– Jeg tenkte at en blogg egner seg bedre til utfyllende informasjon enn andre sosiale medier. Jeg har også erfart at det er krevende å få tilgang til mediene på en måte som treffer skolens behov. Gjennom bloggen kan jeg løfte frem Kuben, arbeidet vi gjør, resultatene våre, ulike hendelser på skolen. Ikke minst kan jeg fremsnakke yrkesfag, sier Hauge til Yrke.

Han sier at han ofte opplever et behov for å få informert om en del saker.

– Så bruker jeg andre sosiale medier, som Facebook og Twitter til å gi overskrifter for å flere nysgjerrige på bloggen.

FACEBOOK Kuben-rectoren står også bak Facebook-siden Yrkesfag (#klokehender).

– Siden har snart 1.000 følgere, og flere innlegg på siden når mange ganger samme antall.

Hauge sier et av Kubens mål er å løfte fram yrkesfagene og få flere elever i Oslo til å velge en yrkesfaglig karrierevei.

– Det viktigste arbeidet gjøres i verksteder og klasseklasserom i møte mellom lærer og elev, elev og elev og mellom elev, bedrift og arbeidsliv. Likevel tenker jeg at bloggen og aktiviteten på sosiale medier er med og informerer

Kjell Ove Hauge. Foto Kuben yrkesarena

og fremhever de gode historiene, forbildene og mulighetene som ligger i en yrkesfaglig karriere, sier han.

Målgruppen er alle som er interessert, men spesielt elever og foresatte,

samarbeidspartnere, politikere samt Kuben-ansatte.

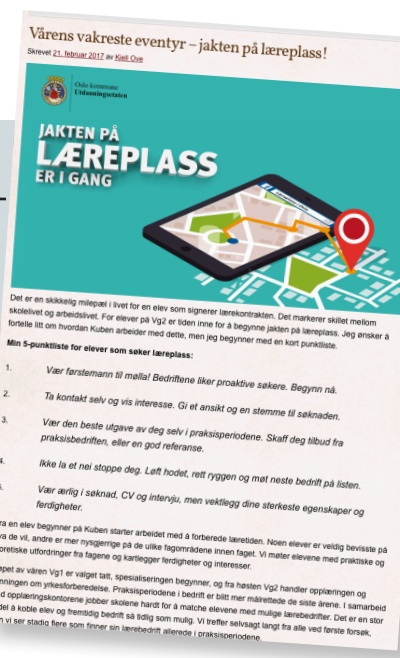
TREFFE DE FLESTE – Jeg rekker ikke å gå i dybden med alle i møter med personalet. Mye av det jeg skriver er myntet på mine egne, men bør kunne treffe mye bredere enn som så, sier han.

Han har erfart at noen innlegg treffer bedre enn andre, for eksempel fikk innlegg om fraværsgrensen en del positiv oppmerksomhet blant elever og ungdom.

– Tilbakemeldinger fra elevene er at de setter pris på at jeg er aktiv, synlig og tilgjengelig. Bloggen, sammen med Facebook-siden, #RektorKuben, der jeg er tilgjengelig for spørsmål via messenger, bidrar positivt til dette, sier Hauge.

HER ER RÅDENE I BLOGGEN OM LÆREPLASSER

- Vær førstemann til mølla! Bedriftene liker proaktive søkere. Begynn nå.
- Ta kontakt selv og vis interesse. Gi et ansikt og en stemme til søknaden.
- Vær den beste utgave av deg selv i praksisperiodene. Skaff deg tilbud fra praksisbedriften, eller en god referanse.
- Ikke la et nei stoppe deg. Løft hodet, rett ryggen og møt neste bedrift på listen.
- Vær ærlig i søknad, CV og intervju, men vektlegg dine sterkeste egenskaper og ferdigheter.

Maler Arbeiderpartiets yrkespolitikk og mener det haster

OSLO Jonas Bals (40) har tatt veien fra malersvenn til Jonas Gahr Støres politiske rådgiver. Han mener yrkesfag blir et viktig tema i valget i høst, og at varsellampene blinker for yrkesfagene.

TEKST OG BILDE **SNORRE SCHJØNBERG**

Bals er for tiden aktuell med debattboka «Hvem skal bygge landet?», der han argumenterer for at sosial dumping og frafall i yrkesfaglige studier henger tett sammen, og at det røkkes ved selve grunnideen i det norske sosialdemokratiet.

Selv har han bakgrunn som malersvenn, og det var også interessen for yrkesfag som brakte ham sammen med Arbeiderparti-leder Jonas Gahr Støre.

– En av grunnene til at jeg endte i staben til Jonas, var at han var en av de første politikerne jeg møtte som tok dette virkelig på alvor. Vi satt begge i styret i Oslo Ap, men etter at Arbeiderpartiet måtte gi fra seg regjeringmakta etter forrige valg, ba jeg om å intervjuer Jonas til et blad. Det endte med å vokse til en bok. Da var mye av det vi snakket om nettopp utfordringen med yrkesfag og et useriøst arbeidsliv, sier Bals.

BRENNER – Støre brenner veldig for dette, og løftet det fram i sin første tale som partileder. At hvis vi skal bygge landet, trenger vi faktisk folk som skal gjøre det. Den interessen har han helt genuint selv. Jeg tror bakgrunn er viktig i politikken. Derfor tror jeg det er viktig at det finnes folk med bakgrunn fra yrkesfag tett på lederen i Arbeiderpartiet, legger han til.

– Men Arbeiderpartiet har også fått kritikk for sin yrkesutdanningspolitikk,

er det en endring med Støre fra Jens Stoltenberg?

– Jeg er ganske fersk i Arbeiderpartiet selv, så jeg har ikke registrert det som en endring. Men det har vært altfor lite fokus på denne delen av utdannings-systemet vårt generelt sett, der må vi være selvkritiske på Ap sine vegne.

DROPPER 40-åringen sitter nå tett på en av landets aller mektigste politikere, noe som ikke nødvendigvis var gitt hvis vi går opp utdanningsløpet hans. Oppvokst i et rekkehus på Kolsås i Bærum med en mor som førskolelærer og en far i barnevernet, ble Bals fort skolelei.

– Det var jeg allerede da jeg begynte på videregående, men jeg presset meg gjennom to år og så fikk jeg nok, sier Bals.

Kolsås-gutten hadde da flyttet inn til Gamlebyen i Oslo for å skaffe seg studiekompetanse gjennom forsøks-gym. Men det ble det ikke noe av.

– Jeg holdt et godt stykke, men det var en del eksamener jeg bare ikke tok. Jeg var veldig lei. Så jobbet jeg et år på lager, før det ble flyttet til Sverige. Da gikk jeg arbeidsløs en sommer, og det var helt drepen. Jeg var ikke moden nok til å gå tilbake på skolen, men så tilfeldigvis en annonse i avisa om at jeg kunne begynne rett i lære.

FANTASTISK – Det var helt fantastisk, gikk utrolig fort og greit, og jeg angret ikke en dag. Vi skal bruke det ordinære løpet og utdanne veldig mange gjennom skolesystemet. Men skal vi løse det enorme problemet med rekruttering til bygg og anlegg, må vi ha inn voksenlærlinger og praksiskandidater. Det er også viktig å få mange av de ufaglærte i bransjen til å ta fagbrev, sier Bals.

På malerutdanningen hadde alt av trøtthet og skole-allergi forsvunnet.

– Siden tok jeg hovedfag i historie, men jeg har aldri vært så nervøs for noen eksamener som jeg var den uka jeg tok svennebrevet. Da skal både hodet og kroppen være på plass. Jeg husker jeg lå om nettene og så for meg om jeg hadde fått siste finishen på sparkelen på døra fin nok. Det betydde mye, og så skal du prestere. Du må levere når du går opp til svenneprøve.

TRIST Han mener bakgrunnen fra yrkesfag har hjulpet ham seinere i livet, selv om det ikke er blitt mye til maler av ham.

– Det er noe veldig fint med måten å lære på som man gjør i håndverksfagene. Det å lære av folk som er eldre enn deg, og se hva de gjør, er en type kunnskap og kompetanse som vi ikke kan skrive ned i noen bøker. Det må holdes i live, sier Bals.

YRKE-profilen:

HVEM: Jon Bals

ALDER: 40

STILLING: Politisk rådgiver for Jonas Gahr Støre, står på 13.-plass på Oslo Ap sin liste foran stortingsvalget.

UTDANNING: Malersvenn og master i historie.

LESTE SIST: Siste bind i Elena Forantes «Napoli-kvartett».

HØRER HELST PÅ: Jeg har stagnert litt så det er mye av det fra ungdommen, The Clash og Jokke og av nyere ting Svein Torleif Bjella, Karpe Diem og Stefan Sundström.

YNDLINGSFILM: «Apokalypse nå».

BRENNER FOR: Et arbeidsliv der vi står i øyehøyde med hverandre og alle får være med.

HOBBY: Det styres stort sett av barna mine om dagen, men jeg gleder meg til jeg igjen kan kjøpe sesongkort i Vålerenga.

Men stadig færre går i den læren, samtidig som færre og færre kan lære det bort.

– Det er det som er så farlig trist. I boka skriver jeg om det jeg kaller helligdag i velferdssamfunnet. Helligdag er malerspråk og betyr at når du tar andrestrøket kan det være litt vanskelig å se hvor du har malt og ikke før det har tørket. I fortellingen vi som nasjon har hatt om kunnskapsamfunnet Norge, har vi utelatt praktiske fag og utdanninger. Det er blitt et veldig fokus på lange utdanninger og helst mastergrader. Så er vi til og med frekke nok til å kalle det kompetansearbeidsplasser. I det ligger det en forakt for den kunnskapen og kompetansen som mange arbeidsfolk målbærer hver dag på jobben sin, sier Bals.

Bals mener også EU-utvidelsen, tilgang på billig arbeidskraft og sosial dumping bidrar til å forsterke problemet med at færre velger yrkesfagene.

– Vi skyter oss selv som samfunn hvis vi fortsetter den utviklingen. Det

haster med å satse på yrkesfag og å rydde opp i arbeidslivet, sier Bals.

OSLO Han mener Oslo er et eksempel på god yrkesfagpolitikk.

– Jeg kan ikke foregripe alt hva vi kommer til å gjøre hvis vi får regjeringsansvar, men mye av det som skjer i Oslo gir en god pekepinn. Både når det gjelder å løfte yrkesfagene som et satsingsområde, ta praktiske fag inn allerede i barneskolen så elevene i tiende ikke ser på yrkesfag som en helt fremmed verden, og kanskje få flere mestere og svenner inn i undervisningen og å ta inn flere yrkesfaglærere og fellesfaglærere på hospitering, sier Bals.

Han understreker at vi som nasjon er nødt til å være ambisiøse når yrkesfagpolitikken utmeisles. Ap-politikerne vil også gi Torbjørn Røe Isaksen litt skryt for sin innsats som utdanningsminister for Høyre.

– Jeg synes man skal gi skryt der det er fortjent, og for eksempel inneholdt fagskolemeldingen til Isaksen mye bra,

og jeg synes han har hatt mye riktig tenkning. Men ambisjonene har ikke vært høye nok. En del av grepene for å sikre flere lærlingplasser er altfor forsiktige og puslete, sier Bals.

I boka si skriver Bals om hvordan flere byggeplasser i Oslo, også kommunale, er preget av kriminelle, svart og grå økonomi og nærmest mafialignende tilstander.

– Svaret på dette er ikke å gå ut av EØS eller kaste ut polakkene, men at alle skal løftes inn i den norske modellen og helst fagforeninger. Dette er både en måte å sikre at flere ungdommer får en lære plass, men også et veldig effektivt hinder mot sosial dumping.

– *Hvor viktig blir dette i valgkampen?*

– Hvis vi får bestemme hva som blir tema, så kommer dette til å være ett av hovedtemaene. Men så er det sånn i en medievirkelighet så kan andre temaer dominere, men jeg mener dette er en av de største utfordringene hele landet står overfor.

Fra slummen til hotellkjøkkenet

NAIROBI Ingenting ved Neila Okumu minner om slum. Likevel er det der hun kommer fra.

TEKST OG BILDER **WENCHE SCHJØNBERG**

Neila sitter i vestibulen til et av Nairobis bedre hotell, ikke langt fra flyplassen. Utenfor hotellet er trafikken intens, bilparken er gammel og forurensningen er stor. Varmen, og all eksosen, er påtrengende. Inne på hotellet er det svalt og rent. Forretningsfolk i pene dresser og drakter sjekker inn og skynder forbi.

22-åringen har på kjøkkenuniform, håret er godt dekket til av et nett. Hun er på jobb, men har fått en pause for å møte Yrke. Hun vil gjerne fortelle sin historie.

Den begynner i slumområdet i Nairobi, den nest største slummen i verden, etter Soweto i Sør-Afrika.

– Moren min døde da jeg var åtte år gammel. Da ble faren min alene med meg og søsteren min. Men faren min er dessverre også syk. Som min mor var, er han også HIV-positiv. Fordi han er syk, oppsøkte han legesenteret som

SOS-barnebyer driver. Da tilbød de seg å hjelpe familien vår, gjennom et familieprogram, slik at søsteren min og jeg fikk utdanning, sier Neila.

FIKK GÅ PÅ SKOLE Hun beskriver hvordan livet forandret seg etter at SOS-barnebyer kom inn og støttet henne og søsteren med penger til skoleuniform, skolepenger og leksehjelp.

– I Kenya sies det at det er obligatorisk og gratis skolegang for alle barn. Men det stemmer ikke med virkeligheten. Når du kommer fra slummen, som jeg gjør, er skolegang vanskelig.

– *Hvorfor?*

– Altså, selv om skolen påstås å være gratis, så er ikke skolebøker og skoleutstyr det. Vi hadde verken penger verken til skolebøker eller skoleklær hjemme. De beste lærerne arbeider heller ikke på de offentlige skolene. At vi

Slummen i Nairobi er det nest største slumområdet i verden.
Foto: NTBscanpix

kom i kontakt med SOS-barnebyer og ble en del av deres program, forandret livet vårt, sier hun.

HELE FAMILIEN Det er barna SOS-barnebyer hjelper, men for at hjelpen skal fungere blir hele familien en del av programmet. Organisasjonen har barnebyer der foreldreløse barn, og barn som mangler omsorgspersoner, etter et rettsvedtak får flytte inn. Samtidig arbeider SOS-barnebyer for at flest mulig barn fra slumområdene skal kunne bli boende hjemme.

Derfor ble Neila, søsteren og faren hennes boende i slummen. Men de to jentene fikk utdanning. Det norske barn og ungdom tar for gitt, ble noe Neila og søsteren hennes kjempet for å fullføre, samtidig som de bodde i et skur, i slummen, sammen med faren.

– *Du mistet moren din, du vokste opp i slummen, men du fullførte?*

– Ja, jeg var jo trist fordi moren min døde. Jeg savnet henne. Men det var viktig å få en utdanning. Jeg drømte om å bli pilot da jeg var liten, det ville jeg gjerne bli. Men jeg forsto at det krevde veldig avansert matematikk og mer tekniske fag. Derfor valgte jeg Food and beverage i stedet – (restaurant og matfag). Og det trives jeg veldig godt med.

LANG UKE Neila beskriver lange skoledager, en seks dagers skoleuke, og lekser på kveldene.

– Der er SOS-barnebyer flinke. De følger opp, og kontakter barna, spør hvordan det går, og slipper deg ikke. Hvis barnet ikke kommer på skolen, så kontakter SOS familien, de bidrar også med leksehjelp, jeg fikk komme til barnebyen for å få leksehjelp og det var en egen kontaktperson i barnebyen som fulgte meg opp, sier Neila.

Hun erkjenner at det var dager da det følte tungt å stå opp grytidlig for å gå en lang vei til skolen.

– *Du gikk til skolen hver dag?*

– Ja, men vi er alle vant til å gå langt

Neila Okumu drømmer om å bli barista og liker også godt å lage kyllingretter.

i Kenya, svarer Neila som tross oppfølgingsspørsmål ikke svarer helt konkret på hvor lang skoleveien var.

– Vi er vant til å gå langt. Og vi barna gikk sammen og snakket og lo og hadde et fellesskap, skoleveien er ikke noe å snakke om, sier hun.

Da hun ble litt eldre ville SOS-barnebyer at hun skulle starte på internatskole for å få en enda bedre utdanning. Der gikk hun fra hun var 14 til 17 år.

– Der hadde vi skikkelig lange dager. Vi sto opp 4 på morgenen og holdt på med undervisning og lekser til sent på kvelden. Jeg lengtet en del hjem, men faren min kunne besøke meg i noen helger, sier hun.

DATTER Til tross for skoledager som med norske ører høres lange og krevende ut, viser Neila utelukkende glede over å ha fått muligheten. Etter å ha gått yrkesprogrammet på restaurant og matfag, som barnebyen driver, fikk hun læreplass på hotellet i Nairobi der hun nå har et vikariat som hun håper blir til en fast stilling. På hotellet arbeider hun blant annet som barista, og drømmen er å starte en egen kaffebar, på

Mombasa-kysten, beskriver Neila.

Hun har også selv stiftet familie, hun har en datter som bor i en landsby litt utenfor Nairobi sammen med sin far.

– Jeg besøker datteren min i frihelger, og jeg håper på en god fremtid for henne. At hun får utdanning og en jobb. Det er viktig, sier Neila Okumu som bor i et land der i underkant av 18 prosent av unge kvinner og menn er arbeidsledige, ifølge statistikk fra Globalis.

Hvor høy arbeidsledigheten er i slumområdene, er det vanskelig å si noe sikkert om. Men alt tyder på at ledigheten er langt større i områdene hvor de fattigste av de fattige bor.

Neilas far bor fortsatt i slummen. Han forsøker å livnære seg ved å selge skinnarbeider som han selv lager, et håndverk Neila har lært av ham og også hjelper ham med i perioder. Neila har fortsatt god kontakt med faren.

– Han ringte meg i dag, han ville høre om jeg hadde møtt dere ennå. Han er stolt, sier Neila og smiler.

Neila Okumu og familien hennes vet hva god utdanning betyr.

- Jeg vil uansett forsøke. Jeg vil fortsette å prøve

NAIROBI Simon Kwando er 24 år og faglært kokk og servitør. Han er også en av Kenyas mange millioner arbeidsledige.

Vi møter ham i kontorene til SOS-barnebyer i Nairobi i Kenya. Ganske stille, men med en sta optimisme, beskriver 24-åringen hvordan han til tross for flere avslag ikke har gitt opp håpet om å skaffe seg jobb.

- Jeg har forsøkt å få jobb helt siden jeg gikk ut av det yrkesfaglige programmet her. Jeg har fått noen korte midlertidige ansettelse i periodene der hotellene er mest travle, rundt juletid, men i slutten av januar har det vært ut igjen. Da har det ikke vært behov for meg mer, forteller han.

FAR DØDE Simon har en historie som skiller seg lite fra historien til svært mange av barna og ungdommene som SOS-barnebyer hjelper.

- Min far døde i 2006. Da bodde jeg med min mor og fire søsken i et hus, men på grunn av problemene familien fikk etter at faren min døde, mistet vi dette. Da dro min mor tilbake til landsbyen hun er fra for å forsøke å skaffe penger til oss, sier Simon.

I denne vanskelige fasen kom familien i kontakt med SOS-barnebyer

og ble tatt inn i programmet deres slik at barna ble sikret utdanning og skolegang. På dette tidspunktet hadde moren greid å ordne det slik at barna hennes fikk bo hos en venn av henne i Nairobi, mens hun forsøkte å skaffe inntekt til familien. Simon Kwando kom med på utdanningsprogrammet Food and beverage, (restaurant og matfag) og fikk skolegang og tre måneders praksis på hotell.

VIL TAKKE - Først og fremst vil jeg takke SOS-barnebyer veldig mye for at jeg har fått en utdanning, sier 24-åringen.

Ettersom det har vært vanskelig å finne jobb i restaurant- og hotellbransjen, har han også fått tatt noen fag fra utdanningsprogrammet barnebyen har i service og produksjon- og datafag.

- Jeg har gjort alt jeg kan for å forsøke å få jobb, sier Simon flere ganger.

- *Hva slags type jobber søker du på?*

- Jeg forsøker først og fremst å få jobb som hotellkøler eller kokk, som jeg er utdannet til.

- *Men det er vanskelig?*

Simon Kwando har intet større ønske enn å få seg en jobb.

MED I PROGRAMMET - Det er hardt å få jobb. Jeg hjelper også til her i barnebyen, blant med å bære utstyr og gjøre det som trengs, sier han.

Foreløpig er han en del av SOS-barnebyers program, han kan være det til han fyller 25. Og han vet at barnebyen arbeider for at han skal få en praksisplass på en restaurant i juli.

- *Hvordan ser du på fremtiden din?*

- Min framtid? Den tenker jeg at er flott. Jeg har en familie rundt meg, som jeg får møte, og som jeg vil hjelpe, sier Simon.

- *Men hvis du ikke får en jobb så har du jo ingen inntekt?*

- Jeg vil uansett forsøke å få en jobb. Jeg vil fortsette å prøve, sier 24-åringen.

FAKTA SOS-BARNEBYER

- SOS-barnebyer er en politisk og religiøs uavhengig organisasjon som både jobber internasjonalt og i Norge. Hovedhensikten er å jobbe for at barn vokser opp i en omsorgsfull familie.
- Det finnes over 500 barnebyer i 134 land. Også i Norge er det en barneby der barn får vokse opp med SOS-fedre og -mødre.
- Organisasjonen ble grunnlagt i 1949 av østerrikeren Hermann Gneimer som ville hjelpe foreldreløse barn etter andre verdenskrig.
- Det koster 300 kroner per måned å være SOS-fadder. Ifølge SOS-barnebyer går 82 prosent av alle bidrag til organisasjonen til formålet, mens 18 prosent går til administrasjon samt å skaffe nye midler.

SOS-barnebyer:

Jobber med de fattigste av de fattige

NAIROBI Frisører, kokker, servitører, snekkere og elektrikere er blant yrkene ungdom fra slumområdene kan utdanne seg til på skolen SOS barnebyer driver i Nairobi.

Programsjef for SOS-barnebyer Nairobi i Kenya sier til Yrke at organisasjonen driver yrkesskole der de tilbyr fire programområder.

– Vi har mote og design, restaurant- og matfag og tømmer- og snekerutdanning. Vi vil gi ungdommene en mulighet til å ta fagopplæring slik at de enten kan drive for seg selv og dermed livnære seg, eller å få et arbeid hos andre, sier Reynold Finyange.

160 BARN Yrke møter ham på kontoret tvers overfor barnebyen der det er til sammen 16 hus, hvor det i hvert hus er plass til ti barn og en SOS-mor.

Barnebyen og organisasjonens kontorer ligger i Buruburu, ikke langt fra slumområdet Kibera. Buruburu er ikke slum, men er ikke noe rikt område, svært annerledes enn bykjernen i Nairobi som har et mer internasjonalt preg med høyhus som rommer statsadministrasjon og store selskaper.

Det er dagtid og i barnebyen er alle barna på skole. Utenfor kontorene til SOS-barnebyer summer det imidlertid av stemmer – svært mange lokale fra områdene rundt Buruburu står i kø for å få legehjelp og tilgang på medisiner.

FEM PROGRAM Finyange beskriver fem program som arbeidet til barnebyen er tuftet på.

- Barnebyen der 160 barn og 16 SOS-

Reynold Finyange er programsjef for SOS barnebyer i Nairobi. Her er han i landsbyen der barna bor, sammen med en av barnebyens mødre.

mødre bor. Barna her er hovedsakelig foreldreløse eller forlatte barn som er kommet til barnebyen gjennom hjelpeapparatet og rettsvesenet og skal bo i byen til de er store nok til å klare seg på egen hånd.

- En barneskole som drives i tråd med kenyanske myndigheters undervisningsplan. Skolen har elever fra første til åttende klasse og i tillegg til barnebyens egne barn kan barn fra området også få plass ved skolen.
- Et familieprogram der barnebyen arbeider med familier slik at de kan gi bedre omsorg til barna sine, for eksempel skolegang og et varmt måltid om dagen, hjelp til leksehjelp og bistand til at familien kan forsørge seg selv og bli selvhjulpne.

- Et medisinsk senter der barna fra barnebyen har tilgang, samt familiene i programmet og lokalbefolkningen for øvrig. Her gis det medisinsk hjelp og veiledning, blant annet i emner som familieplanlegging og vaksinasjon.
- Videregående opplæring med undervisning i fem yrkesfaglige programområder.

«Frafallsproblematikk handler om ungdommer som ikke glir sømløst inn i modellen for videregående opplæring.»

Konsekvensene av fraværsgrensen tar form

Vi er nå halvveis i skoleåret etter at det ble vedtatt en fraværsgrense i videregående opplæring, som sier at eleven ved 10 prosent fravær mister retten til vurdering og videre at rektor gjennom enkeltvedtak kan sette grensen individuelt ved 15 prosent. Konsekvensene har nå begynt å ta form, og vi ser at innføringen av fraværsgrense har ført til lavere fravær over hele landet.

De positive effektene av fraværsgrensen skal vi ikke undervurdere. Lærerne melder om klasserom med flere elever, og analyser av data på tvers av skoler, kommuner, fylker og landsdeler viser at flere elever er til stede i undervisningen. Den har fungert mot «skulkerne», men restpotten av elever som sliter med fravær har ikke fått systematiske tiltak og oppfølging.

Samtidig meldes det om andre tall som ikke er særlig oppløftende. Før fraværsgrensen hadde man for eksempel i Hedmark en statistikk på at om lag 280 elever mistet standpunkt karakter i løpet av året. Halvveis i året er det nå allerede 220 elever som har mistet standpunkt karakteren grunnet fravær. Man frykter at det kan bli opp til 400 elever som ikke får karakter på slutten av året som følge av for høyt fravær.

Forkjemperne for fraværsgrense som ikke har sitt daglige virke i skolen viser liten forståelse for de enkeltskjebnene vi er satt til å forvalte, og for noen er utvalgt statistikk og store data å foretrekke heller enn «upålitelige anekdoter»

Frafallsproblematikk handler om ungdommer som ikke glir sømløst inn i modellen for videregående opplæring. Ungdommer som har for store utfordringer til å makte oppmøtekravet,

Foto: Utdanningsforbundet

men som ikke har en problematikk som gir rett til dokumentert fravær. Vi vet at ungdomstiden er en kritisk fase der diffuse psykiske plager faktisk er en del av normalen.

Både dyslektikere og fremmedspråklige er for eksempel overrepresenterte blant elevene som ikke klarer å fullføre videregående. Det aksepteres stilltiende at altfor mange av disse går inn i fraværstatistikken. Tilbudet de får i skolen er i mye større grad utsatt for kommunal variasjon enn noen andre grupper.

Argumentet som ofte blir brukt om at elevene har «valgt videregående selv», er ikke helt fair. Det er faktisk ikke noen reelle alternativer til videregående for en 16-åring i dagens samfunn. Og har du ikke fullført videregående før du er tjue, er samfunnets beskjed at det åpenbart er noe galt med deg. Å få merkelappen «drop out» oppleves av ungdommene som et taperstempel.

Fraværsgrensen fungerer fjellstøtt for å få den gode eleven til å bli enda bedre. Den fungerer også som et veldig godt katapultsete for den som ikke finner seg til rette i skolen. Samtidig blir «dårlige» elever luket ut på et tidligere tidspunkt enn før.

Den eneste måten vi kan forsvare å fortsette med fraværsgrensen i ett eller annet format, er at vi finner en måte å hjelpe denne gruppen, og ikke støtte dem ut i et ingenmannsland der de er enda mer overlatt til seg selv. Mange av dem som faller ut er friske ungdommer i syke situasjoner, som hver og en er fulle av menneskelige og faglige ressurser. Krav om legedokumentasjon rammer også familier med dårlig økonomi hardere enn andre.

Skolen er til opplysning forpliktet av opplæringsloven til å håndtere mangfoldet og komme den enkelte i møte.

Det å legge til rette for at opplæringsloven blir realisert er kunnskapsministerens forsømte ansvar. Kunnskapsministeren demonstrerer ved unnlattelse at Høyre ikke har ambisjoner om å både redusere frafall og tilpasse elevene til det teorifokuserte kunnskapssamfunnet. At noen sorteres ut som B-vare er tilsynelatende et akseptabelt offer.

Om flere følger samme trend som i eksemplet fra Hedmark, kan vi ende opp med bedre kvalitet på opplæringen, samtidig som vi ikke har fått ned frafallet.

Elevgruppen som i dag er «anekdoter» og «sterke historier», blir morgendagens statistikk. Vi har ikke råd til å ikke hjelpe dem.

Debattinnlegget har først stått på trykk i Bergens Tidende.

AV **ROAR ULVESTAD**

Hovedtillitsvalgt
Utdanningsforbundet Bergen

Norsk restaurantskole

Først i Norge som privat kokk- og servitørskole

OSLO Når Norsk restaurantskole åpner mandag 21. august er det som landets første friskole innen restaurantbransjen.

TEKST OG BILDE WENCHE SCHJØNBERG

Skolen har 30 plasser på Vg1 og 30 plasser på Vg2 og garanterer tett oppfølging på en liten skole med bare fire hele lærerstillinger, samt garantert læreplass etter fullført skolegang. Initiativet til skolen har bransjen tatt selv, sammen med Læringskompaniet.

– *Hvorfor?*

– Fordi det er et stort behov for flere fagfolk. Vi trenger flere lærlinger. Det er altfor få som søker læreplass i restaurantbransjen i Oslo. Vi trenger flere kokker. Og enda flere servitører, sier Pål Suarez til Yrke.

LANG JOBBING Han driver restauranten Brasserie France i Oslo og sitter også i styret til Norsk restaurantskole der Laila M. Berge er styreleder. Berge, som også leder Læringskompaniet, forteller om 12 års jobbing for å få Norsk restaurantskole på beina – en skole hun mener begrunner sin eksistens i det store spriket det er mellom behovet for fagfolk og antallet som hvert år blir utdannet.

– *Men hvorfor konkurrere med offentlige videregående skoler? Er hensik-*

ten å skape en eliteskole der bransjen selv plukker sine lærlinger?

– Vi skal ikke inn og konkurrere med offentlige skoler. Problemet er jo at det er for få som blir utdannet i dag, vi ser jo et stort sprik mellom behov og tilsig til bransjen. Og nei, vi skal absolutt ikke være en eliteskole, sier Berge til Yrke.

Dette er Hege Arntzen som er ansatt som skolens rektor, helt enig i.

REKRUTTERE – Vi er ikke ute etter å konkurrere, men å rekruttere. Vi ønsker å følge våre elever tett. Og tror at det at de begynner hos oss, betyr at de har gjort et bevisst valg og ønsker å bli enten servitør eller kokk. Det er bare de to fagene på restaurant- og matfag vi tilbyr. Vi retter oss utelukkende etter behovet for disse to faggruppene, sier Arntzen.

Rektoren understreker også at skolen vil samarbeide med Etterstad videregående i Oslo som er den skolen som tilbyr restaurant- og matfag i Oslo i dag.

Skolen er godkjent av NOKUT, og

undervisningen bygger på offentlig godkjente læreplaner og drives i tråd med kunnskapsløftet.

– Restaurantbransjen er en bransje som vokser, og mangler nesten 2.000 kokker og servitører. Det er klart det er behov for flere fagfolk, sier Berge engasjert.

GOD KUNNSKAP Hun sier at skolen vil vektlegge det de opplever som bransjens behov, god mat- og vinkunnskap, stor kunnskap om gjestebehandling og salg.

– Våre gjester blir bedre og bedre vant og mer og mer krevende fordi det er mer vanlig å gå ofte ute og spise nå. Det krever en profesjonalisering av bransjen. En servitør skal ha god kunnskap både om mat og vin, det holder ikke bare å bære ut maten til bordene, sier de tre.

Suarez, Arntzen og Berge mener det er viktig å motivere elevene til det de mener er en veldig spennende bransje, og også en bransje som kanskje har ufordelaktig stygt rykte som for krevende.

Det er behov for enda en skole som utdanner framtidens kokker og servitører, mener Hege Arntzen, Laila M. Berge og Pål Suarez. Her sammen med Henrik Aarseth fra Gjøvik som er lærling på Brasserie France, et sted han trives og får prøvd seg.

– Vi legger stor vekt på å lage et arbeidsmiljø der alle, ikke minst lærlingene trives. Når du går igjennom døra inn til restauranten skal du ha lyst til å gå på jobb, sier Suarez som mener godt arbeidsmiljø og vilkår som lønn og frihelger ryktes i bransjen, og er viktig for å få gode fagfolk.

HELE LANDET Og det er ikke bare blivende fagfolk fra Oslo-området, de tre ønsker å tiltrekke seg.

– Vi har allerede søkere utenfra og elever fra hele Norge er velkomne til å søke. Vi tar også opp elever til det andre studieåret, til Vg2, så her er det bare å sende inn søknad, sier Hege Arntzen.

Som nytilsatt rektor har hun allerede vært på flere rekrutteringsturer på skoler i østlandsområdet, og besøker gjerne flere ved behov.

– Det er viktig å få ungdom til å forstå at de ved å satse på yrkesfag sikrer seg en fagutdanning der de er garantert jobb og der det også er store muligheter for å gå videre etterpå, skyter Pål Suarez inn.

YRKESVEIEN Han viser til at altfor mange foreldre kvier seg for å råde ungdommene til å velge yrkesveien.

– Noe som er svært synd. Mange anbefaler studiespesialisering og tenker at ungdommene deretter får velge hva de

vil bli etterpå. Men da har de jo brukt opp retten til videregående opplæring, sier han og anbefaler foreldre og ungdom til å tenke seg godt om.

– *Hva har bransjen bidratt med for å få skolen opp å gå?*

– Det har gått med en del tid på styrearbeid og forberedelser for flere av oss. Dessuten har flere av oss brukt penger på å få stiftelsen opp å gå, du kan si det har vært en dugnad for å få dette til. Men det gjør vi fordi vi mener dette er den viktigste jobben vi kan gjøre for egen bransje: Å sikre god rekruttering, sier Suarez.

Internatgangen har sitt klare særpreg. Elevene er fra venstre: Loise Arntzen, Fredrik Fjærvoll Olsen, Cecilie Sigvartsen og Ragnhild Wilskog.

Bygger relasjoner på internat

NES Klokken nærmer seg åtte og elevene fra internatet tenker seg rundt bordene i kantinen på Hvam videregående skole. Noen kommer fullt påkledd i kjeledress og cap, andre har ikke kommet seg ut av pyjamasbuksene ennå. Frokosten er servert, og utvalget er betydelig bedre enn i et middels norsk kjøleskap.

TEKST OG BILDER **KARI KLØVSTAD**

Cecilie Sigvartsen (18) er en av dem som er husvarm på Hvam. Hun rusker i det lange håret og prøver å få morgensveisen til å ligge på plass før hun smører matpakke for dagen. Den livlige jenta i de velbrukte arbeidsbuksene går landbruk Vg2 og har aldri angret på at hun flyttet fra Ski etter ungdomsskolen. Vi møter henne sammen med Fredrik Fjærvoll Olsen (16), Hedda Lovise Arntzen (16) og Ragnhild Wilskog (16). Du skal få bli bedre kjent med kvartet-

ten fra internatet, men først slipper vi til Ellen Messel som er avdelingsleder for naturbruk.

EN STOR GÅRD Fjøs, stall, ridehall, grisehus, drivhus, en stor maskinpark, skog og jorder er noe av det som tilhører det utvidede klasserommet på Hvam.

– Vi leker ikke landbruk. Vi driver landbruk, for her skjer alt på alvor, sier Ellen Messel. Hun er selv utdannet

sivilagronom fra universitetet på Ås og har jobbet på Hvam videregående skole i snart 20 år.

De yngste som kommer flyttende til skolen er ikke mer enn 15–16 år, og de aller fleste finner seg veldig godt til rette.

– Elevene får alle måltidene, det internatvakter som passer på hele døgnet, og det skjer så mye her at det er sjelden noen får hjemlengsel. Du kan nesten sammenligne det litt med folkehøgskole light, sier Ellen Messel.

Ragnhild Wilskog holder hesten Talida mens Maren Olsen Mostølen ordner skoene bak. Hun er lærer i hestefag.

En hel gård utgjør «klasserommet». Her er Loise Arntzen (til venstre), Cecilie Sigvartsen, FredrikFjærvoll Olsen og Ragnhild Wilskog på vei til ulike aktiviteter.

Lykken for Cecilie Sigvarten er å være fjøset sammen med kalven Isak og de andre dyrene. Avdelingsleder Ellen Messel er glad for at elevene tar ansvar og trives.

Det er de videregående skolene her i landet med naturbruk som oftest har internat. Hit kommer elevene flyttende fra større områder og møter en praktisk hverdag der mye skjer.

Naturbruk passer for elever som liker å være i aktivitet ute. Natur, maskiner og husdyr er tre stikkord, som dekker mye.

– Mange som kommer hit har fulgt interessene sine, og hjemme har de kanskje ingen likesinnede. Her på Hvam treffer de flere som er opptatt av det samme og finner ut at de har kommet på rett hylle, sier avdelingslederen.

Ungdom som vil finne ut mer om livet på skolen kan komme på hospitering. Da overnatter de på internatet ei natt og er med på en skoledag.

ATTRAKTIVE LÆRLINGER Avdelingsleder Ellen Messel er stolt av at de utdanner flinke fagfolk, som også er populære når de kommer ut av sko-

len. Det er stor pågang for å få lærlinger fra Hvam.

– Vi har mange henvendelser både fra anleggsgartnere og staller rundt om.

– *Hvilke elever er mest populære å ha som lærlinger?*

– Den som klarer å stå opp om morgenen, sier Ellen Messel og smiler.

Det er en ting avdelingslederen på naturbruk ønsker å påpeke. Det er at elevene kan få studiekompetanse dersom de velger studieforberedende Vg3 naturbruk.

– Elevene i 15-16-årsalderen vet ikke alltid hva de vil og bør ha mulighet både i den teoretiske og den yrkesfaglige retningen, sier Messel.

BLOMSTRER Cecilie Sigvartsen (18) fra Ski trivdes ikke så godt på ungdomsskolen.

– Det var ikke så enkelt sosial, og jeg ville bort, forteller Cecilie. Hun går nå landbruk Vg2 og har aldri angret.

Det var rådgiveren på ungdomsskolen som introduserte henne for Hvam. De dro på besøk en dag for å se på stallen, fjøset og internatet, og en ny verden åpnet seg.

– Jeg ville bort og starte på nytt, og for meg som hestejente var det enkelt å velge hestefag, sier 18-åringen. På skolen fikk hun øynene opp for landbruk og skiftet retning. Nå ønsker hun seg «full pakke», og i feriene jobber hun for et entreprenørfirma i Ski.

– Målet er å fullføre landbruk og så gå to år i lære som anleggsgartner for å få fagbrev. Da kan jeg jobbe og tjene penger, for jeg har så lyst på en gård med melkekyr etter hvert. Kuer er så fine dyr, og de gir så mye til Norge, sier Cecilie.

Litt senere tar hun oss med i fjøset, der hun trives så godt.

LITT SKUMMELT Hedda Loise Arntzen (16) fra Oslo var litt lei av skole og

Alle internatelevene har eget rom, og Cecilie Sigvartsen har dekorert sitt med personlige bilder og en samling med caps.

bestemte seg for å gjøre noe hun hadde lyst til i to år. Valget falt på hestefag.

– Jeg har drevet med hest i 11 år, og rådgiveren min på ungdomsskolen fortalte om Hvam. Vi kjørte forbi og tittet i sommerferien, men jeg hadde aldri vært her, så det var litt skummelt. Alt var nytt, sier Hedda Loise, som har funnet seg godt til rette.

– *Hvordan er det å bo på internat?*

– Bra, men det hender du blir lei av folk, for det er aldri fred på huset.

ELSKER ALT SOM DURER Fredrik Fjærvoll Olsen (16) fra Vestby er et stort smil. For få dager siden fikk han traktorførerkort, og i neste skoletime skal han ut i skogen med motorsag sammen med de andre i naturbruksgruppen.

– Jeg har alltid likt å jobbe ute og er veldig interessert i store maskiner og alt som durer, sier Fredrik. Han kjente andre som har gått på Hvam, så valget var ikke så vanskelig.

Mest av alt ønsker 16-åringen seg en egen gård.

– Men jeg har ingen å ta over, sier unggutten. Og ja, han har hørt forslaget om å finne seg ei odelsjente.

Internatlivet passer ham godt.

– Her er det noen å være sammen med hele tiden, og vil du være alene, så har alle eget rom.

HEST ER LIVET Ragnhild Wilskog (16) fra Nittedal har sittet på hesteryggen fra før hun begynte på barneskolen, og har lyst til å drive med hest hele livet. Skolevalget var derfor enkelt.

– Jeg visste ikke helt hvordan det ville bli å flytte hjemmefra, og jeg kan få litt hjemlengsel, sier Ragnhild.

Internatdriften er ikke åpen i helgene, så da drar de fleste hjem.

16-åringen har planer om å bygge på med studiekompetanse før hun går ut i lære i hestefag. Da har hun mulighet til å gå videre i flere retninger.

BETATT AV KUER Isak er en av nykommerne på Hvam. Han strekker holdet så langt han klarer ut mellom sprinklene,

og Cecilie Sigvartsen dumper ned i halmen og klør den tillitsfulle kalven på hodet. Der kan hun sitte lenge.

– Jeg er helt betatt av kuer, og du ser sikkert at dette er lykken, sier 18-åringen, som ønsker seg sitt eget fjøs.

Hun møter stor forståelse hos Ellen Messel. Avdelingslederen på naturbruk har selv gård i Ullensaker med 120 vinterforede sauer pluss hunder, katt og noen høner.

Elevene lærer om stell, dyrevelferd og sikkerhet.

– Jo mer ansvar vi gir elevene, dess mer ansvarsbevisste elever får vi tilbake. Her på Hvam driver vi en gård, og alt må være i orden, sier Ellen Messel, mens en ku dytter på henne og vil ha oppmerksomhet.

– Det blir feil å lære dette i et ordinært klasserom, sier Cecilie, og øser kjærlighet over den minste kalven i fjøset. Livet hadde ikke vært det samme hvis hun skulle ha reist hjem hver dag.

Internat til 60

LENA - Her får elevene struktur på hverdagen

Når elevene flytter til internatet på Lena-Valle videregående skole, kan de ta med seg hesten, marsvinet eller kaninen sin, og på fritiden er det sjelden kjedelig. Da fristes det med bowling, curling og hundekjøring, og du kan også slenge deg med på et swingkurs.

Avdelingsleder Elisabeth Rebne, Lena-Valle videregående skole.

- Vi er den eneste videregående skolen i Oppland som tilbyr naturbruk, og det er disse elevene som bor på internatet, som har plass til 60, forteller avdelingsleder Elisabeth Rebne på skolen i Valle til Yrke.

Oppland fylkeskommune har planer om å bygge nytt internat ved skolen, og da blir det plass til flere.

- Det er mange som ønsker å bo her, og både elevene og foreldrene ser fordelene av dette. De unge får struktur på hverdagen, god oppfølging og mat til faste tider. Det er internatvakt hele døgnet, og vi er som en mor og far for de unge. Men i helgene er det ikke oppfølging, og da vil vi helst at de skal dra hjem til familien, sier Elisabeth Rebne.

- Hvem passer internatlivet for?

- Elever som klarer seg selv, for vi har ingen miljøarbeider som kan gi spesiell oppfølging.

Hver mandag morgen er det rominspeksjon, og de kan ende opp både med merknader og brev hjem på starten av skoleåret.

- Etter hvert blir det flotte rom, så her har elevene også tatt med seg noe videre i livet, og det er moro, sier avdelingsleder Elisabeth Rebne.

INTERNATSKOLE I DE FLESTE FYLKER

Det finnes ingen samlet oversikt over hvor mange videregående skoler med internat det er her i landet. Etter å ha sendt ut en forespørsel til fylkeskommunene viser svarene at det er cirka 20 offentlige skoler med internat, pluss noen private. Flertallet av disse skolene har naturbruk som utdanningsprogram.

Noen videregående skolene tilbyr elev hybler, men ikke fullt internat.

Fredrik Fjærvoll Olsen like alt som durer. Motorsag iberegnet. Her får han gode råd av lærer Harald Holt.

Frokosten er servert tidlig en morgen og internatelevne kan forsyne seg.

Oslo vil ha flere som Petter (23)

OSLO Petter Lien Gillebo fant aldri roen på historie-studiet. Nå får han utfolde seg fritt som kokkelæring, akkurat sånn som byrådsleder Raymond Johansen (Ap) i Oslo ønsker det.

TEKST OG BILDER SNORRE SCHJØNBERG

Kokkelærlingen på Thon Hotell Opera ble trukket fram som et eksempel til etterfølgelse da Oslo kommune underskrev en læreplassgaranti for kokke- og servitør-faget. Byrådsleder Raymond Johansen var blant dem som lyttet ivrig da Gillebo forklarte hvorfor han valgte yrkesfag, og hva som nå får han til å trives.

Gillebo tok imot politikerne med full servering. Han er ikke i tvil om at flere bør velge yrkesveien.

IKKE SITTE STILLE – Hvorfor jeg valgte yrkesfagveien? Fordi da jeg studerte historie for noen år siden, så fant jeg ut at jeg ikke kunne sitte stille. Jeg trengte litt action rundt meg hele tiden. Og det får jeg her.

– Så du har ikke angret på det valget?

– Nei, ikke i det hele tatt, sier Gillebo.

23-åringen fra Frogn i Akershus har høyt tempo når han veksler mellom politikere og journalister på det lille

pressetreffet som er blitt til når byrådslederen skal komme på besøk.

VARIERT HVERDAG Gillebo er også med som representant for lærlingene da avdelingsdirektør Bente Fredheim for fagopplæring i Utdanningsetaten i Oslo skriver under på læreplassgarantien med daglig leder Laila Berge i Lærlingkompaniet.

Garantien sikrer jobb for alle i Oslo som velger samme vei som Gillebo. Thon Hotell Opera ble trukket fram som et godt eksempel på en bedrift som tar lærlingene på alvor.

– *Hvordan er hverdagen som lærling her?*

– Den er veldig bra og variert. Vi har mange forskjellige stasjoner, så jeg får vært innom litt av hvert. Jeg får jobbet med buffet, fine dining inne på å la carte-en her og med store kvanta når vi serverer 7–800 på frokostbuffeten, sier Gillebo.

MANGLER LÆRLINGER Læreplassgarantien er ett av mange tiltak Oslo kommune kommer med i meldingen som er blitt kalt Yrkesveien. Målet er å gi yrkesfagene en ny og forbedret status, og å sørge for at flere velger å ta yrkesfag.

– Oslo har et stort lærling-problem, sier Johansen.

Han tok seg god tid til å møte kokke- og servitørlærlingene.

I tillegg til å få høre fra lærlingene selv, og smake på maten deres, var Johansen der for å overvære underskrivningen av Oslos nye læreplassgaranti for alle som velger kokk- og servitørfag.

– Dette gjør vi fordi vi må få opp andelen som velger yrkesfag. Det å vite at det er en trygghet i bunn, at du faktisk kan få deg jobb, kan motivere flere til å velge yrkesfag, sier Johansen til Yrke.

– *Men hvor reell er denne garantien?*

– Det er en helt reell garanti, og noe vi har god erfaring med å gjøre.

◀ Daglig leder i Lærlingkompaniet og servitør Laila Berge skrev sammen med Bente Fredheim, avdelingsdirektør med ansvar for fagopplæring i Utdanningsetaten, under på læreplassgarantien. Byrådsleder Raymond Johansen (Ap) og kokkelærling Petter Lien Gillebo (23) fulgte med.

Vi mener det er viktig, og alle partene er med på dette og har skrevet under. Husk på at også næringslivet selv er veldig motivert til å bidra til å få flere til å søke yrkesfag. Det er vanskelig å få fagpersonell, sier Johansen.

MANGE VIL TIL OSLO Selv om Oslo ikke er alene om å ha problemer med å finne nok lærlinger til å dekke behovet, er det naturlig at nettopp hovedstaden er i en slik situasjon, mener byrådslederen.

– Her i Oslo er vi veldig avhengig av andre deler av landet der andelen som velger yrkesfag er mye høyere enn her. Mange kommer for eksempel fra Akershus, og det er vi glade for, sier Johansen.

– Har dere satt et måltall for hvor mange som skal velge yrkesfag?

– Nå er vi på 80 prosent som velger studiespesialisering og 20 prosent yrkesfag. Jo nærmere 50–50 vi kommer, jo bedre er det. Det er fordi det svarer på de behovene som er der ute, sier Johansen.

Han understreker at folk også i framtiden skal få velge selv hva slags utdanning de vil ta, men at Oslo trenger flere som tar fagbrev.

– Vi må ha et mål om at vi skal klare å dekke det arbeidsbehovet som er der, og det klarer vi ikke godt nok nå. For en by som Oslo vil det alltid være tilfellet, men nå er problemet for stort, sier Johansen.

KULTURENDRING Læreplassgarantien er ett av mange tiltak byrådet vil gjennomføre i meldingen Yrkesveien som er lagt fram. Meldingen er ennå ikke endelig vedtatt i byrådet, men kokke- og servitørlærlingene fikk være først ut allerede to måneder etter at meldingen ble lagt fram.

– Det handler om å få til en kulturendring. Veldig mange velger fag på bakgrunn av hva foreldrene sier, søsken sier eller venner sier. Yrkesfag har i dag en for lav status. De kan gi deg fast arbeid og enormt gode karrieremuligheter. Du får lønn under utdanning. Så det er mange fordeler ved å velge

Kokkelærling Helene Bøhmer og daglig leder Laila Berge i Lærlingkompaniet snakker med byrådsleder Raymond Johansen (Ap).

yrkesfag, sier Johansen.

Of det burde byrådslederen i Oslo vite. Han har nemlig selv yrkesfaglig bakgrunn, som rørlegger.

– Hvor mye av den bakgrunnen har du fortsatt med deg?

– Det begynner å bli lenge siden. Jeg har ikke skrudd siden tidlig 90-tallet, bare hjemme. Men det er en fantastisk fin og viktig del av meg, det er en del av min historie og min kunnskap. Jeg tror det gjør at jeg har lettere for å identifisere meg med situasjoner der ute, på «golvet» for å si det sånn. Det å sitte på kistelokket, som er verktøykassa, sju om morra'n på et bygg, det er også en erfaring. Alt det har betydd mye for meg, sier Johansen.

FAKTA YRKESVEIEN

Melding lagt fram av byrådet i Oslo som inneholder over 30 tiltak for å få flere til å velge yrkesfag.

Bakgrunnen for meldingen er at 20 prosent av de videregående elevene i Oslo i dag går yrkesfag. Frafallet er også stort i yrkesfagene.

Meldingen er ikke vedtatt i Oslo ennå, og deler av tiltakene avhenger av Utdanningsdepartementets vurderinger.

Læreplassgarantier er ett av tiltakene, og læreplassgarantien for kokker og servitører er allerede underskrevet.

Byrådet trekker fram dette som de ti viktigste tiltakene i Yrkesveien.

- Yrkesfagene skal introduseres allerede i barneskolen, Aktivitetsskolen

og Sommerskolen

- Fagene i grunnskolen skal yrkesrettes, og de praktisk-estetiske fagene skal styrkes for å gi elevene mer praktisk og variert læring.
- Arbeidslivets skolesekk etableres som parallell til Den kulturelle skolesekken for å gi elevene et tidlig møte med arbeidslivet
- Kompetansekravet til rådgivere doubles, og videreutdanning av rådgivere intensiveres
- Alle foreldre og foresatte får tilbud om workshop i utdanningsvalg når barnet begynner i ungdomsskolen
- Elever som søker yrkesfag får velge nye og spennende kombinasjoner,

slik som idrett og yrkesfag, yrkesfaglig spesialisering, vekslings skole/bedrift og kombinert studie- og yrkeskompetanse

- Elever på studiespesialisering skal få mulighet til å hoppe over til yrkesfag etter Vg1 uten å tape tid
- Det gis læreplassgaranti i helse- og oppvekstfagene og bygg- og anlegg-fagene, med mål om å få på plass garantier i alle yrkesfag
- For å skape et mer seriøst arbeidsliv, må 10 prosent av arbeidstidene utført på oppdrag for Oslo kommune utføres av lærlinger
- Yrkesfagene bygges opp på nytt – hele skole- og tilbudsstrukturen i Oslo gjennomgås

Tine Frøseth Johansen (18) skulle gjerne hatt lærlingplass og fått lønn for jobben. Hun trives imidlertid godt i praksisplassen på Stod sykehjem i Steinkjer.

Jakter lærlingdrømmen

STEINKJER Praksisplass gjennom fylkeskommunen og Vg3 i skole ble løsningen for Tine Frøseth Johansen (18). Nå søker hun etter lærlingplass i hele Norge.

TEKST OG BILDER HÅVARD ZEINER

Kveldsskiftet på sykehjemmet i Steinkjer har nettopp begynt. Tine Frøseth Johansen gjør klar kaffe og kaker. Snart starter hun serveringsrunden på Stod sykehjem.

PRAKSIS Helt siden hun gikk på ungdomsskolen har Tine Frøseth Johansen hatt et ønske om å jobbe med omsorg og mennesker. Med det store behovet for folk innen helse trodde hun det skulle gå greit å komme seg gjennom utdanning og lærlingtid. Men i dag står Johansen uten lærlingplass som helsefagarbeider. I dag har hun elevplass ved Steinkjer videregående med praksis på Stod sykehjem.

Samtidig viser alle prognoser at det vil bli stadig større behov for helsefag-

arbeidere i Norge. Vi blir stadig eldre, og Statistisk sentralbyrå har beregnet at Norge vil ha behov for mellom 45.000 til 57.000 helsefagarbeidere i 2030. I 2014 ble det utdannet 2.600.

KONKURRANSE Nord-Trøndelag har en stor andel søkere på helsefag når en ser på folketallet. I 2016 var det 128 personer som søkte på lærlingplass i Nord-Trøndelag. Samme tall for Oslo, som har over fire ganger så mange innbygger, var 156.

Avdelingsleder helse- og oppvekstfag ved Steinkjer videregående, Kari Trøan Aune, mener det er viktig å se på lærlinger som skikkelig arbeidskraft. Hun sier at lærlinger konkurrerer med mange andre grupper, blant annet fremmed-

språklige som skal ha arbeidserfaring, menn som skal inn i helsefag og sykepleierstudenter. Aune er i utgangspunktet ikke negativ til dette, men sier det blir mange som konkurrer om de samme bedriftene.

– Samtidig vet arbeidsgiverne at lærlingene både trenger og har krav på oppfølging. Et argument som ofte går igjen er at bedriftene vil ha tid til å ta vare på og veilede lærlingene på en god måte, sier hun til Yrke.

JOBBER De som ikke får lærlingplass kan gå til det skritt å velge andre utdanninger eller jobber. Aune sier det er tøft å gå og vente på en ledig plass.

– Gjennom utdanningen på skolen får elevene gode opplevelser og for-

FAKTA

Søker og godkjente lærekontrakter inne helsearbeiderfaget fordelt på fylke (Tall fra 2016)

Østfold – Søkere: 163 Godkjente: 100
 Akershus – Søkere: 186 Godkjente: 119
 Oslo – Søkere: 156 Godkjente: 116
 Hedmark – Søkere: 85 Godkjente: 72
 Oppland – Søkere: 90 Godkjente: 68
 Buskerud – Søkere: 205 Godkjente: 113
 Vestfold – Søkere: 140 Godkjente: 77
 Telemark – Søkere: 127 Godkjente: 98
 Aust-Agder – Søkere: 90 Godkjente: 51
 Vest-Agder – Søkere: 91 Godkjente: 69

Rogaland – Søkere: 262 Godkjente: 218
 Hordaland – Søkere: 261 Godkjente: 201
 Sogn og Fjordane – Søkere: 76 Godkjente: 48
 Møre og Romsdal – Søkere: 122 Godkjente: 96
 Sør-Trøndelag – Søkere: 190 Godkjente: 154
 Nord-Trøndelag – Søkere: 128 Godkjente: 78
 Nordland – Søkere: 177 Godkjente: 145
 Troms – Søkere: 87 Godkjente: 46
 Finmark – Søkere: 60 Godkjente: 45

KILDE: UTDANNINGSDIREKTORATET

- AOS (alternativ opplæring i skole)
- AOS er et alternativ til de som ikke får lærlingplass.
- Ved AOS er det skole og lærer som bistår elevene.
- Elevene blir plassert ut hos en bedrift og får på denne måten arbeidspraksis.
- Kandidaten har status som elev, og har derfor alle rettigheter knyttet til dette. Det vil blant annet si at en kan søke om lån og stipend.

ventninger. Når de så opplever ikke å få lærlingplass i august, kan de heller velge å jobbe eller å ta et påbyggingsfag, sier hun.

Et annet alternativ er å gjøre som Tine Frøseth Johansen, å gå Vg3 helsefagarbeid (AOS)

Hun har hatt praksisplass helt siden januar i år, og skulle helst sett at hun hadde lærlingplass da hun mener at praksis gjennom AOS ikke tar seg like bra ut på CV-en som en lærlingplass. Med praksis innenfor AOS får hun heller ikke lønn. Hun har imidlertid rettigheter som skoleelev. Nå er hun villig til å ta en lærlingplass uansett hvor i landet den måtte være.

– Jeg har søkt i Troms, Finnmark og Møre og Romsdal, sier hun.

Fagbrevet skal Johansen etter planen få i november 2017. Da har hun gått på skole i ett år.

IKKE LIKT ANSVAR Håpet er at hun vil få lærlingplass i god tid før den tid, men 18-åringen innrømmer at det er vanskelig å gå og vente på lærlingplass. Hun sier hun er fornøyd med praksisplassen gjennom skolen, men at det ikke gir henne samme ansvar som en lærling. Som praksiselev jobber hun hele tiden parallelt med en annen person. Lærlinger får ifølge Johansen jobbe mer selvstendig, på individuelle vakter.

– Som lærling blir du sett på som en ansatt, sier hun.

Kari Trøan Aune mener uansett at CV-en til Johansen ikke forringes som følge av at hun har praksisplass, ikke lærlingplass.

– Å ta fagbrevet på ett år er ganske tøft. Hvis hun lykkes, kommer hun til å få jobb når hun er ferdig, sier Aune.

Ove Austmo i Nord-Trøndelag fylkeskommune sier det er mange om beinet når det kommer til lærlingplasser i fylket.

HARD KAMP

Seksjonsleder for fag- og yrkesopplæring i Nord-Trøndelag fylkeskommune, Ove Austmo, sier at så mange som én fjerdedel av søkerne på lærlingplass i Nord-Trøndelag er innenfor helse- og oppvekst.

– Det er en hard kamp om plassene. Vi prøver å hjelpe til så godt vi kan, sier han.

Han sier de blant annet sender kommunene i Nord-Trøndelag informasjon om hvordan de ligger an på læringsiden – om de er gode eller dårlige på å ta imot lærlinger.

Ifølge Austmo er det litt lavere sjans for å klare fagbrevet om du tar fagbrevet gjennom AOS. Dette har først og fremst sammenheng med at AOS-perioden er kortere og mer intens.

– Men mange gjennomfører opplæringstiden med bestått fagprøve, sier han.

I dag er det seks helsearbeiderfag-elever som tar alternativ Vg3-fagopplæring i skole (AOS) i hele Nord-Trøndelag.

Kari Trøan Aune ved Steinkjer videregående sier hun gjerne skulle sett at kommunene hadde åpnet for flere lærlinger inn i helsefag.

– Det burde vært flere lønnsmidler til flere lærlinger. Så tenker jeg at en må se litt på folketallet. Hvordan ser det ut om ti år i Norge? Det vi vet at det blir en stor andel eldre som trenger omsorg og stell, sier hun

Tine Frøseth Johansen (18) har funnet seg godt til rette på Stod sykehjem i Steinkjer. Her er hun i gang med å klargjøre kaffen.

Førsteamanuensis:

– Elevane vel yrkesfag på for tynt grunnlag

SOGNDAL Ofte vel ungdomsskuleelevar eit yrkesfag på eit for tynt grunnlag. Samarbeid mellom skuleslaga i ulike kommunar for å rettleie elevane skjer truleg for tilfeldig, meiner Ann Karin Sandal ved Høgskulen på Vestlandet.

TEKST ARNE SOLLI / SCRIBEO

Rundt rekna ein tredel av yrkesfagelevane fell frå og fullfører dermed ikkje opplæringa. Berre 40 prosent av elevane fullfører på normert tid. Ifølge Ann Karin Sandal kan ei av årsakene vere at ungdomsskuleelevane veit for lite om yrkesfaga når dei skal inn i vidaregåande opplæring. Dette forklarar ikkje alt, og det er mange årsaker til fråfall frå yrkesfaga. Sandal seier ungdomsskulelevane ikkje alltid får god nok rettleiing om kva som ventar dei i vidaregåande opplæring.

Sandal er førsteamanuensis ved Institutt for lærarutdanning, Høgskulen på Vestlandet, campus Sogndal. I 2014 tok ho doktorgraden på temaet Elevperspektiv på utdanningsval. Ho har undersøkt grunnlaget for korleis ungdomsskuleelevar vel.

– Grunnen til at mange unge vel eit yrkesfagleg utdanningsprogram, er ofte at dei er leie av teorifag. Nokre tek eit anna førsteval enn dei elles ville ha gjort om dei må flytte på hybel, seier Sandal til Yrke.

Ann Karin Sandal seier faget «utdanningsval» treng meir differensiering, og elevane må få betre moglegheiter til hospitering og kontakt med arbeidslivet, enn kva som er tilfelle i dag. Foto: Tone Takvam Uglum / HVL

– Alle elevar vel oftast ut frå sine fritidsinteresser, når vi ser på kva interesser har å seie for valet deira, seier ho.

SOSIALE FORHOLDA I tillegg er erfaringar med eigne praktiske ferdigheiter, den enkeltes bevisstheit om eiga meistring av kroppsleg og skapande

arbeid, og den enkeltes framtidsperspektiv på arbeidsmarknaden, med på å bestemme kva slags vidaregåande opplæring guten eller jenta søker seg til. Men framleis vel dei utan å ha god kjennskap til kva fag dei møter på yrkesfag, og utan å ha god kjennskap til at dei skal arbeide vidare med mange såkalla teorifag, det vil seie fellesfag.

– Ei undersøking viser at svært få elevar relaterer faga i ungdomsskulen, som matematikk, naturfag, norsk eller engelsk, med yrkesfaga i vidaregåande opplæring, seier Sandal. – Dei få elevane som faktisk ser nytta av faga i ungdomsskulen for ei framtidig utdanning i eit praktisk yrke eller handverk, er også dei elevane som er bestemte og tydelege i vala sine, ifølge den same undersøkinga.

NEGATIVT VAL For mange ungdomsskuleelevar blir valet av eit yrkesfag eit negativt val i den forstand at det ikkje er eit positivt, det vil seie eit ønska val

– igjen fordi elevane ikkje veit kva dei vil, og ikkje får god nok rettleiing. Dei treng å vite meir om yrkesfaga, men dei veit at dei ikke vil gå på studieforberedande.

– Fagleg sterke elevar vurderer både studieforberedende og yrkesfaglege utdanningsprogram i vidaregåande, medan dei fagleg svake ikkje ser andre moglegheiter enn ei yrkesfagleg utdanning, seier Sandal. Ho meiner at for dei fagleg svake ligg det her eit grunnlag for nederlag i vidaregåande skule.

Det blir ofte ytre-motiverte val. Guten vel det same som kameraten, eller fordi det er dette dei næraste vidaregåande skulane kan tilby. Eller mor og far seier nei til eit val som inneber eit liv på hybel. Det blir ikkje så ofte indremotiverte val, det vil seie val ut frå ei genuin interesse for faget. Her er det ifølge Sandal ikkje samsvar mellom det ho kallar rasjonaliteten i skulesystemet, med ei tenking prega av det lineære, og ein ungdomsalder prega av usikkerheit, søking og utprøving.

UTDANNINGSVAL Ungdomsskulen fekk faget «utdanningsval» i 2008. Faget er meint å hjelpe elevane til å velje betre ved overgangen til vidaregåande skule. I 2012 kom Rapport 28/2012: Utdanningsvalg som fag og utfordring på ungdomstrinnet frå Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU). Rapporten viser at Vg1-/10. trinn-elevar med lågt karaktergjennomsnitt og Vg1-elevar med minoritetsbakgrunn er mest fornøgde med faget «utdanningsval».

Men rapporten viser også at faget framstår som uklart og diffust for mange elevar, som til dømes ikkje ser samanhengane i avsnitt som «Om egne valg» og «Min framtid».

Ungdomsskulelærarane er også kritiske til faget, dei meiner blant anna at det krev for mykje sjølvrefleksjon som elevane ikkje er modne nok for.

Sandal peikar på det rapporten seier

om blant anna manglande kompetanse i skulen: – Eg trur mykje av grunnlaget for utfordringar i overgangen mellom ungdomsskule og vidaregåande opplæring, og svakt grunnlag for å velje, ligg der. Lærarane kan fortsatt for lite om yrkesfag og om ulike yrke.

– Faget «utdanningsval» inneber å gi elevane relevant rettleiing. Skjer dette?

– Ut frå det eg høyrer rundt om i mitt fylke og nabofylka (vestlandsfylka, journ.s merk.), ser det ut til at skulane samarbeider meir no om overgangen enn tidlegare. Men det verkar òg som at det er forskjellar mellom kommunar og ulike ungdomsskular sin kontakt med vidaregåande skule, så det kan tyde på at arbeidet kan hende er lite systematisert. Det dreiar seg meir om lokale avtalar mellom skular.

Sandal seier ho har tru på faget, men ho meiner kompetansen til dei som skal formidle faget må aukast, i tillegg treng faget meir differensiering for å fange opp ulike behov hos elevane, og det trengs meir hospitering og kontakt med arbeidslivet enn i dag.

– Det siste er kanskje det mest verdifulle for elevane, samstundes som det per i dag er minst utvikla, seier Sandal.

Fleire fullfører

SOGNDAL - Fleire enn før fullfører den vidaregåande opplæringa, også innan yrkesfaga, enn før, seier teamleiar i skule, Kenth Rune Teigen Måren, i opplæringsavdelinga i Sogn og Fjordane fylkeskommune.

Men har faget «utdanningsval» æra for det? Han er usikker på kva grunnskular og kommunar fyller faget med, og derfor usikker på om ein høgare gjennomføringsprosent i vidaregåande opplæring kjem takka vere faget. Teigen Måren seier til Yrke at fylkeskommunen har gjennomført ei rekke tiltak for å betre gjennomføringa blant yrkesfagselevane, som nettverkssamarbeid mellom skulane og det lokale næringslivet, dialogmøte med kommunane om grunnopplæringa, og tett oppfølging av skulane og praksis i klasserommet.

Ønsker strammare retningslinjer

MOLDE - Faget «utdanningsval» blir praktisert ulikt frå skule til skule og frå kommune til kommune, sier Rose Mari Skarset, seksjonsleiar i utdanningsavdelinga i Møre og Romsdal fylkeskommune.

Ho seier likevel at såkalla karriereretleing i grunnskulen er eit satsingsområde i fylket.

Ho skulle gjerne sett at retningslinjene for faget var strammare enn dei er i dag, blant anna med timeplanfesting og med strengare kompetansekrav til

lærarane som skal bruke faget.

Når dei kjem til vidaregåande skule, er yrkesfagelevane ifølge Skarset likevel godt fornøgde med den rettleiinga dei får, og meir fornøgde enn elevane på studieforberedande utdanningsprogram.

Barn i Sandø barnehage leker, Rikke som er elev på barne- og ungdomsfagarbeider har tverrfaglig prøve.

YRKE besøker: Ål vidaregående skole

STED: Ål i Hallingdal i Buskerud

STØRRELSE: Skolen har rundt 250 elever fordelt på cirka 20 klasser. Ved skolen er det rundt 65 ansatte.

UTDANNINGSPROGRAM: Skolen har påbygning til generell studiekompetanse,

men er ellers en ren yrkesfagskole.

YRKESFAGLIG TILBUD:

- Helse- og oppvekstfag: Vg1 helse og oppvekst, Vg2 helsearbeider, Vg2 barne- og ungdomsarbeider
- Elektro: Vg1 elektro, Vg2 el-energi

- Bygg- og anleggsteknikk: Vg1 bygg- og anleggsteknikk, Vg2 byggteknikk
- Teknikk og industriell produksjon: Vg1 teknikk og industriell produksjon, Vg2 industriteknologi, Vg2 kjøretøy

- Service og samferdsel: Vg1 service og samferdsel, Vg2 salg, service og sikkerhet
- Naturbruk: Skolen har også en avdeling på Lien der det undervises i naturbruk. Men dette tilbudet legges ned fra kommende skoleår.
- Påbygg til generell studiekompetanse.

Prioriterer relasjoner

ÅL På Ål mener de det er viktigere å satse hardt på noe, enn å favne over altfor mye. Derfor er det å bygge relasjoner ett av tre satsingsområder.

TEKST OG BILDER **WENCHE SCHJØNBERG**

– Hva skal vi satse på? Hva er viktig for oss, spør rektor Oddvar Skråmestø.

Vi sitter inne på kontoret hans. Han er omgitt av egen ledergruppe. Yrke får være flua på veggen.

Skoleledelsen forbereder besøk fra utdannings sjefen i Buskerud. Utdannings sjefen med følge vil diskutere hvilke områder skolen skal satse på. Ledergruppen regner med ønske om innsats på mange områder. Men vil snevre antall satsingsområder inn til tre.

– Skal vi lykkes ordentlig, må vi konsentrere oss om å lykkes med en ting av gangen. Vi kan ikke satse for bredt, sier Skråmestø, flere tar ordet og er enige.

Rundt bordet sitter administrasjonsleder Aud Berit Berg Jorde, avdelingsleder Anders Eide, Sidsel Fjørtoft og Nils Ove Svensgård.

NÅR ALT ER VIKTIG De mener det er viktig å skille ut noe, selv om svært mange mål skal oppfylles. Diskusjonen går livlig om hva som er viktigst når alt egentlig er viktig. Gruppen kommer fram

til tre satsingsområder, skolevandring (kollegabasert veiledning), vurdering for læring og relasjonsbygging.

– Og relasjonsbygging dekker egentlig mye av det vi arbeider med, sier Anders Eide.

– Ja, fungerer det, fungerer det meste, legger Sidsel Fjørtoft til.

Nettopp relasjonsbygging er allerede satsingsområde på Ål.

– Men når vi mener vi fortsatt har mye å gjøre på området, må det være mest riktig å fortsette med arbeidet, sier en i ledergruppen.

– Nei, å gi seg før vi mener vi er i mål, er ikke riktig, sier en annen.

– Kanskje vi bør få Jan Spurkeland til å komme til oss for å holde et foredrag om relasjonsbygging, foreslår Skråmestø.

– En god idé, mener Aud Berit Berg Jorde, resten nikker og viser at de er enige.

EN SKOG AV MÅL Etter ledermøtet rekker Skråmestø noen ord med Yrke.

Rektoren som ikke er opprinnelig hallingdøl, men vestlending, er tydelig engasjert.

– Jeg mener det handler om å finne kjernen i det som virkelig er viktig for oss som skole i en skog av mål som vi hele tiden må forholde oss til, sier han.

– For oss er relasjonsledelse og relasjonspedagogikk selve kjernen. Jeg pleier å sitere Spurkeland på følgende om relasjonsledelse: «Viljen til å lære kommer i stor utstrekning fra relasjonen mellom elev og læremester».

– Men hva når det ikke nytter å bygge en relasjon til eleven? Hvis eleven rett og slett er helt umulig, ufordragelig eller svært vanskelig?

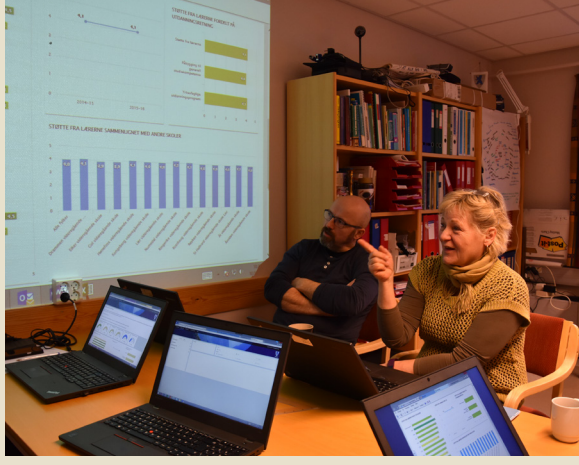
UFORDRAGELIGE FINS IKKE – Det er alltid den voksne som har ansvaret for å bygge relasjonen. Og det fins ikke noe sånt som ufordragelige elever, sier Skråmestø og fortsetter:

– Hos oss er det ikke noe tema at en elev ikke passer inn. Skulle noen si det til meg, så sier jeg; jo, han eller hun

▲ Byggfaglærer Morgan Slåtto fikk ideen til Hallen.

passer inn. Og når det vanskelig, så er det nødvendig at vi bruker tung teori om relasjonspedagogikk. Husk på at hvis vi har en opplevelse at noen ikke passer inn, så har de helt sikkert den samme opplevelsen selv også. Og det er vårt ansvar å hjelpe ungdommene som kommer til oss til å finne sin plass, sier rektor.

– Men hva med lærere som eventuelt tenker «min jobb er å undervise i fag, ikke å være en slags hjelpearbeider». Er ikke det helt greit? Og hvis ikke, er du en krevende sjef?

– Ja, det kan jeg nok være på det området, for dette står jeg beinhardt på. Ansvar for relasjonen ligger hos den voksne, og det skal jobbes for en god relasjon. Dersom relasjonen ikke er til stede, er heller ikke læringsrommet åpent, og eleven lærer ikke noe. Det fins mye forskning som viser sammenheng mellom gode relasjoner og læring eller på den annen side dårlige relasjoner og frafall, sier Ål-rektoren.

TEAM-MØTET Han understreker at dette ikke er enkle emner, men at det nettopp derfor er så viktig at lærerne snakker om utfordringer de møter i lærerteamet og med sine avdelingsledere. Her mener Skråmestø det må være helt åpne dører. Og en helt åpen tone. Slik at ikke problemer feies under teppet.

Han er også opptatt av at lærerne har et møtepunkt og har opprettet noe som kalles team-møtet en gang hver fjortende dag. Her deltar alle lærere som har en klasse, og i møtet er det kultur for å ta opp hvordan det skal arbeides med krevende situasjoner knyttet til elever og læring.

Skolen kjører også en streng linje mot mobbing, og satser på et godt sosialt miljø blant annet gjennom overnattingstur for lærere og elever ved starten av hvert skoleår.

INDUSTRILØFTET Men det er mer enn relasjonsbygging Ål vidaregående vil løfte fram. Skolen er også tungt inne i industriløftet i Hallingdal.

– Dette er et samarbeid mellom skolen og industrien i Hallingdal, og målet vårt er å rekruttere fagfolk til industrien i Hallingdal, sier rådgiver Stig Boholm.

Han beskriver at det hele kom i gang på et planleggingsmøte på Nesbyen i 2006 der industribedriftene i Hallingdal var til stede, sammen med regionrådet for Hallingdal, Norsk industri, NHO Buskerud og Ål videregående.

Aktørene gikk sammen om prosjektet og ansatte også en prosjektleder i delstilling for å lede prosjektet og starte rekrutteringspatruljen. Patruljen endrer sammensetning hvert år, men består av elever, lærlinger og faglærte industrimekanikere. Målet for patruljen er

Rektor Oddvar Skråmestø er beinhardt på at det finnes ikke noe sånt som ufordragelige elever. Alle har krav på å bli sett, sier han.

◀ Øverst: Anders Eide og Sidsel Fjørtoft i ledergruppa diskuterer engasjert, om hva skolen på Ål skal satse på.
 ◀ Nederst: Det er et stort distrikt lærerne Nils Ove Svengård og Stig Boholm må ut i når de skal besøke elever i praksis. De to bøyer seg over kartet som viser Hallingdal.

YRKE BESØKER: ÅL VIDAREGÅENDE SKOLE

▲ Oppe til venstre: Thomas Pedersen vil bli snekker, mens Didirik Aronsen vil bli maskinfører. Begge som er fra Gol, er fornøyde med å få øvingspraksis i den nye hallen på Ål vidaregående.
 ▲ Oppe til høyre: Mikkel Tolpinrud fra Nesbyen er ikke sikker på om han vil bli tømmer eller anleggsmaskinfører.

nettopp å rekruttere til industrien, noe de gjør når de hvert år besøker de seks ungdomsskolene i distriktet.

HALV KLASSE – Vi har også opprettet en halv klasse Vg2 industriteknologi, sier Boholm som er kontaktlærer for klassen, ved siden av at han er rådgiver på skolen.

Det spesielle med denne klassen er at store deler av opplæringen skjer ute i bedrift, i løpet av skoleåret skal elevene inntre av industriarbeidsplassene som deltar i samarbeidet: bedriftene er E-CO på Gol og på Hovet, Protan og Hallingplast, Gol Stål og Hallingdal Renovasjon.

– Hensikten er at elevene får opplæringen sin ute i bedrift. Der følger også faglærer opp. Klassen på sju har også felles undervisning i teori i programfag, mens de har fellesfag slått sammen med en annen klasse, sier Boholm.

EN BLANT MANGE Han mener tilbudet har store fordeler, men også byr på utfordringer.

– Blant fordelene er at elevene får

god kunnskap om de ulike bedriftene og stor variasjon på praksisopplæringen. Dessuten får de mye «attåt», som jeg pleier å si, som kontakt med mange voksne, de får prøve hvordan det er å være én blant mange voksne på jobb, og trent på dette. De får også vist seg fram som aktuelle lærlinger. En utfordring er imidlertid avstandene i et langstrakt Hallingdal. Vi skal få dem ut i bedrift til klokka 7 om morgenen, og læreren skal få besøkt dem, sier rådgiveren og peker på kartet han har foran seg.

HALLEN Utfordringer med logistikken har også elevene på bygg- og anleggsteknikk hatt. Tidligere hadde ikke skolen på Ål egen hall, men måtte kjøre elevene i buss til hall som de leide på Torpo. Da var det at kontaktlærer Morgan Slåtto på Vg1 bygg- og anleggsteknikk fikk en idé. Skolen mangler hall. Og hvert år bruker skolen penger på å leie og kjøre elever fram til hallen på Torpo. Hvorfor ikke bygge hallen selv? Gjøre det til et læringsprosjekt, med elevenes hjelp.

Som tenkt så gjort. Tidligere i år sto hallen ferdig, og ifølge Slåtto har skolen

greid å bygge den til en pris av 10.000 kroner kvadratmeteren.

– Veldig billig, men vi har greid å finne løsninger hele tiden, sier han.

Stort sett har skolen stått for det meste selv, bortsett fra arbeid på fagområder som skolen ikke tilbyr.

TAVLEUNDERVISNING I hallen er det også tre klasserom.

– Ideelt hvis det plutselig er behov for å trekke elevene ut av byggearbeidet og undervise dem i teori om det vi holder på med, da kan jeg veksle som jeg vil, og fellesfagene som matematikk, samfunnsfag og norsk kan også knyttes til mye av arbeidet som skjer her i hallen, sier han.

– Hva skal hallen hete?

– Vi mener det holder med hallen, det er det den er, smiler Slåtto og avdelingsleder Nils Ove Svengård bredt.

Og gjennom hallen har også elevene lært veldig mye om bygging, ettersom de har deltatt i hele prosjektet.

ØVER PÅ DOKKE I skolebygningen rett ved hallen, er det noe helt annet enn

Faglærer Mette Englund skal ta elevene gjennom en ny prosedyre, nemlig det å sette kateter.

husbygging elevene på helsefag øver på. Her har jobber kontaktlærer Mette Englund med problembasert læring. Hun har tatt med en gruppe helsefagarbeiderelever ut av klasserommet og inn på salen. Dette for å trene dem på å sette inn kateter.

Mette viser hvordan det gjøres på en av skolen sine dokker inne på salen. Salen er fullt møblert med både senger og utstyr som på en helseinstitusjon.

– Velferdsteknologi. Det er viktig at vi har fullt utstyrt sal slik at vi trene i egne lokaler, sier avdelingsleder Anders Eide. Vi satser nå videre på å få inn mer velferdsteknologi for å utdanne fremtiden sine helsefagarbeidere. Det er viktig å ha dette inne på skolen for å kunne integrere dette i undervisningen slik Mette gjør nå.

Lærer Englund er helt enig i at det er nyttig.

– Her kan jeg ta ut små grupper for å vise hvordan det gjøres. Alle helsefagarbeidere skal kunne bistå sykepleier når pasienter trenger kateter, sier hun.

Elevene Astrid Andrea Smette fra Nesbyen, Zahra Kamaei fra Geilo,

Ingrid Øygard fra Gol og Vilde Eide-Fredriksen fra Ål følger spent med og stiller ivrig spørsmål blant annet om det gjør vondt for pasienten. De synes det er viktig at de får praktisk opplæring i prosedyrer, og at det betyr mye at skolen har eget utstyr så det går an å trene på sengepost, like ved klasserommet.

– *Hvordan er forholdet mellom elever og lærere her på Ål? Merkes det at skolen satser på relasjonsbygging?*

– «Jeg synes det i hvert fall merkes at hun er glad i oss», sier en av jentene om Mette Englund.

Flere av dem nevner dessuten evnen til å lage et godt læringsmiljø og tålmodighet som viktige egenskaper for en god lærer.

– Jeg synes vi elever også er flinke til å lage et godt miljø, sier Vilde: «Vi tar vare på hverandre».

BARNEHAGE Å ta vare på hverandre, handler det også om for elever fra Vg2 barne- og ungdomsarbeider. De har tverrfaglig prøve i Sando barnehage.

Avdelingsleder Anders Eide sier det handler om å gjøre prøven mest mulig

virkelighetsnær. Derfor samarbeider skolen med Sando barnehage, som er en barnehage i Ål kommune.

– Mitt mål er å få gode folk i barnehagen som kan gjøre en god jobb, sier Bernt Ivar Hjelmso som er styrer for Sando barnehage. Dette er en av grunnene til at han lar elevene få ta prøven sin i barnehagen. Han understreker at foreldrene har godkjent at barna deres er med i samarbeidsprosjektet. Både barnehagen og skolen følger hele tiden med på det som foregår.

Først ute blant elevene er Nora Kirstine Moen som prøver ut en regle på en gruppe barn fra barnehagen.

PILEMUS SILKEHÅR «Pilemus silkehår fant en vott så pen», sier Nora Kirstine fra en barneregule, og arbeider for å få den gode kontakten med barna. I et hjørne i lokalet sitter barnehagelærer Marit Sollien Høgberg og faglærer Ida Marie Holen og noterer og hvisker litt til hverandre. De er «sensorer» som bedømmer eleven sin kompetanse.

– Vi ser på hvordan eleven gjennomfører prøven knyttet til målet vi har satt

◀ Mette Englund viser og elevene Vilde Eide-Fredriksen, Ingrid Øygard, Astrid Andrea Smette (delvis skjult) og Zahra Kamaei følger nøye med. – Gjør det vondt, vil jentene blant annet vite.

▲ Nora Kirstine Moen leder barna gjennom en regle, barna er med og lærer seg teksten.

på forhånd. Karakteren vi til slutt setter bygger også på samtalen vi har etterpå. Der får eleven reflektere rundt hvordan den praktiske prøven gikk, sier Holen.

Hun mener det er viktig å legge så mye som mulig av undervisning og praktiske prøver ut i det virkelige rom, i barnehagene der elevene senere skal arbeide.

– Det blir ikke det samme når vi lar elevene leke at de er barn for å trene på hverandre. Det blir ikke det samme som ekte barn som er uforutsigbare på en helt annen måte, sier hun.

HALLINGPLAST Halvannen mil unna barnehagen er Anders Tragethon i gang med arbeidsdagen på Hallingplast, en bedrift bestefaren hans startet i et brakketelt i 1969. Nå har bedriften vokst til en arbeidsplass hvor de ansatte går i tre skift i en produksjon som går hele døgnet, og som har et tett samarbeid med videregående på Ål gjennom industriløftet.

Tragethon går nå på Fagskolen Tinius Olsen samtidig som han leder det tekniske salget i bedriften som hans far i dag driver. Men han er også

en kontaktperson til Ål videregående, og samarbeider tett med faglærer Stig Boholm om blant annet praksisplaser til elevene på industriteknologi og lærlinger som bedriften tar inn.

– Vi har mange gode kandidater som vil hit, og vi har et åpent sinn for å ta imot nye lærlinger.

– *Byr ikke praksiselever og lærlinger på merarbeid?*

– Nei, jeg ser ikke sånn på det. Det er et klart mål for oss at vi skal ha lærlinger. Det at vi får inn nye gjør at vi kontinuerlig forandrer oss. Og det er viktig at vi i dalen hjelper hverandre. Vi ser det som viktig å ta del i det lokalsamfunnet, sier han.

FRIE I TANKEN Anders Tragethon sier det er bare moro å få inn praksiselever og lærlinger.

– Som nye er de frie i tanken, ikke fastlåste til et mønster slik det gjerne blir etter hvert. Det er en glede i seg selv å se at de utvikler seg sier han. Tragethon mener det er en del jobb i begynnelsen av året med elever og lærlinger, men at dette går seg til.

Jon Martin Uhlen fra Torpo er lærling på andre året ved Hallingplast. Han arbeider med plastbearbeiding og ekstruderer rør og profiler til både et nasjonalt og internasjonalt marked.

– Jeg blir industrimekaniker nå til sommeren og opplever dette som en «knakende» god arbeidsplass, ikke minst på grunn av de mange forskjellige arbeidsoppgavene, sier han.

BILFAG Litt lengre ned i Hallingdal ligger Gol Auto som også samarbeider med Ål vgs, om utplassering av elever fra Vg2 kjøretøy. Yrke blir med rådgiver Stig Boholm som besøker denne bedriften og andre for å møte elever som er i praksis, men også for å snakke mulige læreplaser.

Hans Magnar Buene er servicesjef på Gol Auto. Nå har han tidligere elever fra Ål som lærlinger. En skal ta fagbrev i reservedelsfaget, og det er to andre som skal bli bilmekanikere. Han setter pris på samarbeidet med skolen og mener det er viktig at skolen har en god oppfølging av elevene på utplassering.

Hallingplast er en av bedriftene Ål vidaregående samarbeider godt med. Fra venstre: Jørgen Røneid, elev på utplassering, Jon Martin Uhlen, andrærs lærling, Stig Boholm, rådgiver, Anders Tragethon, leder for teknisk salg på Hallingplast og Vegard Moland som var den første lærlingen fra Vg2 industriteknologi som tok fagbrev som produksjonstekniker på Hallingplast.

– Jeg skjønner ikke helt de som sier de ikke har råd til å ta inn en lærling. Jeg ser på lærlinger som en ressurs, etter hvert står de for stor verdiskapning, og de forsvarer absolutt lønna si, sier han.

Buene mener bilbransjen burde bli flinkere til å selge seg selv til ungdommene når de tar utdanning, og sier at bransjen er helt avhengig av å ta inn gode lærlinger.

– Etter mitt syn blir lærlingene bare flinkere og flinkere, og ungdommen nå er fantastisk, sier han.

UDOKUMENTERT FRAVÆR – Hva vil du si ikke er greit til en ungdom som søker lærlingplass hos deg?

– Stort udokumentert fravær. Har du det, ligger du tynt an. Men stort sett er det også veldig bra, sier han som er opptatt av at altfor få elever velger kjøretøy på Vg2.

– Jeg er bekymret for at vi kan miste dette tilbudet på Ål, sier han. Buene mener at bilfagene må stå opp i konkurransen om elevene når de skal velge fag på vidaregående.

Fire mil unna, på Nes ungdomsskole i Nesbyen, gjør rekrutteringspatruljen seg klare til å møte tiendeklassingene som straks skal søke plass på vidaregående. Deres hensikt er helt klar, å sørge for at flere søker seg til industriteknologien.

– Jeg begynte på TIP fordi jeg ville skru bil. Så fant jeg ut at skru bil kunne jeg gjøre på fritiden, men at jeg heller ville arbeide med industriteknologi, skape noe, lage noe, sier Thomas Brenno Østro som er elev på industriteknologi på Ål.

PRAKTISKE FAGARBEIDEREN Han blir etterfulgt av fire andre som er med i patroljen, to lærlinger og to som allerede er fagarbeidere.

Alle fremhever de fordelene ved å arbeide i industrien, og patroljemedlemmene kommer også inn på muligheten for å ta høyere utdanning, for eksempel fagskole. Det er ikke sånn at arbeidslivet alltid helst vil ha ingeniører fra universitet- og høyskoler, sier de fem. Det industrien i Hallingdal etterspør er den praktisk rettede

ingeniøren med fagbrev, avslutter de besøket med på ungdomsskolen i Nesbyen.

På Gol Auto samarbeider både elever og lærlinger. På bildet ser vi blant andre: Kristian Eidsberget som er andrærs lærling, Chris Robert Wold som er ferdig bilmekaniker, Saina Englund som er førsteårslærling og Hans Magnar Buene som er servicesjef.

Vegard Moland var den første som tok fagbrev på Hallingplast fra Vg2 industrideknologi.

Dette er årets rekrutteringspatrulje sammen med to elever fra Nes ungdomsskole.

Spennende kurs for yrkesfaglærere: Gamification og spillpedagogikk som motivasjon!

Mange elever sliter med lav motivasjon, hva kan man gjøre med det? På dette kurset lærer du hvordan bruk av gamification og spillpedagogikk kan motivere elever til ekstra innsats.

Det blir en blanding av presentasjoner og workshop med eksempler fra ulike metoder for gamification og Motivational Classroom System (MCS) som er prøvd ut av yrkesfaglærere ved Heimdal vgs. De som har tatt det i bruk rapporterer om mindre frafall, bedre klassemiljø og eksamensresultater. MCS er et rammeverk som er laget til bruk i skolen og basert på regler fra dataspill som mange elever kjenner fra før.

Man trenger ikke ha forkunnskaper om dataspill for å delta. Kursdeltakerne får tilgang til Heimdall's Quest (MCS) til bruk i sine klasser.

Kursholdere:

Jason
Ready

Karl Arne
Dalsaune

Madeleine
Lorås

Tid:

26. april 2017
kl. 10.00 - 15.30

Sted:

Lærernes hus
Osterhaus' gt. 4A, Oslo

Pris:

750,- (medlem)
1800,- (ikke-medlem)
500,- (student)

Påmelding og mer informasjon:

www.udf.no/kurs eller kurs@udf.no

Ann Britt K Berlin, 24142074
Brit Adam, 24142079

◀ Helene Baltzersen (til venstre), Siri Helene Nordli, Bleona Paloja og Thea Karlstad Bing fra Kuben videregående skole følger interessert med når Ole-Martin Hernes forteller om portøryrket.

▼ Henrik Storås Lied går Vg3 hudpleie. Han motiveres av å ha et studieløp mot et yrke der det er behov for folk.

Dette motiverer Vg1-elever

OSLO Variert undervisning og praktiske oppgaver lyder det fra lærere og elever på helse- og oppvekstfag som skal sette ord på hva som motiverer dem.

TEKST OG BILDER **KARI KLØVSTAD**

Hudpleie eller kanskje portør? Over 400 Vg1-elever fra alle de videregående skolene i Oslo går fra stand til stand og forsøker å gjøre seg opp en mening om hva de skal velge videre. Det er den årlige karrieredagen for helse- og oppvekstfag. Den arrangeres for sjette gang, og initiativtagerne Lise Ødemark og Grete Wisløff holder fortsatt koken. De kommer fra karriereenheten og ressurs- og nettverksskolen på Ulsrud videregående skole.

– Her kan de unge møte eldre elever og unge fagarbeidere som kan fortelle om yrkesvalget og hvordan de har det. Helse- og oppvekst er det største yrkesfaget, og konferansen får Vg1-elevne et innblikk i alle de ulike yrkene og mulighetene som finnes. Jeg håper dette motiverer til å fortsette på utdanningen, sier Lise Ødemark.

Hun har akkurat snakket med en elev som ble svært inspirert da hun forsto at det var mulig å søke om å få ta tre måneder av læretiden i utlandet.

– *Hva motiverer deg som lærer og karriereveileder?*

– Når jeg får høre at det går bra med tidligere elever. Lærerne er en viktig del av elevenes liv og skal vise veien videre, sier Lise Ødemark, som er husstellærer i bunnen.

VARIASJON – Spør meg om portør, er beskjeden på plakaten, og rundt bordet står fire jenter med øyne som glitrer som pynten på en ballkjole. De suger til seg alt Ole-Martin Hernes forteller om jobben som portør, der han møter mennesker i alle livets faser.

– Jeg blir motivert når skoledagen er variert, og det er mange praktiske oppgaver, sier Helene Baltzersen. På denne måten synes hun også at teorien blir enklere.

– Det hjelper også at lønna er bra, når du skal velge yrke, mener de andre jentene.

JOBBLØP Henrik Storås Lied er en av

elevne fra Vg3 som står på stand og fronter hudpleie.

– Jeg blir motivert av å ha et studieløp der jeg vet at det venter et yrke i andre enden. Det er jobber å få, og flere gutter burde definitivt tenke i denne retningen.

– *Hva ødelegger motivasjonen?*

– En skoledag med dårlig oppmøte i klassen.

VIL GI ELEVEN NOE – Jeg har en bra dag på jobben når jeg klarer å variere undervisningen og elevene gir uttrykk for at de er fornøyde og har lært noe, sier Fatou Ceeay, som er lærer på Hersleb videregående skole. For henne finnes de også noe som ødelegger motivasjonen.

– Når noen elever gir klart uttrykk for at læring er unødvendig, er det ikke enkelt. Jeg misliker også når noen fikler med telefonen eller driver med noe annet, når jeg forteller noe viktig.

Forbundskomentaren

AV STEFFEN HANDAL

Leder i Utdanningsforbundet

LÆRING I ARBEIDSLIVET – ET OECD-PROSJEKT

Bruken av arbeidslivet som læringsarena for formell utdanning varierer mye mellom medlemslandene i OECD. Av forskjellige typer statistikk er det enkelt å se at land med en godt utbygd fag- og yrkesopplæring hvor utdanning på arbeidsplasser inngår som en integrert del, oppnår gode resultater. Det gjelder særlig ved at elever og lærlinger som har gjennomført slik opplæring, raskere blir tilsatt i jobber som er relevante for den utdanningen de har tatt.

OECD har derfor startet et prosjekt for å studere hvilke forhold som bidrar til at noe av opplæringen, spesielt på videregående opplæringsnivå, foregår i arbeidslivet. Prosjektet består av flere aktuelle temaområder som finansieres av ulike medlemsland, blant dem Norge:

- Kostnader og utbytte
- Incentiver og implementering
- Styrke overgang fra utdanning til yrke
- Fremme innovasjon og økonomisk utvikling
- Sertifisering og anerkjennelse
- Styrke informasjon og karriererådgiving

I løpet av 2016 er det gjennomført arbeidsmøter innenfor alle temaområdene hvor representanter for deltakerlandene har møtt nasjonale og lokale eksperter. Alt dette er foreløpig oppsummert som vellykket. Spørsmålet er imidlertid om det er mulig å generalisere den kunnskapen som er samlet slik at den kan få virkning på tvers av land. Det viser seg at fag- og yrkesopplæringen er minst like sterkt knyttet til nasjonal historie og kultur som annen utdanning. Og i de landene hvor opplæring i arbeidslivet er mest omfattende, er den også nært knyttet til bedriftskultur, til systemer for organisering av arbeidslivet og til systemer for anerkjennelse av kompetanse.

Foreløpig bygger OECDs generelle positive holdning til opplæring i arbeidslivet på de gode resultatene som oppnås i de landene som har en særlig lang erfaring og kultur for dette, slik som Sveits, Tyskland, Østerrike og Danmark. Dermed blir de betydelige utfordringene skjøvet litt til side. Her i

landet kjenner vi flere av dem svært godt.

Det største problemet vi har er knyttet til at altfor mange elever/lærlinger fallet fra før de oppnår kompetanse på videregående opplæringsnivå. At det store flertallet av disse begynner som elever på fag- og yrkesopplæring, har selvsagt sammenheng med at langt flere elever med svake resultater fra grunnskolen begynner på yrkesfag i forhold til på studieforbereidende. Men det er også noen åpenbare systemproblemer knyttet til yrkesfagene.

Det viktigste er at det ikke finnes nok læreplasser til alle som søker. NHO og LO påstår at dette skyldes for lavt lærlingtilskudd til lærebedriftene. Det tror ikke jeg. Det finnes ikke andre land som er i nærheten av Norge når det gjelder sjenerøse tilskudd til lærebedrifter. Problemet er at altfor mange lærebedrifter fortsatt ser på lærlingordningen først og fremst som en måte å rekruttere egne arbeidere på. Og da er de mer opptatt av å kunne velge gode kandidater enn å bidra til at alle elever som ønsker det, blir lærlinger.

En annen stor utfordring er at lærebedriftene er gjennomgående små og blir stadig mer spesialisert. Da reduseres sjansen for at de har kompetanse og arbeidsoppgaver til å dekke hele læreplanen for lærefaget. Og i en stadig tøffere konkurransesituasjon kan det bli vanskeligere å finne tid og ressurser nok til å følge opp lærlingene på en god måte.

Jeg tror det er naivt å tro at tilbud og etterspørsel etter lærlinger noen gang vil kunne være helt tilpasset. Til det er det for store konjunktursvingninger og strukturendringer i arbeidslivet. Derfor er det nødvendig å lage fleksible ordninger hvor kapasiteten til å drive opplæring i arbeidslivet blir utnyttet best mulig, men hvor det samtidig finnes alternative veier for å oppnå kompetanse innenfor yrkesfagene. Utdanningsforbundet har i lang tid argumentert for at man må opprette slike alternative løp i regi av skole, men vi opplever at lite skjer. Og mens tiden går, blir hvert år 15 000 søkere til læreplass stående uten. Det er det største bidraget til frafallet, og det er politikernes ansvar å gjøre noe med det.

Yrkesfaglig løft i Lofoten med Erasmus+

SKREVET AV **MARTE LUNDBERG**

internasjonal koordinator (lektor med tilleggsutdanning)
ved Aust-Lofoten videregående skole

På Aust-Lofoten videregående skole i Svolvær, Nordland, får elever ved yrkesfaglige programområder muligheten til å søke seg til London for praksisopphold i løpet av Vg2. Skolen satser på utveksling gjennom Erasmus+ for å motivere elever til å velge, og til å fullføre yrkesfaglig utdanning. Det er også viktig at elevene får internasjonal kompetanse til å møte arbeidslivets krav og behov.

Siden skoleåret 2014/15 har Vg2-elever ved Aust-Lofoten videregående skole fått muligheten til å søke om praksisopphold i verdensmetropolen London, som et ledd i skolens internasjonale satsing. I år får 11 elever fra programområdene barne- og ungdomsarbeider, helsefagarbeider, reiseliv og medier og kommunikasjon et tre ukers opphold i London som en del av skolens pedagogiske opplæring. Reisen går med buss fra Svolvær til Evenes og med fly til London via Oslo. Reisen tar ni timer selv om det i luftlinje ikke er lenger enn 2020 km mellom Lofoten og London. Vi regner med at alle elevene er spente, mange er sikkert også litt nervøse, og koffertene er ganske sikkert fylt med forventninger om

storbyliv helt på tvers av hverdagen i Svolvær – en liten by med i underkant av 5.000 innbyggere langs Vestfjordens nordkyst. Noen har vært i London før, de fleste aldri. Mange er ikke særlig bereist, og London blir gjerne første møte med resten av verden på egenhånd, uten foreldre. To lærere følger elevene og sørger for at alle kommer seg trygt fram – og hjem igjen.

MULTIKULTURELT SAMFUNN I London venter vår samarbeidspartner ADC College på oss. ADC College tilbyr både yrkespraksis og kurs for skoleelever og kurs for lærere. Vår partnerorganisasjon holder til i Harrow, en bydel nordvest i Stor-London. Harrow er et multikulturelt samfunn med høy grad av næringsvirksomhet, hvor små familieforetak flourer. Her bor mange mennesker med etnisk bakgrunn fra Asia, særlig India. Elevene bor i vertsfamilier i Harrow og omegn og har praksis på arbeidsplasser over hele Stor-London. Arbeidsplassene er valgt ut av ADC for å passe til elevenes yrkesfaglige utdanningsløp. Elevene jobber i barnehager, eldresenter, mediebedrifter, reisebyråer og hoteller. Før de prøver seg i arbeidslivet får de en ukens introduksjonskurs til engelsk språk, samfunn, kultur og etikette på ADC College. Britisk høflighet er noe annet enn høflighet i Norge, og det

kommer godt med å lære både fraser og betydningen av å opptre høflig både i arbeidslivet og i det britiske samfunnet generelt. Arbeidslivet er mer hierarkisk organisert i Storbritannia. Elevene som har vært i praksis i Lofoten er vant til få en del ansvarsfulle oppgaver, men i London må de være forberedt på å utføre de minst krevende oppgavene, og forholde seg til at de er nederst på rangstigen. Sjefen tiltales som Mr. eller Mrs. I London dulter man heller ikke borti noen på gata uten ettertrykkelig å unnskyldte seg på alle mulige vis. Det er best å kjenne etiketten.

Lærere fra skolen følger elevene til London for å støtte dem både faglig og sosialt. Da elevene den andre uka starter sin praksis i bedrifter i London, vet de at de vil få besøk av en av lærerne sine i løpet av perioden. Sammen evaluerer elev og lærer erfaringer underveis. Elevene jobber mot kompetansemålene i fagene yrkesfaglig fordypning, men også i mange andre fag, slik som samfunnsfag, kommunikasjon, engelsk og helse. Det forventes at de reflekterer over egen læring både underveis i praksisen og når de presenterer sine erfaringer for lærerteamet vel hjemme i Lofoten. I år skal også elevene blogge fra London, for å dele sine refleksjoner med medelever, lærere, foreldre og andre interesserte.

EUROPEISK ARBEIDSMARKED Utvekslingen er finansiert av Erasmus+ midler fra EU og er et ledd i den europeiske satsingen for å utdanne flere godt kvalifiserte yrkesfagarbeidere til et europeisk arbeidsmarked som trenger mer yrkesfaglig og internasjonal kompetanse. Senter for internasjonalisering av utdanning (SIU), som forvalter norske søknader og prosjekter i Erasmus+, skriver på sine nettsider: «Som følge av den økonomiske situasjonen i Europa, har EU-landene hatt rekordhøy arbeidsledighet de siste årene. Erasmus+ er utformet med mål om å bekjempe arbeidsledigheten, som spesielt har rammet unge – ikke minst i Spania og Hellas. Europakommisjonen rapporterer at nærmere seks millioner unge i EUs medlemsland er uten arbeid. Samtidig er over to millioner stillinger ubesatte. Dette vitner om et betydelig gap mellom utdanning og opplæring og hvilke ferdigheter som etterspørres i arbeidsmarkedet.» Selv om vi ikke har den samme høye arbeidsledigheten i Norge, er det et felles mål for Europa å motvirke den negative trenden. Arbeidsmarkedet i Norge blir også mer og mer internasjonalt, både gjennom arbeidsinnvandring, flyktninger og asylsøkere som får opphold i Norge og etter hvert deltar i arbeidslivet. SIU skriver videre at «Erasmus+ skal bidra til at flere unge, gjennom studier og opplæring i andre land, opparbeider seg den

kompetansen det faktisk er behov for. Dette skal gjøre dem mer attraktive på arbeidsmarkedet i sitt eget hjemland, men skal også bidra til arbeidsmobilitet mellom de europeiske landene.» Her ligger det europeiske fellesskapet i bunn. Når skolen deltar i Erasmus+ gjør vi det ikke bare for å nå egne mål for skolen og våre elever, men også for å bidra med en puslespillbrikke i det store Europa-bildet.

SØKT SIDEN 2014 Erasmus+ ble lansert i 2014 med omkring 11 milliarder euro avsatt til utdanningsprosjekter for perioden 2014–2020. Aust-Lofoten videregående skole har søkt om midler til vår elevutveksling i London hvert år siden 2014, og mottatt 138.500 euro for perioden 2014 til 2018 (tilsvarende ca. 1,2 mill NOK). Når tre års tildelinger er brukt opp i 2018, (hver prosjektperiode er på to år), vil 48 elever fra skolen ha vært i yrkesfaglig praksis i London og kommet hjem til Lofoten som nybakte verdensborgere med verdifulle erfaringer og mestringsfølelse i kofferten, og internasjonal kompetanse på CV-en. Hvilken betydning denne kompetansen i neste runde vil ha for arbeidslivet i Lofoten, gjenstår å se.

Jeg var så heldig å få følge de første åtte elevene hjem fra London i 2015. Siste etappe av reisen foregikk med hurtigbåt fra Bodø til Svolvær. Det var en lykkelig stund. I sundene langs Nordlandskysten strømmet refleksjonene i takt med kyststrømmen nordover. Et par av elevene var helt klare på at de skulle bo i London i framtiden. Tiden vil vise om ønskene realiseres en gang i framtiden. To uker i et annet land, en storby, en verdensmetropol, hadde helt klart gjort noe med disse ungdommene. Plutselig syns de det var rart at vi ikke er mer høflige mot hverandre i nord. Hvordan må ikke utenlandske turister på ferie i Norge oppleve oss som uhøflige i vår knapphet og forsøk på å ikke gjøre oss til bry? Noen uttrykte spesielt hvor heldige vi er i vårt samfunn som har høy levestandard, at vi i Lofoten har lite forurensning og støy og utrolig lettveint vei til jobb, skole, trening og fritidsaktiviteter. Samtidig hadde de fått smaken på det multikulturelle samfunnet, tilbud, impulser og storbyens frihet til å være hvem du vil. Kontrastene var store mellom London og Lofoten, og bevisstgjorde dem både på hva de setter pris på hjemme, og hva de likte ved England og London. Alt dette vitner om nyervervet internasjonal kompetanse som de vil ha glede og nytte av i arbeidsliv og livet generelt. Dette kalles innen Erasmus+ for «soft skills», altså kompetanse som ikke måles i karakterer eller syns på vitnemålet. Av disse elevene som hadde praksis i London i april/mai 2015, er mange på vei ut i arbeidslivet som lærlinger. En er lærling i resepsjonen på hotell Scandic i Narvik. Hun fikk smaken på verden i London, og har vært ivrig på å reise ut igjen. I februar drar hun til Irland med Erasmus+, denne gang for tre måneders praksis innen reiseliv gjennom Nordland fylkeskommune. En verdensborger har våknet!

KRAV OM LEGERKLÆRING Faglig har elevene oppnådd både å se forskjeller i arbeidslivet og å kunne sammenligne for eksempel hvordan eldre pleies i institusjoner i England og Norge, eller hvilke rammer barnehagene har. Ei jente som hadde praksis i en barnehage var overrasket over at barna ikke var ute sånn som de er hjemme. Barnehagen lå i en murbygning rett ved siden av en firefelts motorvei. På undergrunnsbanen i London på vei hjem fra felles utflukt og musikal lærte hun oss engelske barnesanger. I fjor ble mange elever syke med influensa under oppholdet, og noen fikk nærkontakt med det engelske helsevesenet. Det nyttet ikke å bli i senga og sende melding til jobb at du var syk – legerklæring måtte skaffes umiddelbart. De har øvd på å kommunisere på tvers av språk- og kulturbarrierer, lært seg nye ord, høflighetsfraser og øvd sin forståelse i engelsk språk. Noen har sittet oppe om kveldene og snakket med vertsfamilien sin, og fått venner for livet. Noe av dette er erfaringer og kompetanse som vil vises både på vitnemål og CV, og dermed gi disse elevene et fortrinn på veien ut i arbeidslivet. Arbeidsgivere vil se verdien i den erfaringen de har med seg, men også hvilke personlige egenskaper som kreves for å tørre å søke seg ut i verden og prøve seg i arbeid i et annet land. Det krever både mot, pågangsmot, eventyrlyst og stå-på-vilje å søke og gjennomføre et praksisopphold utenlands.

Skolen ser at muligheten for praksis i utlandet motiverer elever. Siden prosjektet har blitt en del av tilbudet til Vg2-elever, spres dette blant elevene. Vi ser at når vi informerer Vg1-elever så har de allerede hørt om muligheten for London-praksis fra venner og medelever, og er motivert for å søke. Slik kan skolen bruke prosjektet i rekruttering. Vi legger vekt på at elevene må ha lite fravær og god orden og atferd. De behøver ikke ha høye karakterer i fagene. Elevene velges ut etter intervju på engelsk, og lærerne legger vekt på hvilket utbytte elevene vil kunne få av et praksisopphold utenlands.

I dette skoleåret har også fransk- og tysklærere vært på kurs i henholdsvis Frankrike og Tyskland gjennom Nordland fylkeskommunes Erasmus+ prosjekt, og skolen satser på mer europeisk kompetanseheving i årene som kommer. Vi ønsker å utvide satsingen på yrkesfag gjennom også å tilby elevene på teknikk- og industriell produksjon mulighet for praksis i utlandet, og da er det nærliggende å se til Tyskland, som har sterke fagmiljøer. Tre års erfaring med Erasmus+ har gitt skolen et løft både for yrkesfagene og for det internasjonale perspektivet ved skolen.

Senter for internasjonalisering av utdanning www.siu.no
ADC College <https://www.adccollege.eu/>

Lenke til elevenes blogg (kommer når nettsiden er klar).
De blogger i perioden 6.–24. mars 2017.

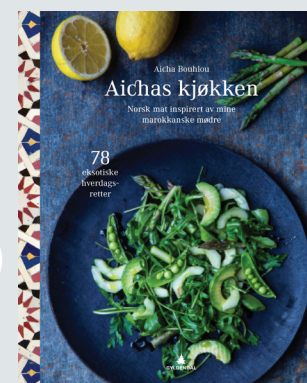
Grønn bonanza i grønnsakoppskrifter, oppskrifter på dameklær, også til de som ikke er i modellstørrelsen, norsk fisk presentert av en prisvinner og øl slik det brygges på gårdene. Det er blant bokskattene for faginteresserte når det nå går mot vår.

VED WENCHE SCHJØNBERG

Damesøm

Gyldendal har samlet oppskrifter fra Alt om Håndarbeide og gitt dem ut i boka «**Sy klær til damer**». Boka som har undertittelen «i størrelse 36 til 46» byr på alt fra skinnsøm til oppskrift på flettet armbånd, kjoler, jakker, bukser og bluser. Dessuten er det satt av plass til en liten syskole, til egne notater, samt et eget kapittel om den store dagen: viet blant annet brudekjole, brudepikekjole og vest og slips. Det er Tone Irén Andersen som har redigert boka som altså går til størrelse 46, for som Andersen sier det i forordet: «Pluss-damene utgjorde et «hull» som jeg ble mer og mer oppmerksom på jo mer jeg søkte opp store størrelser», før hun avslutter med: «Det er ingenting som tilsier at klær i store størrelser skal være uformelige eller kompromisse på stil».

Marokkanske mødre

Norsk mat inspirert av mine marokkanske mødre, lover Aicha Bouhrou i sin første kokebok «**Aichas kjøkken**». Inspirert av sin marokkanske familie og sine barndoms somre i Marokko, byr hun på preget av marokkanske råvarer, men også basert på det som det er mulig å få tak i her hjemme. For eksempel rødbettrisotto med scampi, gulrot- og gresskarsuppe med chorizo eller kylling med sjallottløk i senneps- og estragonsaus. Det er fargerike bilder til oppskriftene. Og de personlige forordene til hvert kapittel er som en mosaikk inn i Marokko. Boka er ute på Gyldendal.

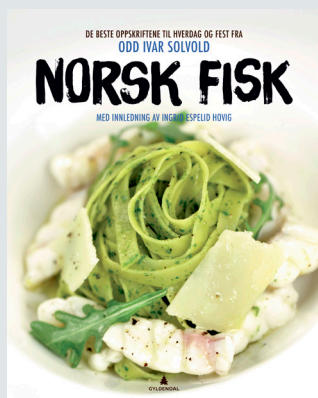

Årstidene

Det handler om årstidene i boka «**Rå vare**» der vi inviteres til å prøve kokkenes favoritter. Boka som Bjørn Tore Furset og Marianne Nygård-Hansen fra Furset-gruppen står for, er kjøkkensjefene på gruppens restauranter invitert til å komme med sine oppskrifter. For eksempel byr kjøkkensjefen på Argent restaurant, Tore Nådland på rå og stekt sjøkreps med blomkålkrem og tomatgelé, mens kjøkkensjef Tore Aspås på Ekebergrestauranten byr på nye betar med holtefjellkrem, spekeskinke og grillet purreløk. Boka er inndelt etter årstidene og det foreslås også desserter til hver årstid. Det er Stian Broch som har tatt bildene til boka som er utgitt på Cappelen Damm.

Foto: Stian Broch

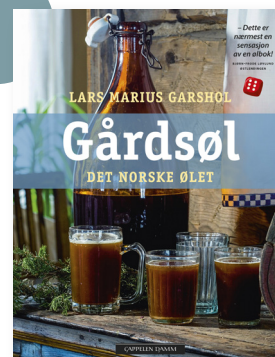
Norsk fisk

Odd Ivar Solvold som både har hentet hjem priser selv for sine kokkeferdigheter, og også trent tre norske gullvinnere i Bocuse d'Or, byr i år på sine beste fiskeoppskrifter, i boka **«Norsk fisk»**. I forordet presenterer Ingrid Espelid Hovig ham og skriver: «Da jeg fikk bla igjennom og se på oppskriftene i denne boken, innså jeg at Odd Ivar kan mer om fisk enn det jeg kan, og jeg ble veldig glad for hans smarte og nøyaktige fremgangsmåte. Han jukser ikke!»

I «Norsk fisk» presenteres vi for hele spekteret av fiskeretter, hjemmelagde fiskepinner, skinnstekt uer, klippfiskrateng, chilisyltet sei og makrell i tomat – for å nevne noe. Det er Eirik Nilssen som har tatt bildene i boka som er gitt ut på Gyldendal.

Det norske ølet

«Gårdsøl» heter boka som Lars Marius Garshol er ute med om nettopp det norske ølet. I en tid hvor mikrobryggeriene popper opp i norske byer, slår han et slag for ølbryggere som har lært ølbrygging gjennom generasjoner. «Den moderne bryggingen er egentlig en monokultur, der alle leser de samme lærebøkene. Slik er det ikke med gårdsølet, der folk brygger slik de lærte av foreldre eller besteforeldre, og metoden er noe folk i bygda har funnet fram til gjennom århundrer med prøving og feiling», skriver Garshol i forordet. Boka er ute på Cappelen Damm.

Det grønne

Det handler om det grønne i boka **«Grønn Bonanza»**. Boka er like fri for kjøtt som den er for fisk, og det er de fargerike grønnsakene forfatter Mia Frogner slår et slag for i ord og bilder tatt av Josefin Linder. For eksempel byr hun på potetpizza, nøttesnacks og burger (lagd på blant annet nøtter) med sitronsyltet rødløk. Og det spiller ingen rolle for henne om leserne er «veganer, vegetarianer, fleksitarianer, pescetianer eller kjøttspiser», skriver hun i forordet: «For den «riktige» maten handler for meg om å ikke peke finger. ... Den riktige maten handler om å ta noen valg, store eller små, både kortsiktige og langsiktige, og å være fornøyd med dem». Boka er ute på Cappelen Damm.

Skatter

«Strikkede skatter» kaller Trine Solheim det, i sin bok der hun presenterer tradisjonsrike mønsterborder med ny vri. Det er hettejakke, det er kort genser, det er tunika og det er tilbehør som ørevarmer og pulsvanter. Og ikke minst er det nøyaktige oppskrifter som også angis i forskjellige størrelser. Boka er Trine Solheims nummer åtte i rekken, og Solheim som er klesdesigner har hentet inspirasjon fra norsk kultur og tatt utgangspunkt i at alle er forskjellige, i arbeidet med å finne fram oppskriftene. «Hvor kommer alle disse ideene fra? Det spørsmålet har jeg fått i alle år.», skriver hun i forordet. Og svarer: «Jeg pleier å si at jeg er utstyrt, ed parabolantenne, det bare raser ned, slik føles det i hvert fall». Boka er ute på Cappelen Damm og det er Nils Skogstrøm som har tatt bildene.

Tid for urter

SANDEFJORD Vintersolverv og jul er passert, og våren faktisk ikke så langt unna. Mange av oss begynner å forberede hva som skal vokse og gro i pottes og bed i hagen.

TEKST OG BILDER TORGEIR ØVERLAND

Den bleke solskiva drister seg høyere og høyere over horisonten for å titte ned på oss som lengter etter litt livgivende varme. Vi har våren og påsken foran oss. Mars, april og mai er tiden da mange forskjellige frø skal sås i pottes innendørs, for å få urter og blomster i jorden utendørs så fort det er varmt nok.

Allerede i keltisk og romersk kjøkken hadde urter en stor betydning i matlagingen. Både som smakstilsetning og som legemiddel. I nærheten av Leibnitz på Frauenberg i Østerrike har arkeologiske utgravninger avdekket rester av en keltisk bosetning under et romersk tempel. Her har man funnet plantefrø som viser at det ble dyrket og samlet urter for bruk i matlagingen. Det keltiske kulturlaget er fra rundt 3.000–4.000 år før vår tidsregning.

Mye av dagens krydder fikk vi først kjennskap til via Silkeveien. Fra før var i hvert fall pepper kjent på grunn av Alexander den stores felttog i Østen, rundt år 330 før vår tidsregning. Pepper står også omtalt i Hinduenes Vedabøker fra cirka år 1.500 før vår tidsregning. Før denne tid måtte vi nøye oss med å smaksette med urter og vekster vi kunne høste i naturen. Kunnskapen om urter var nok betydelig bedre da enn nå. Nå går vi på butikken og kjøper det vi trenger.

APICIUS Marcus Gavius Apicius var forfatter av noen av de eldste kokebøker som er bevart og gjort tilgjengelige for oss via oversettelser fra latin.

Apicius var handelsmann, gourmet og livsnyter og levde i det første århundret av vår tidsregning da Tiberius var hersker i Roma.

Kokeboka er inndelt i ti deler hvor

hver del tar for seg et tema: en bok for vin, en for grønnsaker, en for fisk osv. Du kan si at han på en måte la grunnlaget for hvordan vi ordner kokebøkene våre den dag i dag. Spesielt boken om

Øverst fra venstre: Sitron-Verbena, sitron-melisse, Salvie. Neste rekke: rosmarin, persille, timian. I forgrunn: koriander

saus er innholdsrik og interessant. Sausene og garum var det som ga smak til maten i det keltiske og romerske kjøkken.

I romernes og grekernes berømte garum-saus var urter en viktig ingrediens. Det er en saus som blir lagd av fermentert fisk, helst makrell. Man legger fisk, salt og urter lagvis i en beholder og setter den varmt i 6–8 uker. Det skal røres fra tid til annen slik at alt blir en tykk «suppe». Deretter skal den siles og klares. Romerne brukte den som smaks-komponent til omtrent alt. Omtrent slik mange bruker ketchup i dag.

EGYPT Urtene, som er nevnt under, hadde en stor betydning i det europeiske kjøkkenet allerede i faraoenes storhetstid i Egypt. Mange vekster og krydder ble tillagt forskjellige egenskaper i eldre tider, vekster ble utprøvd og man gjorde seg sine erfaringer. Nå forbanner mange av disse vekstene og ser dem som ugress.

RAMSLØK, ALLIUM URSINUM Er en ettertraktet vekst. Høstes i april-juni. Kalles også bjørneløk. (Ursinum, Ursus=Bjørn) Den er viltvoksende i Europa og Asia. I Norge finner vi den langs kysten fra Oslofjorden til Trondheimsfjorden. Vokser på fuktig og næringsrik jord. Lukter og smaker hvitløk og kalles også vill hvitløk. Helt fra oldtiden har ramsløk vært kjent som medisinplante. Den virker blodrensende og har forebyggende effekt mot blodpropp og åreforkalkning. Ramsløk har kraftig antibakteriell virkning og virker som antibiotikum mot bakterier og sopp. Kan minne litt om liljekonvall i utseende, men har en helt tydelig lukt som minner om hvitløk.

Den brukes i salater, supper og sauser og ikke minst til pesto.

BUROT, ARTEMISIA VULGARIS Høstes i juli-oktober. Vokser i hele landet helt opp til Lofoten.

Kjent i folkemedisinen helt tilbake til romertiden, noe vi vet fordi Plinius skrev om den før han omkom i Pompeii under Vesuvs utbrudd i år 79. Den var også sett på som trolldomsmedisin da den i Tyskland, Frankrike og Russland i middelalderen ble brukt som beskyttelse mot hekseri. Ble brukt mot mange slags plager som influensa, forkjølelse, feber, depresjoner, menstruasjonsplager og i oldtiden særlig brukt ved kvinnesykdommer som har med livmor og fødsel å gjøre. Her i landet ble den brukt til å legge i brennevin som da skulle virke mot diverse mageproblemer.

Bladene kan spises og ble brukt til fet mat. Blomsterknoppene ble brukt som pepper her til lands og til å sette smak på øl og gjøre det mer holdbart, før man fikk kjennskap til humle. I det hele tatt var det en urt som hadde meget stor anvendelse. I dag blir den sett på som en pest og en plage.

Mjødurt, filipendula ulmari Høstes i juni-september og vokser mer eller mindre over hele landet på fuktig jordsmonn. Vi kan høste og spise både blad og blomster. Den inneholder mye C-vitamin og smaker litt som mandel. Den er imidlertid lett utsatt for meldugg og må da ikke brukes. Mjødurt var en viktig medisinplante og spilte en viktig rolle for utviklingen av aspirin. Den ble brukt for å bote på mange typer sykdommer og virket febernedsettende. Den ble også brukt som krydder i øl, vin og brennevin.

BERGMYNTE, (OREGANO) ORIGANUM VULGARE Den høstes i juli-oktober og brukes enten frisk eller tørket. Den vokser i Europa, Midtøsten og Himalaya, i Norge vokser den i store deler av Norge helt opp til Helgeland. Den har mange egenskaper og brukes bl.a. mot kvalme, forkjølelse, hodepine og sønnavanser, virker antiseptisk og er en kraftig antioksidant. I tillegg en masse andre lidelser og plager. Den ble brukt allerede i oldtidens Hellas. Vi forbin-

Karve, sort pepper, koriander, nellik, sennepsfrø, hvit pepper, muskatnøtt, kanel.

der ofte denne urten med Sør-Europa og ferier i Hellas, Italia og Frankrike. Hvem kan vel tenke seg en pizza uten oregano? Den har vært flittig brukt i det norske kjøkken i mange århundrer. Her ble den også brukt i ølbrygging.

SKVALLERKÅL, (ADEGOPIDIUM PODAGRA) Titter opp av jorden i mai og blomstrer helt til uti september. Vokser i Europa, Asia og Nord-Amerika. Ble innført i Norge i middelalderen som medisinplante. Nå for tiden er den en pest og en plage omtrent over alt i Norge. I bed, eng og hager. Trives der vi ikke ønsker den, mellom trær og prydbusker. De unge bladene er de vi spiser og de har en frisk og syrlig smak. Fin å bruke i salater og supper. Blomstene smaker mildt og behagelig. Inneholder mye vitamin C. Den virker bl.a. beroligende, urindrivende og betennelsesdempende. Som navnet (Aegipodium podagra) tilsier så ble den bruk mot urinsyregikt (podagra).

LØVETANN, TARAXACUM OFFICINALE Vokser hele året så lenge det ikke er snø, men normalt fra mars-november. Den trenger vel ikke noen videre be-

skrivelse, men har vært en høyt akttet plante. Inneholder utrolig mange stoffer som er bra for oss. Bl.a. inneholder den både A, B, C og D-vitaminer (faktisk har den høyere innhold av A-vitamin enn gulrot) og mineraler. Særlig har den høyt innhold av kalium, men også mye jern og kalsium. Den er gunstig for levra og mageplager, pluss mange andre lidelser og problemer. Den har lang tradisjon som legeplante i Europa og blant urbefolkningen i Nord-Amerika (indianerene). Den er både vann- og salt drivende, men tilfører mye kalium. Den har for øvrig rensende effekt ved at den hjelper til med å skille ut giftstoffer både via nyrer og lever. Du kan innta den som te eller du bruker den i salater eller kan kokes som salat. Blomsterknoppene kan stekes og spises. Røttene kan vaskes, kokes og spises som gulrot. Blomsten brukes også til vinlegging, men kun det gule. Det krever en viss porsjon med tålmodighet for det trengs en anselig mengde for å få en ballong med vin! Du kan forbanne løvetann opp og ned, men det er en meget nyttig og verdifull plante i ernærings-øyemed.

SELVFØLGELIG I DAG De fleste av de urtene vi i dag kjøper i butikken fantes også i bruk for 2000 år siden. Noe vi kan lese om i bøker som er skrevet på grunnlag av Apicius nedtegnelser. Dette vil si at de urtene vi kjenner i dag var allerede godt kjent i Apicius' samtid.

I boken «Kochbuch der Alten Römer» ser vi oppskrifter som inneholder mange av de urtene vi i dag kjøper i butikken. Oppskriftene i denne boken er oversatt fra latin og kommer fra boken av Apicius:

«*APICII LIBRI DECEM QUI DICUNTUR DE RE COQUINARIA*» som er originaltittelen. Noe som betyr noe sånt som: «De 10 bøkene av Apicius om kokekunsten»

SAUS FOR KOKT FISK (IUS IN PISCE ELIXO)

1 knivsodd pepper
1 knivsodd karve
½ ss Løpstikke
½ ss Oregano
50 g Pinjekjerner
1 løk
4 Dadler
1 ts honning
1 ss vineddik
1 ts sennep
2 ss Østerssaus
2 ss Olivenolje

Fremgangsmåte:

- Bland pepper og malt karve i en liten bolle. Tilsett finhakket løpstikke, finhakket oregano, finhakket løk og finhakkete dadler. Støt pinjekjernerne i en morter. Tilsett honning, edikk, sennep, østerssaus og olivenolje.
- Sett den kaldt til den har fått «trukket» litt og server den til den kokte fisken. Det står ikke spesifisert om denne sausen skal varmes eller ikke, men oversetterne anbefaler at den serveres kald. Men dersom man ønsker å prøve den varm, så må man jo bare prøve det å se om det funker.

VINEN

Til denne retten tenker jeg nok de gamle romere drakk en hvitvin som var importert fra Hellas med litt restsukker som matcher eddiken i sausen. Jeg prøvde sausen til hvitvinsdampet kongekrabbe med sitron-verbena og toast. Det smakte helt fortreffelig.

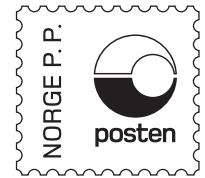
Som vin valgte jeg en grüner veltliner fra Steiger i Burgenland, Østerrike, 2015. En fin kombinasjon.

Men maten var ikke bare det de gamle romere var opptatt av. Vinen var om mulig enda viktigere. Etter de fleste middager ble det arrangert det som ble kalt «symposium», noe som betyr omtrent «drikke sammen». Det var bare menn som deltok i disse symposiene, men det utviklet seg ofte til rene orgier da det ofte var danserinner og prostituerte som skjenket og underholdt.

Blomstringstiden i det romerske riket tok av etter krigene mot Khartago. Man sier ofte at Cato den eldre var den store pådriveren til å slå Khartago. Han var kjent for å ha mange militære embeter. Han var senator og avsluttet alle sine taler i senatet med å si: «Ceterum censeo Carthaginem esse delendam», som betyr «for øvrig mener jeg at Kartago bør utslettes». Noe han klarte til slutt. Kartago ble helt utslettet i år 146 før null i den tredje puniske krig. Kartago ble fullstendig utradert og alle innbyggerne henrettet. Ingen ble spart. Det innledet en fredelig periode i det romerske riket, noe som medførte at jordbruket ble utviklet og vinranker prydet mer og mer av kulturlandskapet. De hadde tidligere fått gresk vin, men nå hadde de frihet og kunnskap til å lage egne viner. Columella, født i år 4, død: 70. (forfatter av Romas mest kjente og best bevarte verk om jordbruk) sies å være den som introduserte metoder for oppbinding av vinrankene. Særlig falernum-vin, (laget på aglianico-druen) fikk et rykte som Italias beste. Den ble dyrket i området mellom Lazio og Campania og har vært dyrket i minst 2.000 år.

KILDER: HANS-PETER VON PESCHKE OG WERNER FELDMANN, «KOCHBUCH DER ALTEN RÖMER» ARTEMIS & WINKLER VERLAG, 1995 • MARCUS GAVIUS APICIUS: «DE RE COQUINARIA», PHILLIP RECLAM JUN. STUTTGART, 1991 • ACHIM WERNER: KELTSISCHE KOCHBARKEITEN, THEISS VERLAG, 2013 • URTEKILDEN, ROLV.NO

Returadresse:
Utdanningsforbundet
Postboks 9191 Grønland
N-0134 OSLO

DIGITALE LÆREMIDLER

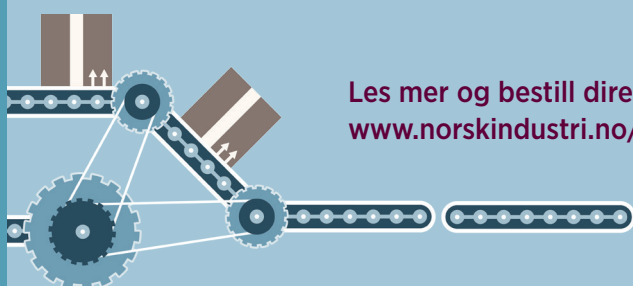
LAGET AV OG FOR NORSK INDUSTRI

Norsk Industri tilbyr oppdaterte digitale lærebøker til PC, Mac, lesebrett og mobil for følgende fag:

- Vg1 Teknikk og industriell produksjon
- Vg2 Industriteknologi
- Vg2 Kjemiprosessfag
- Vg2/Vg3 Automatisering

Vi tilbyr også et helt unikt ressursbibliotek med interaktive e-forelesinger til bruk i undervisningen

Kontakt post@norskindustri.no for gratis test av læremidler eller ressursbibliotek!

Les mer og bestill direkte på
www.norskindustri.no/laremateriell